

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

DEPARTAMENT ŚRODOWISKA, ROLNICTWA
I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

NR ewid. 130/2004/P/03/117/KSR

Informacja o wynikach kontroli realizacji przez administrację publiczną zadań w zakresie małej i dużej retencji wód

W a r s z a w a   s i e r p i e Ń   2 0 0 4   r .

Misja: *Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej*

Wizja: *Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa*

Informacja o wynikach kontroli realizacji przez administrację publiczną zadań w zakresie małej i dużej retencji wód

---

Dyrektor Departamentu Środowiska, Rolnictwa
i Zagospodarowania Przestrzennego

Andrzej Głowacki

Akceptuję:
Zbigniew Wesółowski

Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli

Zatwierdzam:
Mirosław Sekuła

Prezes
Najwyższej Izby Kontroli
dnia: 17 sierpnia 2004 r.

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
00-950 Warszawa
tel./fax: 0-prefiks-22-444 50 00
www.nik.gov.pl

Spis treści

1.	Wprowadzenie.....	4
2.	Podsumowanie wyników kontroli.....	5
2.1.	Ogólna ocena kontrolowanej działalności	5
2.2.	Synteza wyników kontroli	7
2.3.	Uwagi końcowe i wnioski	19
3.	Ważniejsze wyniki kontroli.....	23
3.1.	Charakterystyka stanu prawnego oraz uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych	23
3.2.	Istotne ustalenia kontroli	33
3.2.1.	Kształtowanie zasobów wodnych w aspekcie ochrony przed powodzią i suszą – programowanie małej i dużej retencji w dostosowaniu do gospodarowania wodami w obszarach dorzeczy	33
3.2.1.1.	Administrowanie rzek i zarządzanie zasobami wodnymi	33
3.2.1.2.	Zachowanie i tworzenie systemów retencji wód - programy gospodarki wodnej	36
3.2.2.	Finansowanie i realizacja zadań w gospodarce wodnej w zakresie małej i dużej retencji – monitorowanie realizacji zadań w skali kraju.	42
3.2.2.1.	Realizacja zadań w zakresie dużej retencji	42
3.2.2.2.	Realizacja zadań w zakresie małej retencji	49
3.2.2.3.	Gospodarowanie środkami publicznymi przeznaczonymi na realizację zadań w zakresie retencji	56
3.2.3.	Ocena stanu technicznego i bezpieczeństwa budowli i obiektów piętrzących	58
3.2.3.1.	Kontrole stanu technicznego i przydatności obiektów wymagane od zarządców	58
3.2.3.2.	Stan utrzymania wybranych obiektów i budowli stwierdzony podczas kontroli NIK	64
3.2.3.3.	Oceny Ośrodka Technicznej Kontroli Zapór Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej.	66
3.2.3.4.	Przeglądy budowli i obiektów przez organy inspekcji nadzoru budowlanego	68
3.2.3.5.	Realizacja wniosków formułowanych w ocenach i po kontrolach.	73
3.2.3.6.	Ewidencja obiektów i budowli hydrotechnicznych	74
3.2.4.	Usuwanie uszkodzeń w urządzeniach wodnych po powodziach	77
3.2.5.	Nadzór nad działalnością statutową i gospodarką finansową jednostek organizacyjnych realizujących zadania związane z budową i utrzymaniem urządzeń wodnych będących własnością Skarbu Państwa	78
3.2.6.	Zaawansowanie prac nad dokumentami wymaganymi przepisami ustawy Prawo wodne a także wynikającymi z zobowiązań negocjacyjnych z Unią Europejską.	82
4.	Informacje dodatkowe o przeprowadzonej kontroli.....	88
4.1.	Przygotowanie kontroli	88
4.2.	Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli	91
5.	Załączniki ..... Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.	

1. Wprowadzenie

Temat Realizacja przez administrację publiczną zadań w zakresie małej i dużej retencji wód.

Numer P/03/117

Uzasadnienie podjęcia kontroli Kontrola podjęta została z własnej inicjatywy NIK. Obecny stan zagospodarowania wód w Polsce nie stwarza korzystnych warunków wzrostu zasobów wodnych, a także skutecznego reagowania na sytuacje ekstremalne, tj. uruchamianie rezerw wody w okresach suszy lub redukovanie dużych fal powodziowych. Dowiodły tego doświadczenia ostatnich lat, kiedy Polskę nawiedziło kilka dużych powodzi, w tym katastrofalna powódź z 1997 r., a także ogromna susza, która w 2000 r. dotknęła znaczne obszary naszego kraju.

Cel Celem kontroli była ocena gospodarki wodnej w zakresie zapewnienia niezbędnych zasobów wód, zwiększenia pojemności retencyjnej i przeciwpowodziowej, budowy, utrzymania oraz eksploatacji zbiorników retencyjnych i innych obiektów i budowli wodnych, służących również ochronie przeciwpowodziowej. W szczególności celem kontroli było zbadanie:

- prowadzonych działań w zakresie gospodarki wodnej dla zwiększenia retencji wodnej w dorzeczach rzek, w tym tworzenia i realizacji programów małej i dużej retencji wód,
- realizacji zadań związanych z budową, utrzymaniem oraz eksploatacją obiektów i budowli wodnych oraz zabezpieczenia przeciwpowodziowego,
- prawidłowości gospodarowania środkami publicznymi przeznaczonymi na realizację zadań w kontrolowanym zakresie,
- stanu likwidacji skutków powodzi w obiektach i budowlach wodnych w latach 2000-2002.

Tematyka, badany okres i czas prowadzenia kontroli Podstawowa tematyka kontroli obejmowała w szczególności:

- działania organów administracji publicznej w tworzeniu i realizacji długoterminowego kompleksowego programu kształtowania i ochrony zasobów wodnych w powiązaniu z ochroną przeciwpowodziową kraju,
- podejmowanie i realizację zadań w zakresie retencji wód przez organy administracji publicznej,
- działania organów administracji publicznej w sprawach związanych z bezpieczeństwem i stanem technicznym budowli i obiektów piętrzących,
- skuteczność działań przy usuwaniu uszkodzeń w urządzeniach wodnych po powodziach,
- nadzór właściwych organów nad działalnością podmiotów, administrujących urządzeniami wodnymi, realizujących zadania w zakresie ich budowy i utrzymania,

- realizację wniosków z dotychczasowych kontroli.

Kontrola, którą przeprowadzono w terminie od 15 września 2003 r. do 15 grudnia 2003 r., obejmowała okres 2000 r. - I poł. 2003 r.

Jednostki objęte kontrolą Kontrola wykonana została w 27 jednostkach i objęła: Ministerstwo Środowiska, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 7 regionalnych zarządów gospodarki wodnej, 9 urzędów marszałkowskich oraz 9 wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych.

Kontrolę przeprowadzono pod względem legalności, gospodarności, celowości i rzetelności w organach administracji rządowej i państwowych jednostkach organizacyjnych oraz pod względem legalności, gospodarności i rzetelności w jednostkach samorządu terytorialnego i w samorządowych jednostkach organizacyjnych.

W kontroli, koordynowanej przez Departament Środowiska, Rolnictwa i Zagospodarowania Przestrzennego, udział wzięły Delegatury NIK w: Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Łodzi, Poznaniu, Szczecinie, Warszawie, Wrocławiu i Zielonej Górze.

2. Podsumowanie wyników kontroli

2.1. Ogólna ocena kontrolowanej działalności

W ocenie NIK, w badanym okresie, w niewystarczającym stopniu podejmowano działania na rzecz przyjęcia strategii gospodarki wodnej i tworzenia warunków gospodarowania wodami w Polsce, z uwzględnieniem możliwości ich retencjonowania na okresy suszy oraz zabezpieczenia przeciwpowodziowego w okresach wezbrań. Nie stworzono warunków do powołania Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej. Nie uzyskano też spodziewanych efektów w tworzeniu małej retencji. Od 1996 r. nie wznowiono prac nad kompleksowym programem jej rozwoju. Po reformie administracyjnej państwa nie inicjowano prac nad dostosowaniem wojewódzkich programów małej retencji do potrzeb retencjonowania wód i zabezpieczenia przeciwpowodziowego.

Działania dla zapewnienia terminowego zakończenia rozpoczętych inwestycji, poprawy stanu technicznego i bezpieczeństwa czynnych budowli, nie zawsze były wystarczające. Nie zostały stworzone warunki podejmowania nowych zadań.

Nie zapewniono należytego nadzoru nad działalnością statutową i finansową jednostek odpowiedzialnych w sprawach gospodarowania wodami.

Ograniczona liczba kontroli stanu technicznego urządzeń wodnych, a także nie w pełni realizowane wnioski i zalecenia po przeprowadzonych kontrolach, ograniczanie

środków na utrzymanie i remonty eksploatowanych budowli i obiektów piętrzących, to główne czynniki, które nie sprzyjały poprawie ich stanu technicznego i bezpieczeństwa, tym bardziej, że połowa budowli została wzniesiona ponad 50 lat temu, a co trzecia z nich przed 1939 r. Nie zapewniono rzetelności sprawozdań o stanie ilościowym i utrzymania obiektów hydrotechnicznych.

Podjęmowane działania w celu pozyskania środków z różnych źródeł finansowania i zapewnienia terminowego zakończenia rozpoczętych inwestycji w tym wieloletnich, nie przyniosły spodziewanych efektów. Budowa zbiorników, stopni wodnych i jazów, finansowanych uprzednio ze środków budżetu państwa, obecnie realizowana jest głównie ze środków NFOŚiGW. Środki kierowane na inwestycje gospodarki wodnej systematycznie maleją przy niepełnym ich wykorzystaniu w poszczególnych latach.

W okresie objętym kontrolą doprowadzono do zmian regulacji prawnych zawartych w ustawie z dnia 24 października 1974 r. Prawo wodne¹, a następnie do przyjęcia od dnia 1 stycznia 2002 r. ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne², ustanawiając zarządzanie wodami w obszarach dorzeczy, opierając gospodarkę wodną na planowej działalności, określając zadania i obowiązki związane z utrzymaniem wód, urządzeń wodnych oraz z inwestycjami w tym zakresie.

Podjęto prace, o zróżnicowanym stopniu zaawansowania, związane z opracowaniem dokumentów wymaganych przepisami ustawy Prawo wodne. Przystąpiono do opracowania planów gospodarowania wodami pomimo braku wymaganych przepisów. W dalszym ciągu brak jest elementów niezbędnych do opracowania planów przeciwpowodziowych. Do czasu zakończenia kontroli nie doprowadzono do wydania rozporządzeń m.in. dotyczących zakresu i trybu opracowywania planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, zakresu instrukcji gospodarowania wodą, a także sposobu prowadzenia ewidencji śródlądowych wód powierzchniowych i ich części, istotnych m.in. dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa, urządzeń melioracji wodnych oraz zmeliorowanych gruntów.

Pomimo właściwych rozwiązań ustawowych, podjęte zarządzanie wodami w obszarach dorzeczy nie przyniosło dotychczas spodziewanych efektów, a brak Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej pogłębia niekorzystną sytuację.

---

¹ Dz.U. Nr 38, poz. 230 z późn. zm.

² Dz.U. Nr 115, poz. 1229 z późn. zm.

2.2. Synteza wyników kontroli

1. *Gospodarką wodną w zakresie retencji zarządzano bez perspektywicznych założeń strategicznych i programowych, a działania podejmowane nad ich utworzeniem były niewystarczające. Od lat opracowywane i modyfikowane programy, uwzględniające także rozwój małej i dużej retencji oraz ochronę zasobów wód i zwiększenie pojemności rezerwy przeciwpowodziowej, nie uzyskiwały akceptacji i nie były wdrażane do realizacji. Zarówno w Ministerstwie Środowiska jak i Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, nie wznawiano prac i nie dążono do ich zakończenia. Nie sporządzono również programu określającego potrzeby inwestycyjne w zakresie retencji, wymaganych remontów lub modernizacji obiektów eksploatowanych na rzekach administrowanych przez jednostki organizacyjne do tego upoważnione. Zdaniem NIK prowadzi to do działań nierzetelnych.* (str. 36-42)

1.1. *Podjęmowane przez Ministra Środowiska prace nad „Ogólną Strategią Gospodarowania Wodami w Polsce” przebiegały zbyt wolno. Od 2000 r., kiedy Minister Finansów zwrócił się o wskazanie pozabudżetowych źródeł finansowania przewidzianych w niej zadań, nie kontynuowano prac i nie doprowadzono do przyjęcia tego dokumentu przez Radę Ministrów. Obecnie prace nad strategią gospodarowania wodami zostały wznowione.* (str. 36)

1.2. *Nie opracowano i nie przedstawiono Sejmowi wieloletniego programu ochrony przeciwpowodziowej kraju na okres 20-30 lat z uwzględnieniem polityki państwa w zakresie realizacji wielofunkcyjnych zbiorników wodnych. Wniosek o podjęcie tych działań NIK kierowała do Rady Ministrów po kontroli zabezpieczenia przeciwpowodziowego kraju³. Przyjęty przez Sejm w 2001 r. wieloletni „Program dla Odry 2006”⁴ dotyczący odrzańskiego systemu wodnego tylko w części obejmuje swym zakresem niezbędne remonty, modernizacje i inwestycje.* (str. 36-38)

1.3. *W „Polityce Ekologicznej Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”, przyjętej przez Radę Ministrów w 2002 r., poza realizacją rozpoczętych inwestycji, nie określono dalszych potrzeb w zakresie retencji wód.* (str. 37)

³ Informacja o wynikach kontroli stanu zabezpieczenia przeciwpowodziowego kraju oraz przebiegu działań ratowniczych w czasie powodzi na terenach południowej i zachodniej Polski w lipcu 1997 r. – maj 1998 r.

⁴ ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o ustanowieniu wieloletniego Programu dla Odry 2006 r. – Dz. U. Nr 98, poz. 1067

1.4. W Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi po reformie administracyjnej państwa nie kontynuowano prac nad „Programem rozwoju melioracji do 2015 r.”, uwzględniającym rozwój małej retencji, negatywnie zaopiniowanym w grudniu 1996 r. przez Ministra Finansów, z powodu braku wskazań źródeł finansowania. Ministerstwo nie posiadało aktualnych programów małej retencji opracowanych i uchwalonych przez właściwe sejmiki województw. (str. 38-42)

2. *Minister Środowiska inicjując działania legislacyjne doprowadził do zmian regulacji prawnych zawartych w ustawie z dnia 24 października 1974 r. Prawo wodne⁵, a następnie do przyjęcia od dnia 1 stycznia 2002 r. ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne⁶. Odpowiedzialnymi za gospodarowanie wodami w regionie wodnym w zakresie określonym ustawą są regionalne zarządy gospodarki wodnej nadzorowane przez Ministra Środowiska. Programowanie, planowanie i nadzorowanie wykonywania urzędzeń melioracji wodnych podstawowych oraz ich utrzymanie należy do marszałków województw jako zadanie z zakresu administracji rządowej. Brak części aktów wykonawczych uniemożliwił jednak pełną realizację ustawy, co dowodzi nienależytej staranności.* (str. 33, 36, 82-85)

2.1. Ustawa Prawo wodne uwzględnia ramową dyrektywę wodną Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z dnia 23 października 2000 r., zawiera m.in. nowe instytucje prawne dotyczące planowania w dziedzinie gospodarowania wodami. Przewiduje powołanie wyspecjalizowanych, jednolitych dla całego kraju organów do zarządzania zasobami wodnymi w regionach i dorzeczach wodnych z określeniem ich kompetencji. Gospodarka wodna oparta została na planowej działalności w celu pozyskania lepszego stanu ekologicznego wód oraz poprawy ekosystemów zależnych od wód. Wzmoczoną ochroną objęte zostały wszystkie wody: powierzchniowe, podziemne i morskie. (str. 83)

2.2. W zakresie tematyki objętej kontrolą wydane zostały akty wykonawcze⁷ do ustawy Prawo wodne⁸, przez:

- Radę Ministrów na podstawie:
  - art. 3 ust. 3 - rozporządzenie w sprawie przebiegu granic obszarów dorzeczy, przyporządkowania zbiorników wód podziemnych do właściwych obszarów dorzeczy, utworzenia regionalnych zarządów gospodarki wodnej oraz podziału obszarów dorzeczy na regiony wodne⁹,

---

⁵ Dz.U. Nr 38, poz. 230 z późn. zm.

⁶ Dz.U. Nr 115, poz. 1229 z późn. zm.

⁷ w Informacji uwzględniono wydanie aktów wykonawczych według stanu na dzień 15 czerwca 2004 r.

⁸ z dnia 10 grudnia 2002 r. - Dz.U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229 z późn. zm.

⁹ z dnia 10 grudnia 2002 r. Dz.U. z 2002 r. Nr 232, poz. 1953

- art. 11 ust. 2 i 3 - rozporządzenie w sprawie śródlądowych wód powierzchniowych lub ich części stanowiących własność publiczną¹⁰,
- art. 66 ust. 1 - rozporządzenie w sprawie śródlądowych dróg wodnych¹¹,
- art. 78 ust. 1 - rozporządzenie w sprawie warunków i trybu ustalania wysokości oraz poboru opłaty melioracyjnej¹², (str. 96)
- Ministra Środowiska na podstawie:
  - art. 49 ust. 4 pkt 1 i 2 lit. a-c i lit. e-g oraz pkt 3 – rozporządzenie w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód¹³,
  - art. 121 - rozporządzenie w sprawie zakresu i trybu opracowywania planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy oraz warunków korzystania z wód regionu wodnego¹⁴ (w dniu 28 kwietnia 2004 r. po zakończeniu kontroli),
  - art. 150 ust. 1 – rozporządzenie w sprawie należności za korzystanie ze śródlądowych dróg wodnych oraz urządzeń wodnych¹⁵. (str. 83-84)

2.3. Do czasu zakończenia kontroli Minister Środowiska nie doprowadził do wydania w porozumieniu z:

- Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi rozporządzenia dotyczącego zakresu instrukcji gospodarowania wodą i instrukcji utrzymania systemów melioracyjnych, do czego zobowiązuje go przepis art. 132 ust. 10 ww. ustawy,
- Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministrem Infrastruktury oraz Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi rozporządzenia dotyczącego określenia obszarów potencjalnego zagrożenia powodzią, obejmujących tereny narażone na zalanie, do czego posiada fakultatywne upoważnienie wynikające z przepisu art. 82 ust. 3 ww. ustawy¹⁶. (str. 84)

2.4. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie wydał:

- rozporządzenia w zakresie sposobu prowadzenia ewidencji śródlądowych wód powierzchniowych lub ich części stanowiących własność publiczną, istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa, urządzeń melioracji

---

¹⁰ z dnia 17 grudnia 2002 r. – Dz.U. z 2003 r. Nr 16, poz. 149

¹¹ z dnia 10 grudnia 2002 r. - Dz.U. Nr 210, poz. 1786

¹² z dnia 11 lutego 2003 r. – Dz.U. Nr 41, poz. 345

¹³ z dnia 11 lutego 2004 r. – Dz.U. Nr 32, poz. 284

¹⁴ z dnia 28 kwietnia 2004 r. – Dz.U. Nr 126, poz. 1318

¹⁵ z dnia 29 marca 2002 r. – Dz.U. Nr 55, poz. 494 z późn. zm.

¹⁶ Wydanie ww. rozporządzenia wiąże się z obowiązkiem określenia obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych, wymaganym przepisami art. 10 i 15 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – Dz.U. Nr 80, poz. 717

wodnych oraz zmeliorowanych gruntów, do czego zobowiązany został w art. 78 ust. 3 pkt 1 ww. ustawy.

- rozporządzenia dotyczącego sposobu ustalenia obszaru, na który wywierają korzystny wpływ urządzenia melioracji wodnych szczegółowych, do czego zobowiązany został w art. 78 ust. 3 pkt 2 ww. ustawy. (str. 85)

3. Regionalne zarządy gospodarki wodnej przystąpiły do opracowania planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy pomimo braku stosownego rozporządzenia Ministra Środowiska, co powodowało przewlekłość działania i opóźniało ich wykonanie. Stwierdzono zaawansowanie – na poziomie 20%-60% - prac przygotowawczych niezbędnych do wykonania planu ochrony przeciwpowodziowej oraz przeciwdziałania skutkom suszy na obszarze państwa, do czego Minister Środowiska w terminie do dnia 31.12.2006 r. został zobowiązany przepisem art. 211 ustawy Prawo wodne. Prace, w Ministerstwie Środowiska i w jednostkach nadzorowanych, nad innymi dokumentami wymaganymi przepisami ustawy Prawo wodne, w większości były na ukończeniu. (str. 84-87)

3.1. Regionalne zarządy gospodarki wodnej przystąpiły do opracowania planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, o których mowa w art. 113 ust. 1 pkt 1 ustawy Prawo wodne, pomimo braku rozporządzenia stosownie do przepisu art. 121 ustawy Prawo wodne, wydanego dopiero w dniu 28 kwietnia 2004 r., a ogłoszonego w dniu 3 czerwca 2004 r. Prowadzono określone prace przygotowawcze. (str. 84)

3.2. Do dnia zakończenia kontroli regionalne zarządy gospodarki wodnej były na etapie zlecenia lub przygotowywania opracowań do wykorzystania w pracach nad planami, o których mowa w art. 113. ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy Prawo wodne, tj. planami ochrony przeciwpowodziowej oraz przeciwdziałania skutkom suszy na obszarze państwa z uwzględnieniem podziału na obszary dorzeczy oraz planów ochrony przeciwpowodziowej regionu wodnego. Zarządy realizowały prace poprzedzające, m.in. w zakresie określenia obszarów bezpośredniego i potencjalnego zagrożenia powodzią oraz opracowania studium dla obszarów nieobwałowanych narażonych na niebezpieczeństwo powodzi. Np. w RZGW we Wrocławiu prace te wykonano w 60%, a w RZGW w Poznaniu w 20%. (str. 86-87)

Termin realizacji ww. planów - określony został w art. 211 ust. 1 ustawy Prawo wodne – do dnia 31 grudnia 2006 r.

3.3. Znacznie zaawansowane (ca 50%) były prace dotyczące analiz stanu zasobów wodnych w regionach wodnych, których termin realizacji, określony na dzień 31

grudnia 2004 r. ustawą Prawo wodne, uzależniony jest od zapewnienia na ten cel środków finansowych. (str. 86)

3.4. We wszystkich regionalnych zarządach gospodarki wodnej zakończono prace nad wykazami wód wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć. Sporządzono wykazy wód powierzchniowych i ca 25% wykazów wód podziemnych, które są lub mogą być w przyszłości wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia. Wykonano około 50% wykazów wód powierzchniowych wykorzystywanych do celów rekreacyjnych, a w szczególności do kąpieli. Termin sporządzenia ww. wykazów, określony został do dnia 31 grudnia 2003 r., w art. 211 ust. 2 ustawy Prawo wodne. (str. 85-86)

4. *Powołanie rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 29 listopada 1999 r., siedmiu regionalnych zarządów gospodarki wodnej, które wstąpiły z dniem 1 stycznia 2000 r. w prawa i obowiązki okręgowych dyrekcji gospodarki wodnej oraz dotychczasowych regionalnych zarządów gospodarki wodnej, nie wpłynęło na zintensyfikowanie prac programowych i inwestycyjnych dotyczących urządzeń wodnych i zwiększenie pojemności retencyjnej. Także zwiększenie, po reformie administracyjnej państwa, od 1999 r., roli samorządów wojewódzkich w programowaniu i realizacji zadań gospodarki wodnej, w szczególności w zakresie ochrony przeciwpowodziowej, budowy i utrzymania urządzeń małej retencji, w tym zbiorników wodnych, nie usprawniło i nie przyczyniło się do zintensyfikowania prac programowo-inwestycyjnych oraz wzrostu pojemności retencyjnej. (str. 40-45, 45-52)*

Zarówno Ministerstwo Środowiska jak i Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie dysponowały pełnymi danymi pozwalającymi określić faktyczną liczbę obiektów i budowli hydrotechnicznych i ich stan techniczny.

Pełnych danych w tym zakresie nie zawierały również informacje przedstawiane przez Ośrodek Technicznej Kontroli Zapór IMiGW i Główny Urząd Nadzoru Budowlanego. Zdaniem NIK skutkuje to nierzetelną ewidencją i brakiem wiedzy o faktycznym stanie technicznym budowli i urządzeń. (str. 74-76)

4.1. W kontrolowanym okresie oddano do eksploatacji, budowane od kilkunastu lat, 4 zbiorniki wodne o łącznej pojemności 70,0 mln m³: Topola i Kozielno - na rz. Nysie Kłodzkiej - woj. opolskie, Sosnówka na rz. Czerwonka - woj. dolnośląskie, Domaniów na rz. Radomce - woj. mazowieckie; 2 stopnie wodne: Dwory i Smolice – na rz. Wiśle - woj. małopolskie oraz 4 jazy na rz. Odrze: Koźle, Rogów – woj. opolskie, Lipki – woj. dolnośląskie i opolskie, Szczytники - woj. dolnośląskie i pod

koniec 2003 r. Polder Buków - woj. śląskie. Nie podjęto natomiast nowych inwestycji. Kontynuowano realizowane także od kilku lub kilkunastu lat, m.in. zbiorniki wodne: Świnna Poręba na rz. Skawie - woj. małopolskie, Wióry na rz. Świślinie - woj. świętokrzyskie, stopień wodny Malczyce na rz. Odrze - woj. dolnośląskie, planowane do zakończenia w latach 2006 – 2010. (str. 47)

4.2. W okresie objętym kontrolą, spośród 7 rzgw, prace inwestycyjne o większym zaangażowaniu środków, prowadziły RZGW w Gliwicach i we Wrocławiu, które przeznaczyły na ten cel blisko 80% otrzymanych środków, w tym głównie na budowę zbiorników wodnych i polderów. Mniej środków na budowę zbiorników wodnych przeznaczyły RZGW w Warszawie – ca 47% i w Krakowie – ca 32%. Z kolei RZGW w Szczecinie ca 94% przyznanych środków zaangażował na prace związane z regulacją koryt rzek, budową kanałów i obwałowań. W dwóch RZGW - w Gdańsku i w Poznaniu, nie planowano prac inwestycyjnych, nie występowało też o środki na ten cel. (str. 46, 48)

4.3. Zarządy województw nie spowodowały dostosowania programów małej retencji do nowej struktury administracyjnej państwa funkcjonującej od 1999 r. i do warunków gospodarki wodnej w dorzeczach. Także nie zapewniły realizacji priorytetowych potrzeb i prawidłowego retencjonowania wód w obszarach województw. W badanym okresie nastąpił spadek zaawansowania prac w tym zakresie. (str. 49-55)

W „Programie rozwoju melioracji do 2015 r.” opracowanym przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, uwzględniającym małą retencję, zakładano wzrost pojemności małych zbiorników o 1,4 mld m³ wody, a średniorocznie na poziomie 50 mln m³. W latach 2000-2002, po reformie administracyjnej państwa, osiągnięto tylko 29% zakładanego średniorocznego wzrostu, gdy w latach 1997-1999 osiągnięto już 35%. Budowa obiektów małej retencji związana była głównie z gospodarczym wykorzystaniem wód. (str. 38-39)

Według GUS zmniejszyła się liczba sztucznych zbiorników i spiętrzonych jezior oddanych do eksploatacji z 112 o pojemności 13,5 mln m³ w 2000 r., do 61 o pojemności 6,6 mln m³ w 2002 r. Łącznie w trzech latach zrealizowano 237 ww. budowli piętrzących uzyskując przyrost pojemności retencyjnej w wysokości 31,8 mln m³. (str. 53-54)

4.4. Żaden z 9 skontrolowanych wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych nie posiadał zaktualizowanego programu małej retencji, uzgodnionego z właściwym regionalnym zarządem gospodarki wodnej i uchwalonego przez sejmik województwa. W swojej działalności wykorzystywały m.in. programy opracowane przed 1999 r., a nadzorujące je zarządy województw ten stan tolerowały przyznając środki na realizację zgłaszanych zadań.

W 3 województwach dokonano scalenia programów uzgodnionych z właściwymi rzgwm dla terenów byłych województw, w 4 przystąpiono do opracowania programów małej retencji, a w 2 w oparciu o programy dla byłych województw, opracowano nowe zmniejszając o ca 60% liczbę obiektów retencji i o ca 20% pojemność retencyjną. (str. 39-42)

4.5. Minister Środowiska, odpowiedzialny za gospodarkę wodną w kraju, nie dysponował dokumentami określającymi aktualny stan ewidencji obiektów i budowli - małej i dużej retencji w obszarach dorzeczy zarządzanych przez wzmiuw i rzgw, a także administrowanych i eksploatowanych przez inne podmioty rozproszone w całym kraju. (str. 74-76)

4.6. W Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi brak było danych pozwalających na dokonanie oceny stanu małej retencji w skali kraju. Prowadzona statystyka nie była pełna. Sprawozdania nie były weryfikowane, zawierały błędy, które sprostowano dopiero podczas kontroli NIK. (str. 80-82).

Posługiwanie się w przedmiotowej sprawie pismem okólnym Ministerstwa Rolnictwa z dnia 22 stycznia 1979 r. w sprawie zaktualizowanych zasad prowadzenia ewidencji urządzeń melioracyjnych, zdaniem NIK było sprzeczne z przepisami ustawy Prawo wodne. (str. 75-76)

4.7. Główny Urząd Nadzoru Budowlanego oraz wojewódzkie inspektoraty nadzoru budowlanego nie dysponowały ewidencją i nie posiadały pełnych danych o stanie liczbowym obiektów i budowli hydrotechnicznych. Roczne opracowania „Stanu bezpieczeństwa budowli piętrzących w Polsce” dotyczyły obiektów poddanych ocenie i nie odnosiły się do liczby obiektów ogółem, w skali kraju. (str. 70-72)

5. *Ograniczony przyrost pojemności retencyjnej wynikał także z możliwości finansowych jednostek oraz podmiotów gospodarczych prowadzących działalność związaną z korzystaniem z wód. W przeważającej części zadania te finansowane były z malejących środków budżetu państwa przy znaczącym i wzrastającym udziale środków Narodowego i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Istotny był też udział środków z rezerwy celowej, wykorzystanych głównie w związku z usuwaniem szkód powodziowych. Szczupłość środków skutkuje istotnymi niekorzystnymi zmianami w środowisku.* (str. 42-51, 55-56, Zał. 5.4.)

5.1. W okresie objętym kontrolą środki, uzyskane przez 7 regionalnych zarządów gospodarki wodnej, pokrywały 44% potrzeb, z czego na budowę i modernizację obiektów i budowli hydrotechnicznych przeznaczono ca 60%. Nakłady na ten cel w 2002 r. w porównaniu do 2000 r. były niższe o 26%. (str. 42-47, Zał. 5.4.)

Około 55% środków pochodziło z budżetu państwa. Dwukrotnie, do ponad 24%, wzrósł udział środków Narodowego i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Środki kredytowe i pomocowe stanowiły ca 20%. Udział środków samorządowych i innych podmiotów był marginalny i wynosił poniżej 1%. (str. 48-49)

5.2.Środki przekazane w badanym okresie do 9 objętych kontrolą wojewódzkich zarządów melioracji i urzędzeń wodnych, w wysokości 663,8 mln zł, stanowiły ca 21% potrzeb. Z otrzymanej kwoty ca 66% przeznaczono na budowę i modernizację obiektów i urzędzeń melioracyjnych i przeciwpowodziowych. W 2002 r. na realizację zadań inwestycyjnych otrzymano środki o 20,4% niższe niż w 2000 r. (str. 49-53, Zał. 5.4.)

Jednostki te w badanym okresie z budżetu państwa otrzymały ca 53% środków. Do ponad 23% wzrósł udział środków z Narodowego i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Ze środków kredytowych i pomocowych uzyskano ca 21%. Udział środków samorządowych nie przekroczył 3%. (str. 55-56)

5.3.Wzrost środków kierowanych na małą retencję z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej był możliwy dzięki realizacji podpisanych Porozumień z 21 grudnia 1995 r. oraz z 11 kwietnia 2002 r., zawartych pomiędzy ministrami Rolnictwa i Rozwoju Wsi (poprzednio Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej) oraz Środowiska i prezesami ARiMR i NFOŚiGW w sprawie współpracy na rzecz zwiększenia rozwoju małej retencji wodnej oraz upowszechniania i wdrażania proekologicznych metod retencjonowania wody. (str. 37-38)

6. Zarządcy obiektów i budowli hydrotechnicznych będących własnością Skarbu Państwa nie wykonywali pełnego zakresu remontów i napraw zawartych w zaleceniach oraz wnioskach z bieżących, a także z poprzednich przeglądów i kontroli. Niski poziom, nie przekraczający 50% realizacji zakwalifikowanych, koniecznych, napraw powodował stopniową dekapitalizację eksploatowanych budowli hydrotechnicznych. Nie pełne wykonywanie zaleceń i wniosków potwierdzały okresowe oceny stanu technicznego i bezpieczeństwa budowli piętrzących przeprowadzane przez OTKZ IMiGW i organy inspekcji nadzoru budowlanego. Kontrola wykazała, że nie w pełni zostały zakończone prace związane z usuwaniem zniszczeń i uszkodzeń po powodziach w 1997 r., 2001 r. oraz w 2002 r. W ocenie NIK prowadziło to w efekcie do działań nierzetelnych i niegospodarnych. (str. 58-64, 64-66, 73-74)

6.1.Z każdym rokiem wzrastała liczba obiektów hydrotechnicznych wymagających napraw, a także liczba napraw. (str. 59-60)

W rzgw w 2002 r. liczba niezbędnych napraw dotyczących zbiorników wodnych wzrosła o 26%, a urządzeń piętrzących o 92% w porównaniu do 2000 r., natomiast wykonano odpowiednio 42% i 32% liczby wymaganych napraw. (str. 59)

6.2.W skontrolowanych województwach w 9 wzmiuw w 2002 r. w porównaniu do 2000 r. liczba zakwalifikowanych napraw dotyczących zbiorników wodnych wzrosła o ca 60%, budowli piętrzących o ca 20%, a wałów przeciwpowodziowych pozostała na niezmiennym poziomie. Naprawy wykonano odpowiednio w – 31%, 30% i 54%. (str. 62-63)

6.3.System oceny stanu technicznego budowli i obiektów piętrzących był niepełny i nie pozwalał przedstawić całościowej oceny. (str. 66-72, 74-76)

6.3.1. OTKZ IMiGW, ze względów bezpieczeństwa, rozszerzał liczbę zakwalifikowanych do ocen budowli klasy I i II zarządzanych przez rzgw, o budowle klasy III i IV w oparciu o corocznie zawierane umowy. Posiadane środki rzgw nie pozwalały na pełną ocenę omawianych budowli, a w 2003 r. stanowiły mniej niż 2/3 potrzeb. W 2002 r. do ocen zakwalifikowano 123 obiekty i wchodzące w ich skład 212 budowli, a oceniono 48 obiektów i 83 budowle. Zmniejszyła się liczba budowli zagrażających bezpieczeństwu z 4 do 3, a zwiększyła się z 30 do 38 liczba budowli mogących zagrażać bezpieczeństwu. Do zagrażających bezpieczeństwu zakwalifikowano 3 budowle. (str. 66-68)

Jednocześnie o blisko 30% ogółu obiektów piętrzących w skali kraju, zaliczanych do I, II i III klasy ważności, a użytkowanych i administrowanych przez jednostki spoza resortu Ministra Środowiska, brak było informacji o stanie technicznym i ich bezpieczeństwie. (str. 75)

6.3.2. W kontrolowanym okresie z każdym rokiem zwiększała się liczba obiektów objętych oceną Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego. W 2002 r. ocenami, łącznie w całym kraju, objęto 2.465 obiektów piętrzących i 2.284 km obwałowań.

Na koniec 2002 r., według GUNB, nastąpiło pogorszenie stanu technicznego wałów przeciwpowodziowych – z ca 23% do ca 27% długości, z 17 do 20 wzrosła liczba obiektów zagrażających bezpieczeństwu, natomiast nastąpiła nieznaczna poprawa stanu technicznego obiektów stale piętrzących wodę stanowiących lub mogących stanowić zagrożenie bezpieczeństwa ludzi i mienia - z 3,7% do 3,3%. (str. 71-72)

6.3.3. W 9 skontrolowanych województwach wojewódzcy inspektorzy nadzoru budowlanego 2/3 prowadzonych kontroli ukierunkowali na budowę, utrzymanie i remonty hydrotechnicznych obiektów budowlanych służących małej i dużej retencji. Wojewódzcy inspektorzy nadzoru budowlanego w wyniku prowadzonych kontroli podjęli również decyzje o wyłączeniu z eksploatacji 7 zapór ziemnych wraz z budowlami piętrzącymi (WINB w Gdańsku) oraz jazu (WINB we Wrocławiu). (str. 69-70)

6.4. Nadal nie zostały zakończone prace dotyczące usuwania skutków w gospodarce wodnej po powodziach w latach: 1997, 2001 i 2002. (str. 77-78)

6.4.1. Nie zakończono napraw urządzeń wodnych po powodzi w 1997 r. na obszarze 4 województw: dolnośląskiego, lubuskiego, opolskiego i śląskiego, nie objętych „Programem dla Odry 2006”, takich jak umocnienia koryt rzek w rejonie jazów i zapór, modernizacja urządzeń upustowych. Istotnym powodem opóźnień był brak środków finansowych. (str. 37-38, 77)

Decyzje wydane przez właściwych wojewódzkich inspektorów nadzoru budowlanego nakazujących likwidację zniszczeń powodzi opadowej w lipcu i sierpniu 2001 r. zostały zrealizowane. Według OTKZ IMiGW dwa obiekty były jeszcze w trakcie odbudowy, a dwa kolejne, dotknięte katastrofą powodzi w 2001 r., nie były objęte kontrolą stanu technicznego i nie ustalono ich zarządców. (str. 77)

6.4.2. Spośród 9 wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych objętych kontrolą tylko 2 zarządy w Łodzi i w Szczecinie zakończyły prace związane z usuwaniem zniszczeń po powodziach w 2001 r. Pozostałe zarządy nie w pełni zakończyły prace związane z likwidacją skutków powodzi w 2001 i 2002 r., a ich zaawansowanie ocenia się od ca 17% w Krakowie do ca 50% w Poznaniu. Główną przyczyną był brak środków finansowych. Rocznie na ten cel dysponowano środkami pokrywającymi ca 20% potrzeb. (str. 77-78)

7. *Niewłaściwie funkcjonował system nadzoru i kontroli nad działalnością statutową i finansową jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za realizację inwestycji i utrzymanie urządzeń hydrotechnicznych regionalnych zarządów gospodarki wodnej jak i wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych. Prowadziło to do działań niegospodarnych i nierzetelnych. Brak było odpowiedniej współpracy pomiędzy Ministrami Środowiska, Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz samorządami.* (str. 33-36, 78-82)

7.1. Ustawa Prawo wodne przewidywała utworzenie Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, którego Prezes pełniłby z dniem 1 stycznia 2002 r. funkcję centralnego organu administracji rządowej właściwego w sprawach gospodarowania wodami. Na wniosek Ministra Środowiska, po kolejnych zmianach ustawy, ustalono, że Krajowy Zarząd

Gospodarki Wodnej powstanie od 1 stycznia 2006 r. Do tego czasu kompetencje i zadania Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej przejął Minister Środowiska. (str. 33-34)

7.2. Minister Środowiska, powołując w lutym 2000 r. Biuro Gospodarki Wodnej, nie stworzył warunków dla jego prawidłowego funkcjonowania i przygotowania do rozpoczęcia działalności Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, nie podejmował w tym kierunku skutecznych działań organizacyjnych i kadrowych. W zarządzeniu tworzącym Biuro Gospodarki Wodnej, Minister nie określił zadań związanych z „harmonizacją” i „współpracą” Biura z regionalnymi zarządami gospodarki wodnej. Na okres 2 miesięcy (21.02.2003 r. - 28.04.2003 r.) wyłączył Biuro z działalności merytorycznej, powierzając jego zadania Departamentowi Zasobów Wodnych. Dokonując zmian - organizacyjnych, celu i zakresu działania Biura, powodował nakładanie się zadań z zadaniami Departamentu Zasobów Wodnych.

Następowała również unia personalna w wykorzystywaniu etatów pomiędzy Biurem, a Departamentem Zasobów Wodnych, a także duża fluktuacja na stanowiskach kierowniczych w tych jednostkach. W Departamencie Zasobów Wodnych, w badanym okresie, na stanowisku dyrektora zatrudniono kolejno 6, w BGW – 5 osób. Na nieprawidłowości w funkcjonowaniu Biura Gospodarki Wodnej, a w szczególności zbyt długo trwający okres jego organizowania oraz prowadzoną politykę kadrową, NIK zwracała uwagę również podczas kontroli wykonania budżetu państwa w dziale gospodarka wodna¹⁷. Wykazała m.in. brak staranności na etapie sporządzania projektu planu finansowego, brak analiz w zakresie potrzeb, nie uwzględnianie przy planowaniu prac merytorycznych ani wydatków związanych z pracami dokumentacyjnymi i studialnymi. Nieprawidłowości dotyczyły także zatrudniania, w szczególności na cząstkowych etatach. (str. 34-36)

7.3. Nie przeprowadzano kompleksowych kontroli działalności statutowej i finansowej zarówno regionalnych zarządów gospodarki wodnej jak i wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych. Ograniczano się jedynie do pojedynczych wizytacji robót wybranych projektów. Tolerowano nielegalną, bez wymaganych pozwoleń wodnoprawnych, eksploatację obiektów i budowli hydrotechnicznych. (str. 56-58, 78-80, 81-82)

7.3.1. Departament Zasobów Wodnych nie zapewniał właściwego nadzoru w imieniu Ministra Środowiska nad funkcjonowaniem regionalnych zarządów gospodarki wodnej. Występowały opóźnienia w przygotowywaniu zadań inwestycyjnych, w opracowywaniu planów przeciwpowodziowych, nie wykorzystywano w pełni

---

¹⁷ Informacje o wynikach kontroli wykonania budżetu państwa - w 2000 r. i w 2001 r. – przez Ministerstwo Środowiska w części: 22 - gospodarka wodna , 41 - środowisko

środków budżetowych, nie inicjowano współpracy z samorządami wojewódzkimi, brak było współpracy w zakresie rozwoju i utrzymania małej retencji z Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Przenoszono niewykorzystane środki z rezerw celowych do wydatków, które nie wygasają wraz z upływem roku budżetowego od 4.147 tys. zł w 2000 r. do 46.739 tys. zł w 2002 r., co w porównaniu do planowanych wydatków stanowiło odpowiednio ca 1,0% i ca 11%. Stwierdzono także nie ujmowanie niewykorzystanych środków w wydatkach niewygasających. Np. w 2002 r. dokonano zwrotu do budżetu państwa ca 6 mln zł niewykorzystanych środków budżetowych. NIK wskazywała na ten problem także w trakcie kontroli wykonania budżetu państwa w dziale gospodarka wodna. (str. 79-80)

7.3.2. Zarządy województw nie przeprowadzały pełnych kontroli wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych realizujących zadania związane z retencją wód. Nie egzekwowały aktualizacji programów małej retencji, nie dążyły do ich uchwalenia przez sejmiki, w niewielkim stopniu angażowały się w zasadność podejmowanych przez nadzorowane jednostki zadań do realizacji, przy jednoczesnym znacznym ograniczaniu środków na ich wykonanie. (str. 81-82)

7.4. Kontrola wykazała nieprawidłowości w gospodarowaniu środkami publicznymi przez Lubuski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Zielonej Górze. Stwierdzono niegospodarne działania na kwotę 204.170 zł podczas realizacji zadania „Ślubice Górzycy – III etap” oraz niezgodne z przepisami¹⁸ wydatkowanie środków na realizację zadania „Rapice–Kłopot II etap w km 546,0-552,3 rzeki Odry” o wartości 11.836.790 zł. (str. 57-58)

---

¹⁸ rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 1994 r. w sprawie stosowania preferencji krajowych przy udzielaniu zamówień publicznych - Dz.U. Nr 140, poz. 776 ze zm.

2.3. Uwagi końcowe i wnioski

Kontrola wykazała niezadowalające działania w zakresie retencjonowania wód dla zapewnienia ochrony ich zasobów, a także ochrony przed powodzią i suszą. Nie wypracowano perspektywicznych programów realizacji zadań w tym zakresie, z każdym rokiem zmniejszał się zakres robót obejmujących budowę, modernizację, naprawy i remonty obiektów i urządzeń hydrotechnicznych. Brak było właściwej współpracy i koordynacji zadań zarówno na szczeblu centralnym jak i wojewódzkim.

W celu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości zdaniem NIK niezbędne jest podjęcie następujących działań przez:

1. Prezesa Rady Ministrów:

- spowodowanie przyspieszenia prac nad projektami aktów wykonawczych do ustawy Prawo wodne przygotowywanych przez Ministra Środowiska.

2. Ministra Środowiska:

- wydanie brakujących aktów wykonawczych do ustawy Prawo wodne:
  - rozporządzenia dotyczącego zakresu instrukcji gospodarowania wodą i instrukcji utrzymania systemów melioracyjnych, o którym mowa w art. 132 ust. 10,
  - rozporządzenia dotyczącego określenia obszarów potencjalnego zagrożenia powodzią, obejmujących tereny narażone na zalanie, o którym mowa w art. 82 ust. 3 ww. ustawy,
- uporządkowanie spraw organizacyjnych i kompetencyjnych jednostek organizacyjnych Ministerstwa podległych i nadzorowanych, zapewnienie dotrzymania określonego w ustawie Prawo wodne terminu utworzenia Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej,
- doprowadzenie do pilnego zakończenia prac nad „Ogólną Strategią Gospodarowania Wodami w Polsce”,
- spowodowanie zapewnienia środków finansowych na wykonanie przez regionalne zarządy gospodarki wodnej dokumentów wymaganych przepisami ustawy Prawo wodne,
- zapewnienie nadzoru nad działalnością rzgw w zakresie bieżącego monitorowania przebiegu realizacji poszczególnych zadań merytorycznych i inwestycyjnych, ich finansowania i rozliczania oraz sprawozdawczości,

- rozważenie szerszego angażowania środków pomocowych UE oraz kredytów banków międzynarodowych na realizację zadań gospodarki wodnej, szczególnie na przedsięwzięcia kontynuowane, w celu ich szybkiego zakończenia,
- rozważenie stworzenia systemu zapewniającego pełną ewidencję obiektów hydrotechnicznych, ich stanu technicznego i bezpieczeństwa, także administrowanych przez jednostki niepodległe Ministrowi Środowiska,
- podjęcie współpracy z Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji na rzecz skoordynowanych działań związanych z retencją wód w zlewniach.

3. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi:

- niezwłoczne wydanie brakujących aktów wykonawczych do ustawy Prawo wodne, w tym rozporządzenia dotyczącego sposobu prowadzenia ewidencji śródlądowych wód powierzchniowych lub ich części stanowiących własność publiczną, istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa, urządzeń melioracji wodnych oraz zmeliorowanych gruntów.
- doprowadzenie do stworzenia systemu ewidencji stanu ilościowego i utrzymania obiektów małej retencji dla racjonalnego programowania i utrzymania urządzeń wodnych.
- spowodowanie współpracy i pomocy przy sporządzaniu programów małej retencji zawierających także pełną informację o aktualnym stanie urządzeń i obiektów małej retencji.
- zaangażowanie się w większym stopniu we wskazywanie źródeł finansowania prac związanych z utrzymaniem, modernizacją i budową urządzeń małej retencji,
- nawiązanie bliższej współpracy z Ministrem Środowiska w zakresie prawidłowego rozwoju i zachowania retencji w zlewniach.

4. Ministra Infrastruktury

- zapewnienie przez Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego pełnego nadzoru nad utrzymaniem eksploatowanych obiektów hydrotechnicznych.

5. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji:

- nawiązanie ściślejszej współpracy z wojewodami i marszałkami województw dla zapewnienia dobrego stanu technicznego administrowanych obiektów hydrotechnicznych i prawidłowego retencjonowania wód, zgodnego z obowiązującymi przepisami,

- prowadzenie ściślejszej współpracy z Ministrem Środowiska w zakresie prawidłowego rozwoju i zachowania retencji w zlewniach i dorzeczach.

6. Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego:

- doprowadzenie do monitorowania realizacji obowiązku, określonego przepisami ustawy Prawo budowlane, wykonywania rocznych oraz raz na 5 lat ocen stanu technicznego i bezpieczeństwa obiektów i budowli hydrotechnicznych,
- spowodowanie zwiększenia nadzoru nad realizacją obowiązków dokonywania przeglądów i ocen stanu technicznego obiektów hydrotechnicznych przez zarządców,
- wystąpienie do zainteresowanych organów oraz jednostek organizacyjnych o stosowanie jednolitej, obowiązującej klasyfikacji obiektów hydrotechnicznych.

7. Wojewodów:

- spowodowanie nawiązania ściślejszej współpracy wojewódzkich inspektorów nadzoru budowlanego z zarządcami obiektów hydrotechnicznych dla zapewnienia dobrego stanu technicznego obiektów hydrotechnicznych,
- zwiększenia przez wojewódzkich inspektorów nadzoru budowlanego nadzoru nad realizacją obowiązków przez zarządców obiektów hydrotechnicznych
oraz
- monitorowania realizacji obowiązku wykonywania przeglądów i ocen stanu technicznego obiektów hydrotechnicznych.

8. Dyrektorów Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej:

- doprowadzenie do terminowej realizacji projektów planów ochrony przeciwpowodziowej w regionie wodnym i innych dokumentów wymaganych przepisami ustawy Prawo wodne,
- podejmowanie działań w celu pozyskania środków finansowych, w tym także pochodzących od gospodarstw pomocniczych, na sporządzanie wymaganych opracowań oraz na przeprowadzanie niezbędnych napraw i remontów budowli hydrotechnicznych,
- spowodowanie prowadzenia eksploatacji urządzeń wodnych na podstawie wymaganych pozwoleń wodnoprawnych,
- nawiązanie ściślejszej współpracy z właściwymi wojewódzkimi zarządami melioracji i urządzeń wodnych oraz spowodowanie przedłożenia przez nie do uzgodnienia zaktualizowanych programów małej retencji.

9. Marszałków Województw:

- **doprowadzenie do przygotowania programów małej retencji dla województw wraz z uzgodnieniami z właściwymi regionalnymi zarządami gospodarki wodnej i przedłożenia do uchwalenia sejmikom województw,**
- **zapewnienie nadzoru nad działalnością wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych,**
- **zintensyfikowanie działań w celu zapewnienia niezbędnych środków finansowych na utrzymanie i remonty obiektów hydrotechnicznych administrowanych przez wojewódzkie zarządy melioracji i urządzeń wodnych.**

10. Dyrektorów Wojewódzkich Zarządów Melioracji i Urządzeń Wodnych:

- **opracowanie programów małej retencji wód dla województwa, uzgodnienie z właściwym w sprawach gospodarki wodnej regionalnym zarządem gospodarki wodnej oraz przedłożenie do uchwalenia Sejmikowi Województwa,**
- **bieżącej weryfikacji ewidencji śródlądowych wód powierzchniowych lub ich części stanowiących własność publiczną, istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa, urządzeń melioracji wodnych oraz zmeliorowanych gruntów,**
- **doprowadzenie do prawidłowego użytkowania obiektów hydrotechnicznych na podstawie wymaganych pozwoleń wodnoprawnych,**
- **uwzględnianie w planach inwestycyjnych i remontowych w pierwszej kolejności obiektów zagrażających bezpieczeństwu i o niedostatecznym stanie technicznym, ze szczególnym uwzględnieniem obwałowań,**
- **podejmowanie działań w celu zapewnienia niezbędnych środków finansowych na utrzymanie, remonty, wymagane naprawy urządzeń budowli piętrzących, uszkodzonych koryt rzek oraz wałów przeciwpowodziowych,**
- **doprowadzenie do sporządzenia wymaganych ocen stanu technicznego obiektów hydrotechnicznych,**
- **zwiększenie nadzoru nad prowadzonymi budowlami i remontami obiektów piętrzących.**

3. Ważniejsze wyniki kontroli

3.1. Charakterystyka stanu prawnego oraz uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych

Przepisy ogólne

Retencja – jest to magazynowanie wody opadowej (także śniegu i lodu) na powierzchni ziemi, w gruncie oraz w zbiornikach naturalnych i sztucznych¹⁹.

Zagadnienia związane z retencją wód do dnia 31 grudnia 2001 r. regulowała ustawa z dnia 24 października 1974 r. Prawo wodne²⁰, a od dnia 1 stycznia 2002 r. ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne²¹, a także akty wykonawcze wydane na podstawie ww. ustaw.

Do dnia 31 grudnia 2001 r. organizację i zakres działania regionalnych zarządów gospodarki wodnej regulowało rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 listopada 1999 r.²², natomiast od dnia 1 stycznia 2002 r. ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne w dziale VI rozdział 1. Na podstawie art.3 ust.3 ustawy z dnia 18 lipca 2001r. Prawo wodne Rada Ministrów wydała rozporządzenie z dnia 10 grudnia 2002r. w sprawie przebiegu granic obszarów dorzeczy, przyporządkowania zbiorników wód podziemnych do właściwych obszarów dorzeczy, utworzenia regionalnych zarządów gospodarki wodnej oraz podziału obszarów dorzeczy na regiony wodne²³, które weszło w życie z dniem 1 stycznia 2003 r.

Zgodnie z art. 14 ust.1 pkt 9 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa²⁴, samorząd województwa wykonuje zadania o charakterze wojewódzkim określone ustawami, w szczególności w zakresie gospodarki wodnej, w tym ochrony przeciwpowodziowej.

W celu wykonywania zadań województwo tworzy wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne oraz może zawierać umowy z innymi podmiotami. Województwo może zawierać z innymi województwami oraz jednostkami lokalnego samorządu terytorialnego z obszaru województwa porozumienia w sprawie powierzenia prowadzenia zadań publicznych – art. 8 ust. 1 i 2 ustawy o samorządzie województwa.

Zgodnie z art. 25 ust.1 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną²⁵ z dniem 1 stycznia 1999 r. samorząd województwa przejął, mające siedzibę na obszarze województwa, zarządy melioracji i urządzeń wodnych.

---

¹⁹ Prawo wodne nie posługuje się pojęciem retencji. Definicja pochodzi z Uniwersalnego Słownika Języka Polskiego t. 4 s. 77 – Wydawnictwo PWN, 2003 r.

²⁰ Dz.U. Nr 38, poz.230 z późn.zm.

²¹ Dz.U. Nr 115, poz.1229 z późn.zm.

²² Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 listopada 1999r. w sprawie organizacji i zakresu działania regionalnych zarządów gospodarki wodnej – Dz.U. Nr 101, poz.1180 – uchylone z dniem 1 stycznia 2003 r.

²³ Dz.U. Nr 232, poz.1953

²⁴ j.t. Dz.U. z 2001r. Nr 142, poz.1590 z późn.zm.

²⁵ Dz. U. Nr 133, poz.872 z późn. zm.

W myśl art. 54d ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym²⁶ sejmik województwa uchwała programy wojewódzkie służące realizacji ponadlokalnych i regionalnych celów publicznych. Programy, o których mowa w ust. 1, przygotowuje zarząd województwa – art. 54d ust. 2 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym. Uchwalenie programu możliwe jest po zapewnieniu środków finansowych niezbędnych do realizacji zobowiązań, o których mowa w art. 14 pkt 2 i art. 36 ust. 1 i 2 – art. 54d ust. 3 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym.

Z dniem uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego zadania rządowe oraz zadania samorządu województwa wynikające z programów przyjętych przed dniem uchwalenia planu umieszczane są w wykazie, o którym mowa w art. 54b ust. 6 – art. 54d ust. 4 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym. Przepis ust. 4 stosuje się odpowiednio do zadań wynikających z programów uchwalonych po dniu uchwalenia planu. W takim przypadku przed uchwaleniem programu sejmik województwa ocenia jego zgodność z obowiązującym planem i w miarę potrzeby podejmuje kroki mające na celu usunięcie sprzeczności – art. 54 d ust. 5 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym.

Marszałek województwa informuje wojewodę o uchwaleniu programu w celu wprowadzenia go do rejestru, o którym mowa w art. 61 ust. 1 – art. 54d ust. 6 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym.

Zgodnie z art. 82 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane²⁷ wojewoda jest organem administracji architektoniczno-budowlanej pierwszej instancji w sprawach obiektów i robót budowlanych hydrotechnicznych piętrzących, upustowych, regulacyjnych, melioracji podstawowych oraz kanałów i innych obiektów służących kształtowaniu zasobów wodnych i korzystaniu z nich, wraz z obiektami towarzyszącymi. Do właściwości wojewódzkiego inspektora nadzoru budowlanego jako organu pierwszej instancji należą zadania i kompetencje określone w ust.1, w sprawach o których mowa m.in. w art. 82 ust. 3 pkt 2 (art. 83 ust. 3 ustawy Prawo budowlane).

Na ochronę środowiska i gospodarkę wodną przeznaczają się m.in. środki z budżetu państwa, z budżetu jednostek samorządu terytorialnego, a także z funduszy celowych.

Fundusze celowe, których środki wykorzystywane są na przedsięwzięcia służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej to Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, wojewódzkie, powiatowe i gminne fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej działały do dnia 30 września 2001 r. pod rządami ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska²⁸, od 1 października 2001 r. na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska²⁹.

---

²⁶ j.t. Dz. U. z 1999 r. Nr 15, poz.139 z późn. zm. – od dnia 1 stycznia 2004 r. nie obowiązuje – uchylona przez ustawę z dnia 27.03.2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – Dz.U. Nr 80, poz. 717.

²⁷ j.t. Dz. U. z 2003 r. Nr 207 poz. 2016 z późn. zm.

²⁸ j.t. Dz.U. z 1994r. Nr 49, poz.196 z późn.zm.

²⁹ Dz.U. Nr 62, poz.627 z późn.zm.

Stan prawny do dnia 31 grudnia 2001 r.

Ustawa z dnia 24 października 1974 r. Prawo wodne³⁰, zwana dalej ustawą, w art. 1 stanowiła, iż wody stanowią własność Państwa, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.

W myśl art. 5 ustawy Państwo prowadziło racjonalną gospodarkę zasobami wód powierzchniowych i podziemnych, realizowaną na obszarach hydrograficznych, zwanych dalej „dorzeczami”.

Zarządzanie wodami polegało na kształtowaniu, ochronie i wykorzystywaniu zasobów wód podziemnych i powierzchniowych zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, w szczególności m.in.: na ochronie zasobów wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniem i nadmierną eksploatacją, ochronie przed powodzią i suszą (art. 19a ust. 1 ustawy).

Budownictwo wodne

Lokalizacja oraz warunki realizacji inwestycji obejmującej urządzenia wodne³¹, których wykonanie wymagało pozwolenia wodnoprawnego, powinny być uzgodnione z organem właściwym do wydania tego pozwolenia (art. 81 ustawy). Pozwolenia wodnoprawnego w zakresie budownictwa wodnego wymagało m.in.: wykonywania urządzeń zabezpieczających przed powodzią, wykonywania kanałów, stopni wodnych, zbiorników wodnych i innych urządzeń wodnych służących do przepływu wód lub zmiany poziomu zwierciadła wody (art. 82 ust.1 pkt 2 i 3 ustawy). W myśl art. 82 ust. 2 prawa wodnego pozwolenia wodnoprawnego nie wymagało wykonanie przez państwowe jednostki organizacyjne, do których należy regulacja i utrzymanie wód, pilnych robót zabezpieczających przed powodzią.

Minister właściwy do spraw środowiska wydawał pozwolenia wodnoprawne na wykonywanie urządzeń zabezpieczających przed powodzią (art. 82 ust. 5 ustawy).

Utrzymanie urządzeń wodnych należało do tego, kto odnosi z nich korzyści, chyba że zostało powierzone komu innemu (art. 88 prawa wodnego).

Melioracje wodne³²

Urządzeniami melioracji wodnych określono urządzenia służące do regulacji stosunków wodnych i polepszenia zdolności produkcyjnej gleby (art. 90 ust. 1 ustawy).

Zgodnie z art. 91 ust.1 ustawy urządzenia melioracji wodnych dzieliły się na podstawowe i szczegółowe. Stosownie do art. 91 ust. 2 ustawy do urządzeń melioracji wodnych podstawowych zaliczane były m.in.: kanały, stopnie wodne, zbiorniki wodne i inne urządzenia wodne służące do przepływu wód lub do zmiany poziomu zwierciadła wody, urządzenia zabezpieczające przed powodzią, urządzenia do regulacji wód śródlądowych - jeżeli służyły do celów określonych w art. 90 ust. 1.

Przepisy dotyczące urządzeń melioracji wodnych podstawowych stosować należało odpowiednio m.in. do budowli piętrzących, regulacyjnych i komunikacyjnych na tych urządzeniach (art. 91 ust. 3 ustawy). Urządzenia melioracji wodnych podstawowych były

³⁰ Dz.U. z 1974 r. Nr 38, poz. 230 z późn. zm. – uchylona z dniem 1 stycznia 2002 r.

³¹ urządzeniach wodnych - rozumie się przez to budowle i urządzenia hydrotechniczne, melioracji wodnych, studnie publiczne i inne ujęcia wód podziemnych, ujęcia wód powierzchniowych, urządzenia zabezpieczające wody przed zanieczyszczeniem, wyloty urządzeń kanalizacyjnych służących do wprowadzania ścieków do wody lub do ziemi oraz inne urządzenia służące do szczególnego korzystania z wód – art.18 ust.1 pkt 3 ustawy z dnia 24 października 1974 Prawo wodne.

³² Melioracje oznaczają działania techniczne, biologiczne, organizacyjne i gospodarcze podejmowane w środowisku przyrodniczym, w celu ulepszenia stosunków wodnych w dorzeczach – komentarz do ustawy z dnia 24 października 1974 r. Prawo wodne - Komentarz pod red. Jerzego Rotki, Wrocław 1999 r.

wykonywane i utrzymywane na koszt budżetu państwa przez samorząd województwa, jako zadanie z zakresu administracji rządowej (art. 92 ust. 1 ustawy).

Ochrona przed powodzią

Ochrona przed powodzią³³ należała do zadań organów administracji rządowej, gminy, powiatu oraz samorządu województwa. Utrzymanie magazynów przeciwpowodziowych, stanowiących mienie samorządu województwa, należało do samorządu województwa, jako zadanie z zakresu administracji rządowej (art.65 ustawy).

Środki ochrony przeciw powodziowej można ogólnie było podzielić na techniczne i pozostałe. Do pierwszych zaliczano przede wszystkim retencyjne przysposobienie dorzecza, zbiorniki retencyjne, poldery, obwałowania oraz regulację rzek. Do pozostałych środki organizacyjno-administracyjne (w tym zakazy i nakazy odnoszące się do budownictwa i gospodarki na terenach zalewowych) i gospodarcze (np. wykup nieruchomości, przesiedlenia).

Stan prawny od dnia 1 stycznia 2002 r.

Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne, zwana dalej prawem wodnym, reguluje gospodarowanie wodami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności kształtowanie i ochronę zasobów wodnych, korzystanie z wód oraz zarządzanie zasobami wodnymi.

Gospodarowanie wodami jest prowadzone z zachowaniem zasady racjonalnego i całościowego traktowania zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, z uwzględnieniem ich ilości i jakości (art.1 ust.2 prawa wodnego). Gospodarowanie wodami uwzględnia zasadę wspólnych interesów i jest realizowane przez współpracę administracji publicznej, użytkowników wód i przedstawicieli lokalnych społeczności, tak aby uzyskać maksymalne korzyści społeczne (art. 1 ust. 3 prawa wodnego).

Zarządzanie zasobami wodnymi służy zaspokajaniu potrzeb ludności, gospodarki, ochronie wód i środowiska związanego z tymi zasobami m.in. w zakresie: ochrony zasobów wodnych przed niewłaściwą lub nadmierną eksploatacją, ochrony przed powodzią oraz suszą, zapewnienia wody na potrzeby rolnictwa oraz przemysłu (art. 2 ust.1 pkt 2, 4 i 5 prawa wodnego). Zarządzanie zasobami wodnymi jest realizowane z uwzględnieniem podziału państwa na obszary dorzeczy i regiony wodne (art.3 ust.1 prawa wodnego).

Zgodnie z art. 4 ust. 1 prawa wodnego organami właściwymi w sprawach gospodarowania wodami są:

- 1) minister właściwy do spraw gospodarki wodnej,
- 2) Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej - jako centralny organ administracji rządowej, nadzorowany przez ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej,
- 3) dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej - jako organ administracji rządowej niezespółonej, podlegający Prezesowi Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej,
- 4) wojewoda,
- 5) organy jednostek samorządu terytorialnego.

---

³³ ustawa nie definiowała pojęcia powodzi

Prawa właścicielskie w stosunku do wód publicznych stanowiących własność Skarbu Państwa, z zastrzeżeniem art. 13, wykonują:

- 1) minister właściwy do spraw gospodarki morskiej - w stosunku do wód morza terytorialnego oraz morskich wód wewnętrznych wraz z wodami Zatoki Gdańskiej,
- 2) Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej - w stosunku do wód istotnych dla kształtowania zasobów wodnych oraz ochrony przeciwpowodziowej, w szczególności wód podziemnych oraz śródlądowych wód powierzchniowych:
  - a) w potokach górskich i ich źródłach,
  - b) w ciekach naturalnych, od źródeł do ujścia, o średnim przepływie z wielolecia równym lub wyższym od 2,0 m³/s w przekroju ujściowym,
  - c) w jeziorach oraz sztucznych zbiornikach wodnych, przez które przepływają cieki, o których mowa w lit. b),
  - d) granicznych,
  - e) w śródlądowych drogach wodnych,
- 3) dyrektor parku narodowego - w stosunku do wód znajdujących się w granicach parku,
- 4) marszałek województwa, jako zadanie z zakresu administracji rządowej wykonywane przez samorząd województwa - w stosunku do wód istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa, służących polepszeniu zdolności produkcyjnej gleby i ułatwieniu jej uprawy, oraz w stosunku do pozostałych wód niewymienionych w pkt 1-3 – art.11 ust.1 prawa wodnego.

Przepis art. 89 ust. 1 prawa wodnego stanowi, że Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej jest centralnym organem administracji rządowej właściwym w sprawach gospodarowania wodami, a w szczególności w sprawach zarządzania wodami oraz korzystania z wód. Nadzór ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej nad działalnością Prezesa Krajowego Zarządu polega w szczególności m.in. na:

- zatwierdzaniu programów realizacji zadań związanych z utrzymaniem wód lub urządzeń wodnych oraz inwestycji w gospodarce wodnej,
- zatwierdzaniu corocznego sprawozdania z realizacji zadań,
- zatwierdzaniu planu kontroli gospodarowania wodami wykonywanej przez Prezesa Krajowego Zarządu (art. 89 ust. 4 pkt 1-3).

Prezes Krajowego Zarządu wykonuje zadania określone ustawą, a w szczególności m.in.:

- opracowuje plany gospodarowania wodami dla obszaru państwa, z uwzględnieniem podziału na obszary dorzeczy,
- przygotowuje projekt planu ochrony przeciwpowodziowej oraz przeciwdziałania skutkom suszy na obszarze państwa,
- zatwierdza projekt warunków korzystania z wód regionu wodnego,
- prowadzi kataster wodny dla obszaru państwa, z uwzględnieniem podziału na obszary dorzeczy,
- sprawuje nadzór nad działalnością dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej, a w szczególności kontroluje ich działanie, zatwierdza plany działalności oraz sprawozdania z ich wykonania, a także poleca przeprowadzenie doraźnej kontroli gospodarowania wodami w regionie wodnym (art. 90 ust. 1 pkt 1-6).

Zgodnie z art. 218a prawa wodnego, który został z dniem 30 grudnia 2003 r. zmieniony ustawą z dnia 12 grudnia 2003 r. o zmianie ustawy – Prawo wodne³⁴, do dnia 31 grudnia 2005 r. określone w ustawie zadania i kompetencje Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej wykonuje minister właściwy do spraw gospodarki wodnej, tj. Minister Środowiska.

Dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej jest organem administracji rządowej niezespolonej, właściwym w sprawach gospodarowania wodami w regionie wodnym, w zakresie określonym w ustawie. Do zadań dyrektora regionalnego zarządu należą w szczególności m.in.:

- opracowywanie analiz stanu zasobów wodnych oraz stanu ochrony przed powodzią w regionie wodnym,
- opracowywanie warunków korzystania z wód regionu wodnego,
- opracowywanie projektów planów ochrony przeciwpowodziowej w regionie wodnym,
- opiniowanie projektów planów gospodarowania zasobami wodnymi na obszarze dorzecza,
- opracowywanie analizy ekonomicznej gospodarowania wodami w regionie wodnym,
- koordynowanie działań związanych z ochroną przed powodzią oraz suszą w regionie wodnym, w szczególności prowadzenie ośrodków koordynacyjno-informacyjnych ochrony przeciwpowodziowej,
- uzgadnianie projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- uzgadnianie projektów decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w odniesieniu do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
- wykonywanie kontroli gospodarowania wodami - art. 92 ust. 3 pkt 1-4 i 7 oraz 9-12 prawa wodnego.

Stosownie do art. 94 prawa wodnego, dyrektor regionalnego zarządu nie później niż do dnia 31 marca każdego roku za rok poprzedni, składa Prezesowi Krajowego Zarządu sprawozdanie z realizacji zadań, o których mowa w ustawie.

W ramach gospodarowania mieniem Skarbu Państwa, związanym z gospodarką wodną, dyrektor regionalnego zarządu realizuje w imieniu Prezesa Krajowego Zarządu, tj. Ministra Środowiska zadania związane z utrzymywaniem wód lub urządzeń wodnych oraz pełni funkcję inwestora w zakresie gospodarki wodnej w regionie wodnym (art. 92 ust.4 powyższej ustawy).

Instrumenty zarządzania zasobami wodnymi stanowią m.in.: plany gospodarki wodnej, pozwolenia wodnoprawne, kontrola gospodarowania wodami (art. 2 ust. 2 pkt 1-2 i 5 prawa wodnego).

Pozwolenie wodnoprawne zgodnie z art. 122 ust. 1 pkt 1 i 3 prawa wodnego wymagane jest m.in. na szczególne korzystanie z wód, wykonanie urządzeń wodnych, a także na wznoszenie obiektów budowlanych oraz wykonywanie innych robót (art. 122 ust. 2 pkt 2). Pozwolenie wodnoprawne wydaje się w drodze decyzji na czas określony. Obowiązek ustalenia czasu obowiązywania nie dotyczy pozwoleń wodnoprawnych na wykonanie urządzeń wodnych (art. 127 ust. 1 i 5). Przepis art. 128 ust. 1 pkt 1 i 3, 6-8 prawa wodnego stanowi, że w pozwoleniu wodnoprawnym ustala się cel i zakres korzystania z wód, warunki

---

³⁴ Dz.U. Nr 228, poz. 2259

wykonywania uprawnień oraz obowiązki niezbędne ze względu na ochronę zasobów środowiska, interesów ludności i gospodarki, a w szczególności m.in.: ilość pobieranej wody, sposób gospodarowania wodą usytuowanie, warunki wykonania urządzenia wodnego, charakterystyczne rzędne piętrzenia oraz przepływy, niezbędne przedsięwzięcia ograniczające negatywne oddziaływanie na środowisko. Pozwolenie wodnoprawne wydaje się na wniosek, do którego dołącza się komplet dokumentów, o których mowa w art. 131 ust. 2 prawa wodnego.

Organem właściwym do wydania pozwolenia wodnoprawnego jest starosta, wykonujący to zadanie, jako zadanie z zakresu administracji rządowej (art. 140 ust. 1). Od tej zasady w art. 140 ust. 2 prawa wodnego przyjęto odstępstwo i wojewodę umocowano do wydania pozwoleń wodnoprawnych w określonych przypadkach m.in.: jeżeli szczególne korzystanie z wód lub wykonywanie urządzeń wodnych jest związane z przedsięwzięciami mogącymi znacząco oddziaływać na środowisko lub wykonaniem urządzeń wodnych zabezpieczających przed powodzią.

Zgodnie z art. 26 prawa wodnego do obowiązków właściciela śródlądowych wód powierzchniowych należy m.in.: regulowanie stanu wód lub przepływów w ciekach naturalnych oraz kanałach stosownie do możliwości wynikających ze znajdujących się na nich urządzeń wodnych oraz warunków hydrologicznych, zapewnienie swobodnego spływu wód powodziowych oraz lodów, a także umożliwienie wykonywania obserwacji i pomiarów hydrologiczno-meteorologicznych oraz hydrogeologicznych.

W myśl art. 37 szczególnym korzystaniem z wód jest korzystanie wykraczające poza korzystanie powszechne lub zwykłe, m.in. piętrzenie oraz retencjonowanie śródlądowych wód powierzchniowych.

Budownictwo wodne

Budownictwo wodne polega na wykonywaniu oraz utrzymywaniu urządzeń wodnych³⁵.

Stosownie do art. 63 ust.1 prawa wodnego przy projektowaniu, wykonywaniu oraz utrzymywaniu urządzeń wodnych należy kierować się zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zachowaniem dobrego stanu ekologicznego wód i charakterystycznych dla nich biocenoz, potrzebą zachowania istniejącej rzeźby terenu oraz biologicznych stosunków w środowisku wodnym i na obszarach zalewowych.

Utrzymywanie urządzeń wodnych polega na ich eksploatacji, konserwacji oraz remontach w celu zachowania ich funkcji. Właściciel urządzenia wodnego znajdującego się na śródlądowych wodach powierzchniowych jest obowiązany do zapewnienia obsługi, bezpieczeństwa oraz właściwego funkcjonowania tego urządzenia, z uwzględnieniem wymagań wynikających z warunków utrzymywania wód (art. 64 ust. 1 i 2 prawa wodnego).

---

³⁵ urządzenia wodne - rozumie się przez to urządzenia służące kształtowaniu zasobów wodnych oraz korzystaniu z nich, a w szczególności: budowle: piętrzące, upustowe, przeciwpowodziowe i regulacyjne, a także kanały i rowy, obiekty zbiorników i stopni wodnych, stawy, obiekty służące do ujmowania wód powierzchniowych oraz podziemnych, obiekty energetyki wodnej, wyloty urządzeń kanalizacyjnych służące do wprowadzania ścieków do wód, stałe urządzenia służące do połowu ryb lub do pozyskiwania innych organizmów wodnych, mury oporowe, bulwary, nabrzeża, pomosty, przystanie, kąpieliska, stałe urządzenia służące do dokonywania przewozów międzybrzegowych – art. 9 ust. 1 pkt 19 z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne.

Właściciel budowli piętrzącej jest obowiązany zapewnić prowadzenie badań i pomiarów umożliwiających ocenę stanu oraz bezpieczeństwa budowli, a w szczególności:

- 1) stanów wód podziemnych, ich filtracji przez budowlę, przez podłoże oraz w otoczeniu budowli,
- 2) wytrzymałości budowli oraz podłoża,
- 3) stanu urządzeń upustowych,
- 4) zmian na górnym i na dolnym stanowisku budowli – art. 64 ust. 3 prawa wodnego.

W ramach realizacji obowiązku, o którym mowa w ust. 3, budowle piętrzące stanowiące własność Skarbu Państwa, zaliczone na podstawie przepisów ustawy - Prawo budowlane do I lub II klasy, poddaje się okresowym badaniom wykonywanym przez ośrodek technicznej kontroli zapór Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej (art.64 ust.4 prawa wodnego).

Klasy budowli hydrotechnicznych są określone w § 30-35 rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska z dnia 20 grudnia 1996 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać obiekty budowlane gospodarki wodnej i ich usytuowanie³⁶. Według tabeli nr 1, stanowiącej załącznik do powołanego rozporządzenia, budowle piętrzące zaliczone do I i II klasy muszą odpowiadać odpowiednim parametrom ich wysokości i pojemności wody przyjętej w tabeli, a także liczbie ludności na obszarze zatopionym w wyniku zniszczenia budowli.

Melioracje wodne

Melioracje wodne polegają na regulacji stosunków wodnych w celu polepszenia zdolności produkcyjnej gleby, ułatwienia jej uprawy oraz na ochronie użytków rolnych przed powodzią (art. 70 ust. 1 prawa wodnego).

Urządzenia melioracji wodnych dzielą się na podstawowe i szczegółowe, w zależności od ich funkcji i parametrów (art.70 ust. 2 prawa wodnego).

Ewidencję wód, o których mowa w art. 11 ust. 2 pkt 2, urządzeń melioracji wodnych oraz zmeliorowanych gruntów prowadzi marszałek województwa; ewidencja jest udostępniana nieodpłatnie organom administracji publicznej (art.70 ust.3 prawa wodnego).

Do urządzeń melioracji wodnych podstawowych zalicza się m.in.:

- budowle piętrzące, budowle upustowe oraz obiekty służące do ujmowania wód,
- stopnie wodne, zbiorniki wodne,
- kanały, wraz z budowlami związanymi z nimi funkcjonalnie,
- budowle regulacyjne oraz przeciwpowodziowe - art. 71 ust. 1 prawa wodnego.

Zgodnie z art. 72 prawa wodnego urządzenia melioracji wodnych podstawowych wykonywane są na koszt Skarbu Państwa i stanowią jego własność.

Programowanie, planowanie, nadzorowanie wykonywania urządzeń melioracji wodnych szczegółowych, w trybie określonym w art. 74 ust. 2, urządzeń melioracji wodnych podstawowych oraz utrzymywanie melioracji wodnych podstawowych, a także wykonywanie uprawnień, o których mowa w art. 74 ust. 3 i 4, należy do marszałka województwa.

Powyższe zadania marszałek województwa realizuje jako zadania z zakresu administracji rządowej (art.75 prawa wodnego).

---

³⁶ Dz. U. z 1997 r. Nr 21 poz.111

Ochrona przed powodzią

Ochronę przed powodzią prowadzi się zgodnie z planami ochrony przeciwpowodziowej (art. 79 prawa wodnego).

Ochronę ludzi i mienia przed powodzią realizuje się m.in. przez:

- zachowanie i tworzenie wszelkich systemów retencji wód, budowę i rozbudowę zbiorników retencyjnych, suchych zbiorników przeciwpowodziowych oraz polderów przeciwpowodziowych,
- racjonalne retencjonowanie wód oraz użytkowanie budowli przeciwpowodziowych, a także sterowanie przepływami wód,
- funkcjonowanie systemu ostrzegania przed niebezpiecznymi zjawiskami zachodzącymi w atmosferze oraz hydrosferze,
- kształtowanie zagospodarowania przestrzennego dolin rzecznych lub terenów zalewowych, budowanie oraz utrzymywanie wałów przeciwpowodziowych, a także kanałów ulgi – art. 80 prawa wodnego.

Zgodnie z art. 81 prawa wodnego ochrona przed powodzią jest zadaniem organów administracji rządowej i samorządowej.

Dla obszarów nieobwałowanych narażonych na niebezpieczeństwo powodzi dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej sporządza studium określające w szczególności granice obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią, uwzględniające częstotliwość występowania powodzi, ukształtowanie dolin rzecznych i tarasów zalewowych, strefę przepływu wezbrań powodziowych, tereny zagrożone osuwiskami skarp lub zboczy, tereny depresyjne oraz bezodpływowe (art. 82 ust. 2 prawa wodnego).

Obszary, o których mowa w art. 82 ust. 1 i 2, uwzględnia się przy sporządzaniu planu zagospodarowania przestrzennego województwa, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu (art. 84 ust. 1 prawa wodnego).

Uwarunkowania ekonomiczne i organizacyjne

Polska, w porównaniu do innych krajów europejskich, jest krajem o bardzo skromnych zasobach wodnych, ale pozytywny jest fakt, że ok. 90% tych zasobów stanowią tzw. zasoby własne, czyli powstające na terytorium Polski. Stwarza to duże możliwości racjonalnego kształtowania odpływu wód i ochrony ich zasobów.

W warunkach Polski pod względem ilości zasobów wodnych należy rozróżnić: opad, wody powierzchniowe i wody podziemne. Średnia suma opadów w ciągu roku wynosi niewiele ponad 600 mm, przy czym w centralnej Polsce jedynie 500 mm, w górach, na południu Polski, do 1500 mm. Opad cechuje też duża zmienność w poszczególnych latach wynosząca od ca 70% do 130%. Zasoby wód powierzchniowych, określane jako *średni z wielolecia odpływ rzeczny* (lub średni roczny odpływ z powierzchni), stanowią około 28% sumy opadów i w przeliczeniu na jednego mieszkańca Polski wynoszą ca 1.630 m³, podczas gdy w krajach sąsiadujących: w Rep. Czeskiej ca 1.550 m³, w Słowacji ca 15.000 m³, na Litwie nieco ponad 6.600 m³, a w krajach 15-tki Unii Europejskiej – 4.011 m³. W roku suchym w Polsce wartość ta spada do ok. 1.000 m³, a w roku mokrym nie przekracza 2.000 m³, jedynie w 1975 r. wynosiła 2.660 m³. W porównaniu do średniej europejskiej i światowej są to również wartości bardzo małe.

Zmienność zasobów wody wynika ze zmienności zjawisk atmosferycznych, a także małej zdolności retencyjnej zlewni/dorzeczy. Naturalna zdolność retencyjna zlewni na wielu obszarach została znacznie zmniejszona na skutek wylesień, budowy systemów odwadniających i wałów przeciwpowodziowych, degradacji gleb mineralnych i organicznych, likwidacji oczek wodnych, stawów. Uważa się, że aktywność gospodarcza człowieka spowodowała przyspieszenie odpływu wód. Z tego powodu konieczna jest poprawa struktury bilansu wodnego i ograniczenia strat gospodarczych powodowanych nadmiarem lub niedoborem wody. Możliwość gospodarowania zasobami wodnymi w ciągu roku, w tym również wyrównywania przepływów, osiąga się poprzez magazynowanie wody w zbiornikach powierzchniowych naturalnych i sztucznych, a także w glebie i w podziemnych warstwach wodonośnych. Stwarza to możliwość gromadzenia wody w czasie jej nadmiaru, a wykorzystywania w okresie niskich przepływów.

Pojemność retencyjna zbiorników w Polsce nie przekracza 6% średniego rocznego odpływu i jest znacznie mniejsza niż w krajach sąsiednich (Słowacja, Czechy, Niemcy), gdzie wynosi kilkanaście procent średniego rocznego odpływu. W krajach Skandynawskich (Szwecja, Norwegia, Finlandia) pojemność zbiorników osiąga 25%, a nawet 30% średniego rocznego odpływu.

Ostatnie susze i powodzie pokazały, że dotychczasowe działania na rzecz kształtowania bilansu wodnego są niewystarczające, a zaniedbania, czy zaniechania sprzyjają degradacji środowiska, a także występowanie zagrożenia powodziowego.

Zwiększanie przyrostu pojemności retencyjnej wiąże się przede wszystkim z możliwościami finansowymi, które przekładają się na prawidłowe utrzymanie istniejącej infrastruktury hydrotechnicznej i planowe tworzenie nowej. Dotychczas budowa i modernizacja urządzeń wodnych małej i dużej retencji możliwa była niemal wyłącznie ze środków budżetu państwa oraz Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej. W przypadku urządzeń małej retencji także ze środków publicznych (samorządów) i w niewielkim stopniu prywatnych (przedsiębiorców). W zakresie dużej retencji podjęte zostały działania polegające na doprowadzeniu do zakończenia rozpoczętych inwestycji, w tym wieloletnich - budowy zbiorników, stopni wodnych i jazów, finansowanych do 2000 r. ze środków budżetu państwa, a trwających niekiedy blisko 20 lat. W badanym okresie, w przypadku usuwania zniszczeń powodziowych przyczyniających się do odbudowy pojemności retencyjnej, znaczący był także udział środków kredytowych uzyskanych m.in. z Banku Rozwoju Rady Europy (BRRE) i Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI). Udział tych środków – 20,6%, a także UE – 30,2%, przewidziany został także w realizacji wieloletniego „Programu dla Odry 2006”³⁷ obejmującego m.in. realizację zadań związanych z retencjonowaniem wód i zabezpieczeniami przeciwpowodziowymi w dorzeczu rz. Odry. Łączne nakłady w okresie jego realizacji, tj. do

---

³⁷ ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o ustanowieniu programu wieloletniego „Program dla Odry 2006” – Dz.U. Nr 98 poz. 1067 z późn. zm.

końca 2016 r. nie mogą przekroczyć kwoty 9.048.960 tys. zł, w tym 5.561.592 tys. zł z budżetu państwa. Na zadania związane z ochroną przeciwpowodziową zaplanowano łącznie 4.506.011 tys. zł.

3.2. Istotne ustalenia kontroli

3.2.1. Kształtowanie zasobów wodnych w aspekcie ochrony przed powodzią i suszą – programowanie małej i dużej retencji w dostosowaniu do gospodarowania wodami w obszarach dorzeczy

Kontrola wykazała, że pomimo utworzenia systemu zarządzania wodami nie doprowadzono do prawidłowej i racjonalnej gospodarki nimi poprzez zwiększenie potencjalnych zdolności retencyjnych w obszarach zlewni w celu ochrony przed powodzią i suszą. Główną przyczyną był brak odpowiednich, wieloletnich programów i systemowego ich wdrażania. Realizacja zadań podejmowana była w sposób przypadkowy i uzależniona w dużej mierze od możliwości finansowych.

3.2.1.1. Administrowanie rzek i zarządzanie zasobami wodnymi

Zarządzanie wodami w obszarach dorzeczy

Zarządzanie zasobami wodnymi jest realizowane z uwzględnieniem podziału państwa na obszary dorzeczy i regiony wodne. Odpowiedzialnymi za zarządzanie wodami są od dnia 1 stycznia 2000 r. regionalne zarządy gospodarki wodnej (rzgw), działające w obszarach dorzeczy³⁸, nadzorowane przez Ministra Środowiska. Ministerstwo Środowiska inicjując działania legislacyjne doprowadziło do przyjęcia ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne³⁹, na mocy której ww. rzgw w ramach gospodarowania mieniem Skarbu Państwa realizują w imieniu Ministra Środowiska zadania i obowiązki związane m.in. z utrzymaniem wód i urządzeń wodnych oraz pełnią funkcję inwestorów w zakresie gospodarki wodnej w regionach wodnych (art. 92 ust. 4 ww. ustawy).

Minister Środowiska, realizując obowiązki określone ustawą z dnia 24 października 1974 r.⁴⁰ Prawo wodne, powołał w dniu 22 lutego 2000 r. Biuro Gospodarki Wodnej.

NIK wniosowała o rozważenie utworzenia jednostki administracji gospodarki wodnej w skali kraju, wiodącej nad regionalnymi zarządami, w wyniku kontroli stanu zabezpieczenia

³⁸ rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 listopada 1999 r. w sprawie organizacji i zakresu działania regionalnych zarządów gospodarki wodnej – Dz.U. z 1999 r., Nr 101, poz. 1180

³⁹ Dz.U. Nr 115, poz. 1229 z późn. zm.

⁴⁰ Dz.U. z 1974 r., Nr 38, poz. 230 z późn. zm.

przeciwpowodziowego kraju oraz przebiegu działań ratowniczych w czasie powodzi w lipcu 1997 r. Minister Środowiska uczynił to 17 miesięcy przed uchwaleniem przez Sejm RP ustawy Prawo wodne z dnia 18 lipca 2001 r., a blisko dwa lata (22 miesiące) przed wejściem w życie tej ustawy, obowiązującej od dnia 1.01.2002 r.

Powołanie Biura Gospodarki Wodnej wiązało się z przewidywanym, a następnie wymaganym przepisami ww. ustawy Prawo wodne, powołaniem Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej. Zmianą ustawy Prawo wodne z dnia 31.12.2001 r. (poprzez dodanie art. 218a) zadania i kompetencje Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej do dnia 31 grudnia 2003 r. przypisane zostały Ministrowi Środowiska. Kolejną zmianą ww. ustawy z dnia 12 grudnia 2003 r., termin ten przedłużono do dnia 31 grudnia 2005 r.

Minister Środowiska przejmując zadania i kompetencje Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej nie podejmował stosownych działań organizacyjnych związanych z rozpoczęciem funkcjonowania tego organu i aparatu pomocniczego. Także środki finansowe ujęte w ustawie budżetowej, w części 22 – gospodarka wodna, z każdym rokiem były niższe:

- na 2000 r. - 227.538 tys. zł, po zmianach uwzględniających rezerwę celową przeznaczoną na zadania związane z usuwaniem skutków klęsk żywiołowych - 419.468 tys. zł,
- na 2001 r. - 198.727 tys. zł, po zmianach j.w. - 482.009 tys. zł,
- na 2002 r. – 174.536 tys. zł, po zmianach – j.w. 441.499 tys. zł.

Po utworzeniu Biura Gospodarki Wodnej, Minister Środowiska zmieniał koncepcje jego funkcji, roli, celu i zakresu działania i niejednoznacznie je określał. Działania te nie sprzyjały prawidłowemu funkcjonowaniu Biura i przygotowaniom do rozpoczęcia działalności Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej – centralnego organu administracji rządowej właściwego w sprawach gospodarowania wodami. I tak:

- W Zarządzeniu Nr 4 z dnia 22.02.2000 r. w sprawie utworzenia Biura Gospodarki Wodnej Minister Środowiska określił m.in., że:
  - „Biuro jest jednostką organizacyjną podległą Ministrowi Środowiska i tworzy warunki do jednolitego działania regionalnych zarządów gospodarki wodnej.” – § 2,
  - „celem działania Biura jest zharmonizowanie działalności regionalnych zarządów i pomoc w organizowaniu działań służących racjonalnemu wykorzystywaniu, utrzymaniu i ochronie zasobów wodnych zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju” – § 7;
- W Zarządzeniu Nr 5 Ministra Środowiska z dnia 21.02.2003 r., zmieniającym ww. zarządzenie w sprawie utworzenia Biura Gospodarki Wodnej – skreślony został zapis § 7. Sprawy wynikające z dotychczasowego zakresu działania Biura przeniesione zostały do zakresu działania Departamentu Zasobów Wodnych – § 8a. Do zakresu działania Biura przypisane zostało:

- „prowadzenie działań organizacyjnych, w tym przygotowywanie dokumentów i innych materiałów, niezbędnych do rozpoczęcia działalności przez Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej,
- udział w pracach związanych z tworzeniem krajowego systemu informacyjnego o gospodarowaniu wodami (katastru wodnego)” – § 8.
- Kolejnym Zarządzeniem Nr 19 z dnia 28.04.2003 r. zmieniającym ww. zarządzenie w sprawie utworzenia Biura Gospodarki Wodnej Minister Środowiska skreślił zapis § 8a i ustalił, iż „celem działania Biura jest współdziałanie z Departamentem Zasobów Wodnych oraz współpraca z regionalnymi zarządami w sprawach gospodarowania wodami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju” – § 2a. Do zakresu działania Biura – § 8 - przypisana została m.in. współpraca z regionalnymi zarządami w opracowywaniu: analiz stanu zasobów wodnych, stanu ochrony przed powodzią, wykazów wód powierzchniowych i podziemnych, wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności, do celów rekreacyjnych w tym w szczególności do kąpeli itd., materiałów do sporządzania planów gospodarowania wodami, koniecznych do sporządzania planów ochrony przeciwpowodziowej oraz zapobiegania skutkom suszy, tworzenie katastru wodnego, współpraca z regionalnymi zarządami w zakresie programowania, planowania i prowadzenia inwestycji gospodarki wodnej, planowania i realizacji zadań ochrony przeciwpowodziowej, itd.

Nadzór nad działalnością Biura i regionalnych zarządów gospodarki wodnej określały zarządzenia Ministra Środowiska w sprawie ustalenia regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Środowiska, o czym mowa w pkt 3.2.5. Informacji.

Dokonywanie ww. zmian spowodowało nakładanie się zadań wykonywanych również przez Departament Zasobów Wodnych Ministerstwa Środowiska. Dotyczyło to m.in. zadań w zakresie utrzymania śródlądowych wód powierzchniowych i obiektów hydrotechnicznych administrowanych przez rzgw, w zakresie opracowania planów ochrony przeciwpowodziowej regionów wodnych, opracowania projektów planów gospodarowania wodami, katastru wodnego, itd.

Kontrola wykazała, że w okresie objętym kontrolą występowała duża fluktuacja kadr, zarówno w Biurze Gospodarki Wodnej jak i Departamencie Zasobów Wodnych Ministerstwa Środowiska, także na stanowiskach kierowniczych, ponadto preferowano zatrudnianie na etatach częściowych. W 2000 r. w Biurze Gospodarki Wodnej zatrudniono 21 osób, w tym także osoby, będące jednocześnie pracownikami Ministerstwa Środowiska. Na niepełnych etatach zatrudniono 9 osób przy wykorzystaniu 3,93 etatów. Według stanu na dzień 30.06.2003 r. w Departamencie Zasobów Wodnych zatrudniane były 23 osoby, w Biurze Gospodarki Wodnej 16 osób.

W DZW w badanym okresie na stanowisku dyrektora zatrudniono kolejno 6 osób, w tym 5 jako pełniących obowiązki, a na stanowisku zastępców dyrektorów pracowały kolejno 4 osoby. W BGW na stanowisku dyrektora zatrudnionych było kolejno 5 osób, w tym jedną pełniącą obowiązki.

W ocenie NIK odkładanie terminu wykonania przewidzianej w ustawie Prawo wodne organizacji zarządzania wodami poprzez powołanie Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej nie sprzyjało prawidłowemu zarządzaniu i gospodarowaniu wodami. Dokonywane zmiany powodowały brak uporządkowanej organizacji, jednoznacznego określenia kompetencji i odpowiedzialności poszczególnych jednostek organizacyjnych za realizację zadań gospodarki wodnej. W konsekwencji prowadziło to do nie w pełni skutecznego nadzoru nad realizacją zadań przez regionalne zarządy gospodarki wodnej.

Zarządzanie wodami w obszarach województw

Zadania w zakresie gospodarki wodnej realizowały także samorządy wojewódzkie poprzez wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne utworzone uchwałami Sejmików Województw jako wojewódzkie zarządy melioracji i urządzeń wodnych, na podstawie przepisów ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa⁴¹ (art. 14 ust 1 ppkt 9, art. 8 ust. 1 ustawy). Według statutowych zadań zarządów melioracji i urządzeń wodnych, do ich zadań należały m.in. zadania z zakresu modernizacji terenów wiejskich, ochrony środowiska, gospodarki wodnej, a w szczególności: programowanie i planowanie w zakresie gospodarki wodnej, ochrony przeciwpowodziowej, małej retencji, melioracji, wykonywanie, utrzymanie i eksploatacja urządzeń melioracji wodnych podstawowych oraz wykonywanie urządzeń melioracji wodnych szczegółowych na gruntach stanowiących własność Państwa, a także prowadzenie ewidencji urządzeń wodno-melioracyjnych. Do zadań zarządów melioracji należało także prowadzenie jako inwestorów zastępczych inwestycji powierzonych przez Zarządy Województw.

3.2.1.2. Zachowanie i tworzenie systemów retencji wód - programy gospodarki wodnej

Od kilkadziesiąt lat opracowywane i modyfikowane strategie i programy gospodarki wodnej nie były akceptowane przez kolejne rządy, tym samym nie w pełni wdrażane do realizacji. Także przedstawiona przez Ministra Środowiska, w czerwcu 2000 r. „Ogólna Strategia Gospodarowania Wodami w Polsce”, mająca na celu zwiększenie efektywności działań w gospodarowaniu wodami, nie została przyjęta przez Komitet Rady Ministrów ds. Polityki Regionalnej i Zrównoważonego Rozwoju ze względu na brak możliwości wskazania pozabudżetowych źródeł jej finansowania, o co wnioskował Minister Finansów. Jak wynika z kontroli, obecnie w Ministerstwie Środowiska zostały rozpoczęte prace nad tym dokumentem.

Pomimo upływu 7 lat od katastrofalnej w skutkach powodzi, jaka miała miejsce w 1997 r., nie doprowadzono do opracowania i przedstawienia Sejmowi wieloletniego programu ochrony przeciwpowodziowej kraju na okres 23-30 lat z uwzględnieniem polityki państwa w

---

⁴¹ Dz.U. z 1998 r., Nr 91, poz. 576 ze zm.

zakresie realizacji wielofunkcyjnych zbiorników wodnych, o co NIK wnioskowała po kontroli stanu zabezpieczenia przeciwpowodziowego kraju w 1998 r.⁴².

Strategiczne kierunki w gospodarowaniu zasobami wód ustalono w „Polityce Ekologicznej Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”, przyjętej przez Radę Ministrów w grudniu 2002 r. W dokumencie tym uwzględniono m.in. w latach 2003-2006 konieczność dokończenia budowy 4 zbiorników retencyjnych: Wióry, Świnna Poręba, Wielowieś Klasztorna i Racibórz oraz potrzebę modernizacji i rozbudowy obiektów ochrony przeciwpowodziowej w dorzeczu Odry. Wskazano również na potrzebę kontynuacji rozpoczętych inwestycji małej retencji - przy większym zaangażowaniu budżetu państwa w ich finansowaniu. Zwrócono także uwagę na potrzebę prowadzenia efektywnej ochrony przeciwpowodziowej - poprzez przeciwdziałanie wkraczaniu zabudowy na tereny zalewowe. Zalecono także odbudowę obwałowań rzek zniszczonych przez powódzie w 1997 r. i 2001 r. poprzez budowę nowych odcinków obwałowań chroniących obszary zabudowane, znajdujące się w strefach zagrożenia powodziowego.

Porozumienia z dnia 21 grudnia 1995 r. zawarte pomiędzy Ministrem Środowiska i Ministrem Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej⁴³ dotyczące współpracy w zakresie programu małej retencji oraz z dnia 11 kwietnia 2002 r. zawarte pomiędzy Ministrem Środowiska i Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Prezesem Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i Prezesem Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w sprawie dalszej współpracy na rzecz rozwoju małej retencji wodnej oraz upowszechniania i wdrażania proekologicznych metod retencionowania wody, stworzyły warunki udzielania dofinansowania na przedsięwzięcia budowy obiektów małej retencji przez NFOŚiGW. NFOŚiGW w latach 2000 – 2002 udzielił dofinansowania na budowę obiektów małej retencji w formie dotacji w kwocie 15,3 mln zł, w tym: 7,6 mln zł w 2000 r., 2,4 mln zł w 2001 r., 5,3 mln zł w 2002 r. oraz w formie pożyczek w kwocie 2,1 mln zł - 2000 r. Dzięki inwestycjom realizowanym z udziałem środków NFOŚiGW uzyskano dodatkową pojemność retencyjną 27,7 mln m³.

Propagowano potrzebę podejmowania działań na rzecz poprawy stosunków wodnych przez administrację publiczną. Zlecono Instytutowi Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach opracowanie poradnika pt.: „Mała retencja – ochrona zasobów wodnych i środowiska naturalnego”. W czerwcu 2003 r. nakład 2.500 egz. został za pośrednictwem regionalnych zarządów gospodarki wodnej rozesłany do urzędów gmin.

Przyjęty przez Sejm w lipcu 2001 r. Program dla Odry 2006⁴⁴ odnosi się do dorzecza Odry i w zakresie dotyczącym zbudowania systemu biernego i czynnego zabezpieczenia

⁴² Informacja o wynikach kontroli stanu zabezpieczenia przeciwpowodziowego kraju oraz przebiegu działań ratowniczych w czasie powodzi na terenach południowej i zachodniej Polski w lipcu 1997 r. – maj 1998 r.

⁴³ obecnie Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

⁴⁴ ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o ustanowieniu programu wieloletniego „Program dla Odry 2006” – Dz.U. Nr 98, poz. 1067 z późn. zm.

przeciwpowodziowego oraz usunięcia szkód powodziowych. Łączne nakłady na jego finansowanie w całym okresie realizacji, tj. w latach 2002-2016, nie mogą przekroczyć kwoty 9.048.960 tys. zł, w tym 5.561.592 tys. zł z budżetu państwa. Zaplanowano w nim m.in. kwotę 4.506.011 tys. zł, na zadania związane z urządzeniami hydrotechnicznymi, w tym na:

- budowę regulacyjne – 1.042.943 tys. zł,
- budowę przeciwpowodziowe – 3.098.543 tys. zł,
- odbudowę i modernizację wałów przeciwpowodziowych – 364.525 tys. zł.

Do końca 2003 r. regionalne zarządy gospodarki wodnej oraz wojewódzkie zarządy melioracji i urządzeń wodnych wykonały zadania na kwotę 348.670 tys. zł, tj. 7,7% ww. zaplanowanych nakładów.

Zadania małej retencji w działaniach Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi uwzględnia sporządzony w latach 1993-1996 „Program rozwoju melioracji do 2015 r.”. Zakładano w nim sumaryczny wzrost pojemności małych zbiorników o 1,4 mld m³ wody, a średnioroczny na poziomie 50 mln m³. Jednak opracowany „Program...” nie został przyjęty przez Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów (KERM). Powodem była negatywna opinia Ministra Finansów, który ze względu na brak wieloletniego planowania budżetu państwa, nie akceptował stworzenia wieloletniego planu wydatków w zakresie melioracji wodnych. W konsekwencji odmownej decyzji KERM wydanej w grudniu 1996 r., opartej na negatywnej opinii Ministra Finansów, MRiRW odstąpiło od kontynuowania prac w tym zakresie. Ponadto Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi uznało, że ustalanie priorytetów i harmonogramów wykonywania i utrzymania urządzeń melioracji wodnych należy do zadań i kompetencji marszałków. Rola MRiRW sprowadzona została do sporządzania zestawień zbiorczych (w skali kraju) oraz do opracowywania rocznych analiz wykonania zadań z zakresu melioracji.

Wojewodowie zobligowani w kwietniu 1996 r. przez Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej⁴⁵ do opracowania programów małej retencji, do czasu przejęcia obowiązków w zakresie retencji przez marszałków województw, przekazali Ministerstwu do zaopiniowania programy małej retencji z 39 województw. Stosownych opracowań w tym zakresie nie przedstawili b. wojewodowie z: Bielska Białej, Częstochowy, Jeleniej Góry, Nowego Sącza, Ostrołęki, Olsztyna, Słupska, Szczecina, Torunia i Wałbrzycha. Ministerstwo akceptowało programy małej retencji pomimo, że żaden nie uwzględniał odbudowy zniszczonych obiektów melioracyjnych oraz potrzeb związanych z eksploatacją i konserwacją istniejących urządzeń.

Działania w zakresie małej retencji, podjęte w wyniku omawianego porozumienia z dnia 21 grudnia 1995 r. pomiędzy Ministrem Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej i Ministrem Środowiska, kontynuowane na podstawie porozumienia z dnia 11 kwietnia 2002 r. pomiędzy Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a Ministrem Środowiska, Prezesem Agencji

---

⁴⁵ obecnie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i Prezesem Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej nie zapewniły jednak zakładanych rezultatów. W efekcie podejmowanych działań inwestycyjnych osiągnięto niespełna 1/3 planowanego średniorocznego wzrostu pojemności retencyjnej. W pierwszych trzech latach (1997-1999) łącznie uzyskano pojemność ok. 53 mln m³, co stanowiło 35% zakładanego średniorocznego przyrostu retencjonowania wody. W kolejnych trzech latach (2000-2002), po zmianie ustroju państwa, uzyskano łącznie 43 mln m³ wody, tj. 29% zakładanego średniorocznego przyrostu.

Niekorzystny stan realizacji programów małej retencji szczególnie zaznaczył się po reformie administracyjnej państwa. Samorządy wojewódzkie, po przejęciu od wojewodów zadań z zakresu małej retencji i powołaniu do ich realizacji wojewódzkich zarządów melioracji i urzędów wodnych (wzmiuw), nie doprowadziły do weryfikacji przejętych od byłych wojewodów programów małej retencji, nie egzekwowały dostosowania ich do warunków gospodarki wodnej w zlewniach, a także do możliwości ich gospodarczego wykorzystania w administrowanych obszarach. Przy braku aktualnych programów małej retencji budowa obiektów w tym zakresie w większości była przypadkowa i głównie związana z ich gospodarczym wykorzystaniem.

Do opracowania i dostosowania programów w układzie zlewni zobowiązywało ww. Porozumienie z dnia 21 grudnia 1995 r., a do ich zaktualizowania wytyczne zawarte w Porozumieniu z dnia 11 kwietnia 2002 r. Jednak nie wszyscy marszałkowie posiadali informacje o ww. Porozumieniach, np. Marszałek Województwa Dolnośląskiego uzyskał stosowną informację dopiero w trakcie kontroli NIK.

Wojewódzkie zarządy melioracji i urzędów wodnych swoją działalność prowadziły wykorzystując programy małej retencji opracowane przed 1999 r., według ówczesnie obowiązującego podziału administracyjnego kraju. W wyniku kontroli stwierdzono, że żaden z 9 kontrolowanych Zarządów Województw nie posiadał programu małej retencji uchwalonego przez Sejmik Województwa. Niektóre Zarządy Województw posiadały projekty aktualizowanych programów dla części województw, które jednak nie spełniały wymagań określonych w ww. Porozumieniach, nie były też uzgodnione z właściwymi regionalnymi zarządami gospodarki wodnej.

Tylko w 2 wojewódzkich zarządach melioracji – w Poznaniu i w Warszawie, opracowano „ujednolicone” programy małej retencji, dostosowane do obowiązującego podziału administracyjnego. Nie zostały one jednak pozytywnie zaopiniowane przez właściwe regionalne zarządy gospodarki wodnej i uchwalone przez sejmiki województw, do czego zobowiązuje przepis art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa. Np.:

- *Wielkopolski Zarząd Melioracji i Urzędów Wodnych w Poznaniu w programie małej retencji uwzględnił zadania dotyczące tylko budowy zbiorników wodnych, nie obejmując pozostałych obiektów małej retencji. Program ten opracowany w styczniu 2001 r., nie został uzgodniony z właściwym rzgw i nie został skierowany do Sejmiku Województwa Wielkopolskiego, a jedynie był przedmiotem obrad Komisji Rolnictwa Sejmiku*

Województwa. „Znowelizowany” program zakładał 27,2% wzrost wydatków (z 457,8 mln zł do 542,5 mln zł), które miały być przeznaczone na budowę 122 zbiorników wodnych, tj. o 464 mniej (o 79,2%) niż planowano w dotychczasowych programach, o pojemności retencyjnej 162,7 mln m³, stanowiącej 95,3% pierwotnie zakładanej (170,8 mln m³).

- W Wojewódzkim Zarządzie Melioracji i Urządzeń Wodnych w Warszawie opracowano „Program małej retencji wodnej dla województwa mazowieckiego do roku 2015” – wykorzystując programy sporządzone w latach 1996-1997 dla województw znajdujących się obecnie na obszarze województwa mazowieckiego. „Program...” po aktualizacji przewidywał 19,7% wzrost wydatków (z 416,7 tys. zł do 498,9 mln zł), z przeznaczeniem m.in. na dwukrotnie mniejszą liczbę zbiorników wodnych (49,3%), trzykrotne zmniejszenie powierzchni retencyjnej (32,3%) i dwukrotnie mniejszą pojemność retencyjną (46,5%). Założono w nim budowę 533 zbiorników wodnych o łącznej powierzchni 4.223 ha i pojemności retencyjnej 41,5 mln m³. „Znowelizowany” program nie uzyskał pozytywnej opinii RZGW w Warszawie. Jedyne został przyjęty jako materiał informujący o możliwościach gromadzenia wód na obszarze województwa i zdaniem RZGW powinien posłużyć do opracowania zaktualizowanego programu spełniającego wymagania porozumienia z dnia 11 kwietnia 2002 r. Program ten nie został skierowany do Sejmiku Województwa Mazowieckiego.

W 3 kolejnych wojewódzkich zarządach melioracji – pomorskim, łódzkim i zachodniopomorskim – dokonano jedynie kompilacji, posiadanych i uzgodnionych z właściwymi rzgw, programów dla terenów byłych województw w granicach obowiązujących od 1999 r. Żaden jednak z tych programów nie został uchwalony przez Sejmik Województwa. Np.:

- Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych Województwa Pomorskiego w Gdańsku dysponował programami małej retencji wód do 2015 r., opracowanymi dla terenów przejętych z czterech byłych województw: gdańskiego, słupskiego, elbląskiego i bydgoskiego. Programy te uwzględniały układ zlewniowy rzek i były uzgodnione z właściwymi terytorialnie regionalnymi zarządami gospodarki wodnej. Na ich podstawie opracowany został „Zbiorczy program dla województwa pomorskiego do 2015 r.”, w którym zaplanowano wykonanie na terenie województwa pomorskiego 647 obiektów małej retencji, z których 64,5% to obiekty podpiętrzające wodę w jeziorach i rzekach. Efektem realizacji tego programu miało być m.in. zwiększenie możliwości retencji o 120,5 mln m³. Program ten do czasu zakończenia kontroli nie został skierowany do Sejmiku Województwa Pomorskiego w celu jego uchwalenia.
- Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Łodzi dysponował programami małej retencji dla terenów byłych województw: skierniewickiego, piotrkowskiego, sieradzkiego i łódzkiego, zaopiniowanymi przez MOŚZNiL oraz przez właściwe rzgw. W 1999 r. opracowano „Program małej retencji dla województwa łódzkiego”. Dokument ten nie miał charakteru programu wojewódzkiego. Stanowił jedynie syntezę programów małej

retencji byłych województw. Prace nad właściwym wojewódzkim programem małej retencji mają być zakończone w 2004 r.

- Zachodniopomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Szczecinie nie opracował dla obszaru województwa zachodniopomorskiego jednolitego programu małej retencji. Zarząd dysponował programami małej retencji, opracowanymi w latach 1996-1997 dla obszaru byłych województw szczecińskiego i koszalińskiego oraz programami cząstkowymi byłych województw pilskiego i słupskiego, pozytywnie zaopiniowanymi przez właściwe RZGW w Gdańsku, Poznaniu i Szczecinie. W toku kontroli ZZMiUW sporządził w formie aneksu opracowanie – syntezę ww. programów pt. „Programy małej retencji wód dla województwa zachodniopomorskiego do 2015 roku”, które zostało pozytywnie zaopiniowane przez RZGW w Szczecinie. Aneks ten do czasu zakończenia kontroli nie został przekazany do zaopiniowania dwóm pozostałym spośród trzech działających na terenie województwa zachodniopomorskiego RZGW – w Gdańsku i Poznaniu.

W 4 województwach – śląskim, małopolskim, dolnośląskim i lubuskim – dopiero przystąpiono do prac nad opracowaniem programów małej retencji, wykorzystując programy opracowane przed reformą ustrojową Państwa. Np.:

- Śląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Katowicach wykonał aktualizację programów małej retencji wód opracowanych w latach 1997 - 1998 dla obszarów 2 byłych województw – częstochowskiego i katowickiego. Prace nad aktualizacją programu dla obszaru byłego województwa bielskiego były na etapie przygotowawczym.
- Małopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Krakowie posiadał opracowane w latach 1996-1997, sześć programów związanych z małą retencją wodną dla sześciu byłych województw: krakowskiego, tarnowskiego, nowosądeckiego, bielskiego, katowickiego oraz kieleckiego. Prace nad opracowaniem programu małej retencji dla województwa małopolskiego podjęto w 2003 r., z planowanym terminem zakończenia w II połowie 2004 r.
- Regionalny Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu nie sporządził zbiorczego programu małej retencji wodnej dla Województwa Dolnośląskiego. Zadania w zakresie małej retencji realizowane były przez cztery regionalne zarządy melioracji w oparciu o programy sporządzone dla byłych województw: jeleniogórskiego, legnickiego, wałbrzyskiego i wrocławskiego, uzupełnione o części dotyczące przejętych terenów byłych województw: leszczyńskiego i kaliskiego. Programy te nie zostały opracowane w układzie zlewni i nie zostały zaktualizowane zgodnie z wytycznymi, zawartymi w ww. Porozumieniu z dnia 11 kwietnia 2002 r.
- W Lubuskim Zarządzie Melioracji i Urządzeń Wodnych w Zielonej Górze nie opracowano jednego, scalonego i uaktualnionego, programu małej retencji dla obszaru województwa lubuskiego. Podstawę do realizacji zadań małej retencji wodnej stanowiły programy opracowane do 1996 r. dla byłych województw – zielonogórskiego, gorzowskiego i leszczyńskiego. Do czasu zakończenia kontroli prowadzono prace nad aktualizacją wojewódzkiego programu małej retencji.

Zdaniem NIK, realizacja zadań w zakresie małej retencji na podstawie nieaktualnych, nie uzgodnionych z właściwymi regionalnymi zarządami gospodarki wodnej i nie uchwalonych przez sejmiki województw programów małej retencji, świadczy o przypadkowości podejmowanych działań, a także o nierzetelności. Brak zatwierdzonych programów uniemożliwia ocenę czy podejmowane do realizacji zadania wiążą się z priorytetowymi potrzebami i perspektywicznym rozwojem małej retencji regionu, województwa, a także czy prowadzona gospodarka wodna jest prawidłowa w odniesieniu do obszarów zlewni i dorzeczy.

3.2.2. Finansowanie i realizacja zadań w gospodarce wodnej w zakresie małej i dużej retencji – monitorowanie realizacji zadań w skali kraju.

Opóźnienia w realizacji inwestycji budowli i obiektów hydrotechnicznych oraz niepełne ich utrzymywanie, tj. wykonywanie prac remontowych i konserwacyjnych, wynikały głównie z corocznego zmniejszania środków na te cele.

Wykazywane w kontrolowanym okresie potrzeby, dotyczące budowy i utrzymania urządzeń hydrotechnicznych zarządzanych przez rzgw i wzmiuw, głównie ze względu na szczupłość posiadanych środków finansowych, nie były realizowane na bieżąco. Powodowało to opóźnienia w realizacji rozpoczętych inwestycji, uniemożliwiało podejmowanie nowych zadań w tym zakresie i nie sprzyjało zwiększaniu pojemności retencyjnej. Cykl budowy nowych obiektów trwał, niekiedy nawet ponad 20 lat. Przewlekła realizacja prac inwestycyjnych, przesuwanie terminów oddania do eksploatacji budowanych obiektów, były niekorzystnymi działaniami dla całego procesu inwestycyjnego. Również naprawy pokontrolne/poprzeglądowe oraz bieżąca konserwacja urządzeń hydrotechnicznych nie były w pełni i systematycznie realizowane. Odkładana w czasie realizacja zadań naprawczo-konserwacyjnych niekorzystnie wpływała na stan techniczny i bezpieczeństwa eksploatowanych obiektów, powodując stopniową ich degradację oraz zmniejszanie możliwości retencjonowania wód. Powyższe przyczyniało się w konsekwencji do wzrostu kosztów utrzymania budowli i obiektów jak i prowadzonych inwestycji.

3.2.2.1. Realizacja zadań w zakresie dużej retencji

Na realizację zadań podejmowanych przez regionalne zarządy gospodarki wodnej w okresie objętym kontrolą, otrzymane środki w łącznej kwocie 957.598 tys. zł pokrywały zaledwie 44,4% potrzeb, z tego: w 2000 r. w kwocie 356.600 tys. zł stanowiącej 44,9% potrzeb, w 2001 r. – 298.827 tys. zł, tj. 39,8%, w 2002 r. – 302.171 tys. zł, tj. 49,3% potrzeb. (Załącz. 5.4.)

Regionalne zarządy gospodarki wodnej otrzymywane środki przeznaczały na zadania, które wynikały przede wszystkim z charakteru zlewni/dorzecza i pilnych potrzeb gospodarki wodnej. W RZGW w Szczecinie, Gdańsku, Poznaniu oraz w RZGW w Krakowie przeznaczono je głównie na utrzymanie, w tym remonty i konserwacje, i na prace inwestycyjne związane z budową i modernizacją koryt rzek, kanałów i wałów przeciwpowodziowych (patrz załącznik 5.4.). Jednostki te, w latach 2000-2002, przeznaczyły na te zadania odpowiednio: 99,8%, 97,7% i 57,4% posiadanych środków. Z kolei w RZGW w Gliwicach, w Warszawie i we Wrocławiu skoncentrowano się głównie na zadaniach związanych z utrzymaniem, budową i niezbędną modernizacją urządzeń piętrzących przeznaczając odpowiednio: 80,0%, 75,4%, 47,4% otrzymanych środków. Na rys. 1 przedstawiono graficznie przeznaczenie środków otrzymanych przez rzgw w okresie 2000-2002, na finansowanie budowy i utrzymanie urządzeń wodnych.

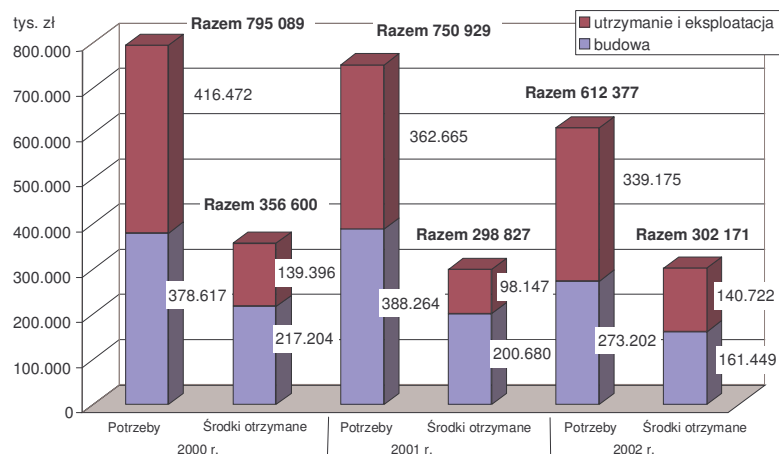
Na utrzymanie istniejących obiektów rzgw w latach 2000-2002 wykorzystały kwotę 378.265 tys. zł stanowiącą 39,5% ogółem przyznanych środków na zadania związane z retencją wód. W poszczególnych latach środki przeznaczone na ten cel wynosiły odpowiednio: 139.396 tys. zł, 98.147 tys. zł, 140.772 tys. zł, co stanowiło 39,1%, 32,8%, 46,6% posiadanych środków. W stosunku do potrzeb środki przeznaczane w okresie 2000-2002 na utrzymanie urządzeń hydrotechnicznych stanowiły zaledwie 33,8%, a w poszczególnych latach odpowiednio: 33,5%, 27,1%, 41,5%.

Pozostałą kwotę 579.333 tys. zł, stanowiącą 60,5% otrzymanych środków, wykorzystano w tym okresie na budowę i modernizację obiektów, przy czym środki na ten cel corocznie malały - od 217.204 tys. zł w 2000 r. do 161.449 tys. zł na koniec 2002 r. W poszczególnych latach kwoty te stanowiły odpowiednio: 60,9%, 67,2%, 53,4% ogółem przyznanych środków. Natomiast w stosunku do potrzeb na budowę i modernizację obiektów hydrotechnicznych przyznane środki stanowiły zaledwie 55,7%, a w poszczególnych latach odpowiednio: 57,4%, 51,7%, 59,1%.

Tu jest rys. nr 1

Dynamikę potrzeb rzgw w zakresie finansowania budowy i utrzymania urządzeń wodnych w porównaniu do otrzymanych środków w poszczególnych latach badanego okresu przedstawia rys. 2.

Rys. 2. Dynamika potrzeb i otrzymanych środków w zakresie finansowania przez rzgw budowy i utrzymania urządzeń wodnych

W tab. 1 zestawiono wielkości potrzeb i otrzymanych środków przez poszczególne rzgw w latach 2000-2002 na realizację zadań w zakresie budowy i utrzymania urządzeń wodnych.

Tab. 1. Zestawienie potrzeb i otrzymanych środków w latach 2000-2002 przez poszczególne rzgw na finansowanie budowy i utrzymania urządzeń wodnych

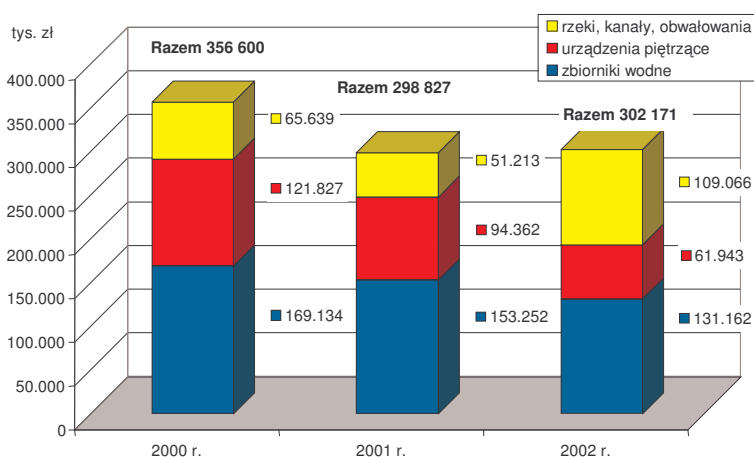
RZGW	Potrzeby			Środki otrzymane			tys. zł		
	Ogółem	z tego:		Ogółem	z tego:		5:2 (%)	6:3 (%)	7:4 (%)
		budowa	utrzymanie		budowa	utrzymanie			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Gdańsk	151.474	0	151.474	24.857	0	24.857	16,4	x	16,4
Katowice	128.631	89.570	39.061	92.973	70.655	22.318	72,3	78,9	57,1
Kraków	732.129	304.453	427.676	238.493	77.555	160.938	32,6	25,5	37,6
Poznań	42.987	0	42.987	12.004	0	12.004	27,9	x	27,9
Szczecin	20.712	20.300	412	5.843	5.472	371	28,2	27,0	90,0
Warszawa	182.700	105.000	77.700	120.483	56.500	63.983	65,9	53,8	82,3
Wrocław	899.762	520.760	379.002	462.945	369.151	93.794	51,5	70,9	24,7
Razem	2.158.395	1.040.083	1.118.312	957.598	579.333	378.265	44,4	55,7	33,8

Regionalne zarządy gospodarki wodnej środki finansowe otrzymywane w latach 2000-2002 przeznaczały głównie na zadania związane z budową i utrzymaniem zbiorników wodnych. Stanowiły one w latach 2000, 2001 i 2002 odpowiednio: 47,4%, 51,3%, 43,4% ogółem przeznaczonych na zadania związane z retencją. Kwotowo z każdym rokiem były niższe – od 169.134 tys. zł w 2000 r., 153.252 tys. zł w 2001 r. do 131.162 tys. zł w 2002 r. W nieco mniejszym zakresie angażowano środki na zadania związane z budową i utrzymaniem urządzeń piętrzących (stopni wodnych, jazów, śluz). Podobnie z każdym rokiem zmniejszał się udział środków przeznaczonych na te zadania: z 34,2% w 2000 r., 31,6% w 2001 r. do 20,5% w 2002 r., przy kwotach znacznie malejących, wynoszących odpowiednio:

121.827 tys. zł, 94.362 tys. zł, 61.943 tys. zł. Pod koniec kontrolowanego okresu nastąpił wyraźny wzrost udziału środków przeznaczonych na budowę, remonty, modernizację i utrzymanie wałów przeciwpowodziowych, kanałów i koryt rzek: z 18,4% w 2000 r., 17,1% w 2001 r. do 36,1% w 2002 r. Wynikało to głównie z potrzeb związanych z usuwaniem skutków powodzi w 2001 r. W 2002 r. na ten cel wykorzystano 109.066 tys. zł, tj. ponad dwukrotnie więcej niż w 2001 r. – 51.213 tys. zł, także o $\frac{2}{3}$ więcej wobec 65.639 tys. zł wykorzystanych w 2000 r.

Udział i przeznaczenie, otrzymanych w latach 2000-2002 środków na finansowanie przez regionalne zarządy gospodarki wodnej budowy i utrzymania urządzeń wodnych przedstawia rys. 3.

Rys. 3. Przeznaczenie otrzymanych w latach 2000-2002 środków na finansowanie przez rzgw budowy i utrzymania urządzeń wodnych

W okresie objętym kontrolą, na realizację zadań inwestycyjnych najwięcej środków, spośród wszystkich rzgw, przeznaczyły RZGW w Gliwicach i we Wrocławiu, odpowiednio: 76,0% i 79,7% ogółem otrzymanych środków, głównie na budowę zbiorników wodnych i polderów. Z kolei RZGW w Szczecinie 93,6% przyznanych środków zaangażowało na prace związane z budową koryt rzek, kanałów i obwałowań. Mniejszy udział środków na budowę zbiorników wodnych przeznaczył RZGW w Warszawie – 46,9%. RZGW w Krakowie na ten cel przeznaczył – 32,5%, a pozostałą część środków skierował na budowę koryt rzek, kanałów i obwałowań. W dwóch RZGW - w Gdańsku i w Poznaniu, wogóle nie planowano prac inwestycyjnych, nie występowało też o środki na ten cel, a jedynie na utrzymanie administrowanych urządzeń hydrotechnicznych, tj. na prace związane z bieżącą eksploatacją, konserwacją i naprawami przeglądowymi.

Z każdym rokiem środki przyznawane na te zadania były niższe i nie pozwalały w pełni realizować zakładanych planów naprawczo-konserwacyjnych, a także podejmować nowych zadań inwestycyjnych.

Zaangażowanie środków przez poszczególne rzgw na realizację zadań w zakresie utrzymania i inwestycji, w stosunku do potrzeb w latach 2000-2002 kształtowało się od 10%

do 45%. Realizowano jednak zadania zwiększające poziom retencji, choć w tempie wolniejszym niż zakładano:

- W RZGW w Gliwicach w okresie objętym kontrolą zakończono budowę (w 2003 r.) Polderu Buków zlokalizowanego wzdłuż rz. Odry – woj. śląskie, o pojemności retencyjnej 50 mln m³, który jest pierwszym etapem realizacji zbiornika retencyjnego Racibórz Górny (zlokalizowanego na terenie gmin: Krzyżanowice, Gorzyce, Lubomia). Zakończono także prace studialno-projektowe związane z planowaną budową zbiornika Racibórz Dolny o pojemności retencyjnej 170 mln m³. Obie inwestycje ujęte zostały w uchwalonym przez Parlament „Programie dla Odry 2006”.
- W RZGW w Krakowie na budowę zbiornika Świnna Poręba - na rz. Skawie, woj. małopolskie, w latach 2000-2003 (I połowa) wydatkowano 43.059 tys. zł, przy nakładach planowanych 330.000 tys. zł, na zbiornik Krempna - na rz. Wistoce, woj. podkarpackie – 3.193 tys. zł, przy planowanych 7.800 tys. zł, na zbiornik Młynne - na rz. Łososinie, woj. małopolskie - 573 tys. zł przy planowanych 4.000 tys. zł. Zakończona została budowa stopni wodnych: Smolice i Dwory – na rz. Wiśle, woj. małopolskie.
- W omawianym okresie RZGW w Warszawie kontynuował rozpoczętą w 1997 r. budowę zbiornika Wióry na rz. Świślinie, woj. świętokrzyskie, o pojemności 35 mln m³ (planowane zakończenie w 2007 r.), na którą otrzymał dotacje: 48.000 tys. zł z NFOŚiGW oraz 500 tys. zł z WFOŚiGW w Kielcach.
- RZGW we Wrocławiu z otrzymanych środków w latach 2000-2002 w wysokości 462,9 mln zł, blisko połowę przeznaczył na budowę i utrzymanie zbiorników wodnych, w tym głównie na budowę stopnia wodnego Malczyce na rz. Odrze, woj. dolnośląskie.
RZGW we Wrocławiu w badanym okresie zakończył budowę: 3 zbiorników wodnych: Sosnówka – na rz. Czerwonka, woj. dolnośląskie, o pojemności 14 mln m³, Topola - na rz. Nysie Kłodzkiej, woj. opolskie, o pojemności 26,5 mln m³ i Kozielno - na rz. Nysie Kłodzkiej, woj. opolskie, o pojemności 16,6 mln m³ oraz 4 jazów na rz. Odrze: Koźle i Rogów – woj. opolskie, Szczytniki – woj. dolnośląskie, Lipki - woj. dolnośląskie i opolskie, kanał Ulgi w Opolu.

Kontrola wykazała przypadki braku wyegzekwowania przez rzgw od wykonawców starannej realizacji zadań inwestycyjnych. RZGW we Wrocławiu – po odbiorze od wykonawcy zbiornika wodnego Kozielno na rz. Nysie Kłodzkiej, którego budowę zakończono 19 grudnia 2002 r., do grudnia 2003 r. nie wyegzekwował usunięcia usterek stwierdzonych w trakcie odbioru, m.in.: nie zlikwidowano przecieku wody na ścianach i stropie galerii, nie zainstalowano głosowego monitoringu piętrzenia. W przypadku zbiornika wodnego Topola, którego protokolarny odbiór nastąpił w dniu 20 grudnia 2002 r., do grudnia 2003 r. nie wykonano naprawy głosowego monitoringu piętrzenia. RZGW dokonywał kontroli tych obiektów i wyznaczał wykonawcom inwestycji kolejne terminy realizacji usunięcia usterek, działania te nie były jednak w pełni skuteczne.

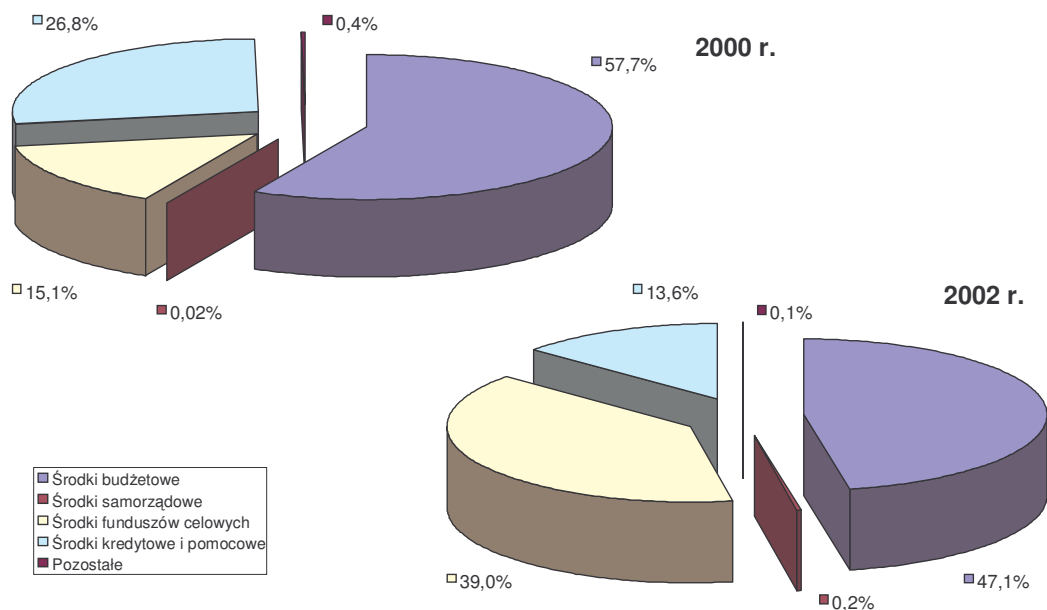
Ministerstwo Środowiska prowadziło w badanym okresie działania w celu doprowadzenia do zakończenia rozpoczętych inwestycji, w tym wieloletnich, tj. budowy zbiorników, stopni wodnych i jazów, finansowanych do 2000 r. ze środków budżetu państwa, a trwających niekiedy blisko 20 lat.

W latach 2000-2002 na 11 największych inwestycji wydatkowano ogółem 522,3 mln zł, z tego ze środków budżetu państwa 341,6 mln zł, a w formie dotacji ze środków NFOŚiGW – 180,7 mln zł. Na koniec 2003 r. potrzeby finansowe na realizację trzech najbardziej zaawansowanych inwestycji wynosiły 1.691,9 mln zł, w tym:

- 1.213,5 mln zł na budowę zbiornika Świnna Poręba na Skawie, o pojemności 161 mln m³ - przy poniesionych od 1986 r. wydatkach ogółem 298,6 mln zł. Dokończenie tej inwestycji zaplanowano do 2010 r. Na 2004 r. przewidziano 62,0 mln zł ze środków NFOŚiGW;
- 131,6 mln zł na budowę zbiornika Wióry na Świślinie o pojemności 35 mln m³ - przy poniesionych od 1987 r. wydatkach w kwocie 156,3 mln zł. Dokończenie tej inwestycji zaplanowano do 2007 r. Na 2004 r. przewidziano 40,0 mln zł ze środków NFOŚiGW;
- 346,8 mln zł na budowę stopnia wodnego Malczyce na Odrze – przy poniesionych od 1997 r. wydatkach ogółem 60,4 mln zł. Dokończenie tej inwestycji zaplanowano do 2009 r. Na 2004 r. przewidziano 48,0 mln zł ze środków NFOŚiGW.

Zadania w zakresie retencji realizowane przez rzgw w latach 2000-2002 finansowane były w 55,5% ze środków budżetu państwa, 24,2% ze środków Narodowego i Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska, w 19,9% ze środków kredytowych i pomocowych oraz w minimalnym stopniu ze środków samorządowych i innych podmiotów. Łącznie rzgw wydatkowały 531.441 tys. zł, z tego w poszczególnych latach odpowiednio: 205.512 tys. zł, 183.055 tys. zł, 142.874 tys. zł. Udział środków budżetowych w poszczególnych latach wynosił odpowiednio: 57,7%, 61,5%, 47,1%. W finansowanie zadań w zakresie retencji w coraz większym stopniu angażowano środki z Narodowego i Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska. Łącznie w kontrolowanym okresie wykorzystano z tych środków 232.078 tys. zł, a w poszczególnych latach odpowiednio: 54.004 tys. zł, 59.860 tys. zł, 118.234 tys. zł, co stanowiło w ogólnych wydatkach: 15,1%, 20,1%, 39,0%. Znaczącym wsparciem w finansowaniu zadań związanych z utrzymaniem, modernizacją i budową obiektów hydrotechnicznych zarządzanych przez rzgw były w latach 2000-2002 także środki kredytowe i pomocowe w łącznej kwocie 190.490 tys. zł, z tego w poszczególnych latach odpowiednio: 95.675 tys. zł, 53.462 tys. zł oraz 41.353 tys. zł. Udział tych środków corocznie malał z 26,8% w 2000 r., poprzez 18,0% w 2001 r. do 13,6% w 2002 r. Udział środków samorządowych był marginalny – 58 tys. zł w 2000 r. do 492 tys. zł w 2002 r. - i nie przekroczył w całym kontrolowanym okresie 0,2%. Podobnie zaangażowanie innych podmiotów nie przekroczyło 0,4% udziału środków wydatkowanych w badanym okresie.

Strukturę udziału środków według źródeł finansowania, którymi dysponowały rzgw w latach 2000 - 2002 na realizację zadań związanych z retencją przedstawia rys. 4.

Rys. 4. Struktura finansowania przez rzgw budowy i utrzymania urządzeń wodnych w 2000 r. i 2002 r.

W tab. 2 przedstawiono strukturę udziału środków według źródeł finansowania, w poszczególnych rzgw na realizację zadań związanych z retencją w latach 2000-2002.

Tab. 2. Struktura finansowania w latach 2000-2002 przez poszczególne rzgw budowy i utrzymania urządzeń wodnych

RZGW	Środki budżetowe	Środki samorządowe	Środki funduszy celowych	Środki kredytowe i pomocowe	Inne	Ogółem
1	2	3	4	5	6	7
Gdańsk	14.269	400	10.188	0	0	24.857
Gliwice	37.071	291	1.022	51.936	2.653	92.973
Kraków	140.977	32	95.103	2.381	0	238.493
Poznań	10.219	0	1.785	0	0	12.004
Szczecin	5.843	0	0	0	0	5.843
Warszawa	68.613	0	49.011	2.859	0	120.483
Wrocław	254.449	213	74.969	133.314	0	462.945
Razem	531.441	936	232.078	190.490	2.653	957.598

3.2.2.2. Realizacja zadań w zakresie małej retencji

Objęte kontrolą 9 wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych na zadania związane z budową i utrzymaniem urządzeń wodnych małej retencji, w latach 2000-2002, otrzymało łącznie 663.777 tys. zł, co stanowiło 21,1% potrzeb, z tego: w 2000 r. – 247.614 tys. zł, tj. 29,1% potrzeb, w 2001 r. – 206.117 tys. zł, tj. 18,0%, w 2002 r. – 210.046 tys. zł, tj. 18,2% potrzeb. (Załącz. 5.4.)

Środki te przeznaczono przede wszystkim na zadania związane z utrzymaniem, remontami urządzeń wodnych, usuwaniem uszkodzeń, z konserwacją oraz z pracami inwestycyjnymi (budową, przebudową i modernizacją) wałów przeciwpowodziowych oraz koryt rzek i kanałów.

Najwięcej środków przeznaczonych na budowę i utrzymanie wałów przeciwpowodziowych oraz koryt rzek i kanałów wydatkowano w zarządach melioracji w woj. małopolskim – 95,9%, śląskim – 79,1%, lubuskim – 78,3%, oraz pomorskim – 64,5%, mazowieckim – 58,7%, zachodniopomorskim – 53,2%, łódzkim – 51,4% i wielkopolskim – 46,8%. Na obszarach województw: pomorskiego, zachodniopomorskiego, lubuskiego i dolnośląskiego, realizowano także zadania związane z utrzymaniem i odtwarzaniem stacji pomp oraz innych urządzeń melioracji szczegółowych, przeznaczając na te zadania, w latach 2000-2002, odpowiednio: 34,7%, 32,0%, 19,5%, 24,6% posiadanych środków.

Na zadania związane z utrzymaniem, budową i niezbędną modernizacją zbiorników wodnych i urządzeń piętrzących najwięcej środków przeznaczyły zarządy melioracji działające na obszarze woj. łódzkiego – 48,6%, wielkopolskiego – 41,6% i mazowieckiego – 31,7% posiadanych środków.

Zaangażowanie środków przez wojewódzkie zarządy melioracji i urządzeń wodnych, w okresie 2000-2002, na finansowanie budowy i utrzymania urządzeń wodnych przedstawia rys. 5.

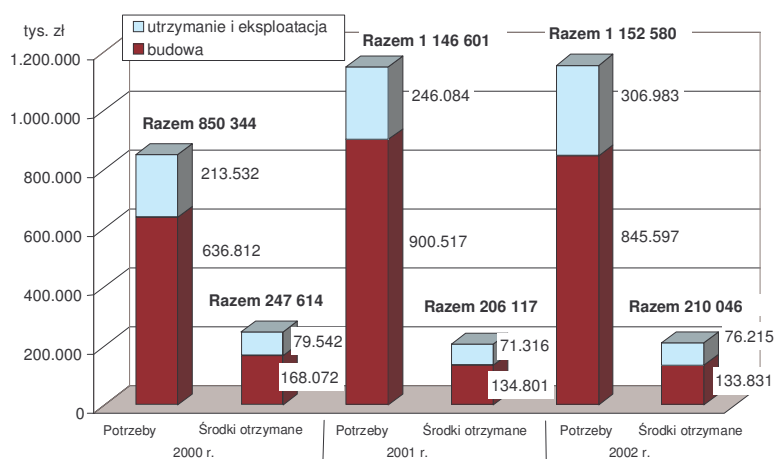
Kwota 436.704 tys. zł, stanowiąca 65,8% środków ogółem uzyskanych przez 9 wzmiankowanych w badanym okresie na budowę i modernizację obiektów i urządzeń melioracyjnych i przeciwpowodziowych, stanowiła 18,3% potrzeb. Z każdym rokiem badanego okresu, wojewódzkie zarządy melioracji i urządzeń wodnych dysponowały mniejszymi środkami na ten cel - od 168.072 tys. zł w 2000 r. do 133.831 tys. zł na koniec 2002 r. W odniesieniu do ogółem otrzymanych środków, na budowę i utrzymanie, kwoty te stanowiły odpowiednio: 67,9%, 65,4%, 63,7%.

Tu jest rys. 5

Pozostałe środki, w wysokości 227.073 tys. zł, wojewódzkie zarządy melioracji i urządzeń wodnych przeznaczyły na utrzymanie istniejących obiektów i urządzeń wodnych. Pokrywały one potrzeby na realizację zadań w ca 29,6%. W poszczególnych latach przyznane kwoty na utrzymanie, w tym konserwację i naprawy urządzeń wodnych, wynosiły: 79.542 tys. zł w 2000 r., 71.316 tys. zł w 2001 r. i 76.215 tys. zł w 2002 r., co stanowiło odpowiednio: 32,1%, 34,6%, 36,3% ogółem otrzymanych środków na zadania związane z retencją, zaś w stosunku do potrzeb – odpowiednio: 37,3%, 29,0% oraz 24,8%.

Dynamikę potrzeb i otrzymanych środków w poszczególnych latach w zakresie finansowania przez jednostki podległe samorządom przedstawia rys. 6.

Rys. 6. Dynamika potrzeb i otrzymanych przez wzmium środków na finansowanie budowy i utrzymania urządzeń wodnych

Z ustaleń kontroli wynika, że we wszystkich 9 objętych kontrolą wzmium, w latach 2000-2002 planowano prace inwestycyjne związane z realizacją obiektów i budowli wodnych. Pomimo starań Zarządów otrzymane środki pokrywały od kilku do 50% potrzeb.

W tab. 3 przedstawiono wielkości potrzeb poszczególnych wzmium w latach 2000-2002 na realizację zadań w zakresie budowy i utrzymania urządzeń wodnych w porównaniu do środków otrzymanych na ten cel.

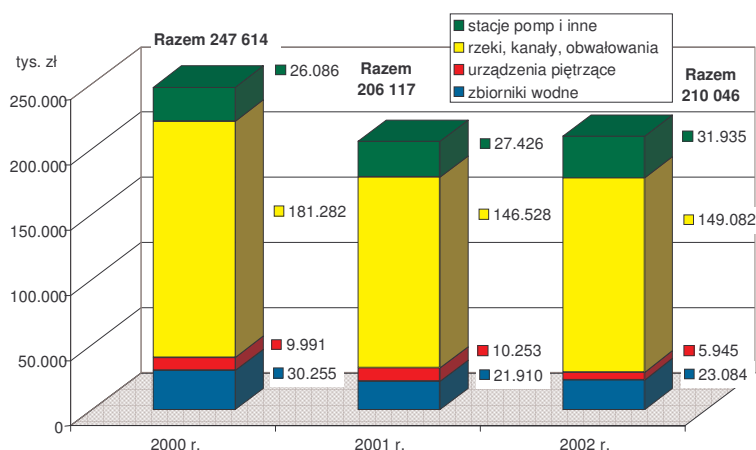
Tab. 3. Finansowanie w latach 2000-2002 przez poszczególne wzmium budowy i utrzymania urządzeń wodnych

WZMiUW	Potrzeby			Środki otrzymane			tys. zł		
	Ogółem	z tego:		Ogółem	z tego:		5:2 (%)	6:3 (%)	7:4 (%)
		budowa	utrzymanie		budowa	utrzymanie			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Gdańsk	132.226	54.597	77.629	67.464	36.717	30.747	51,0	67,3	39,6
Katowice	277.183	212.040	65.143	79.670	17.222	62.448	28,7	8,1	95,9
Kraków	1.609.953	1.530.019	79.934	174.030	158.692	15.338	10,8	10,4	19,2
Łódź	65.222	40.586	24.636	28.063	18.921	9.142	43,0	46,6	37,1
Poznań	308.485	131.856	176.629	66.522	43.569	22.953	21,6	33,0	13,0

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Szczecin	131.650	57.550	74.100	48.092	24.054	24.038	36,5	41,8	32,4
Warszawa	242.699	140.823	101.876	97.342	62.217	35.125	40,1	44,2	34,5
Wrocław	160.249	67.317	92.932	22.965	13.750	9.215	14,3	20,4	9,9
Zielona Góra	221.858	148.138	73.720	79.629	61.562	18.067	35,9	41,6	24,5
Razem	3.149.525	2.382.926	766.599	663.777	436.704	227.073	21,1	18,3	29,6

Udział i przeznaczenie otrzymanych w latach 2000-2002 środków na finansowanie przez wojewódzkie zarządy melioracji i urządzeń wodnych budowy i utrzymania poszczególnych rodzajów urządzeń wodnych przedstawia rys. 7.

Rys. 7. Przeznaczenie środków otrzymanych w latach 2000-2002 przez wzmiuw na finansowanie budowy i utrzymania urządzeń wodnych

Zakres realizacji zadań związanych z utrzymaniem oraz podejmowaniem budowy nowych obiektów hydrotechnicznych, był odzwierciedleniem możliwości finansowych jednostek samorządowych oraz podmiotów gospodarczych prowadzących działalność związaną z korzystaniem z wód. Kontrola wykazała, że działania wzmiuw związane były przede wszystkim z ochroną przeciwpowodziową, a w mniejszym stopniu ze wzrostem pojemności retencyjnej. Stąd priorytetowymi zadaniami wzmiuw w latach 2000-2002 były przede wszystkim budowa i utrzymanie koryt rzek, kanałów i obwałowań oraz stacji pomp. Niektóre wojewódzkie zarządy melioracji (MZMiUW w Krakowie, w LZMiUW w Zielonej Górze) zdecydowaną większość środków, około 90%, wykorzystywała na budowę i modernizację tych urządzeń, a tylko pozostałą część na utrzymanie. Z kolei w ŚZMiUW w Katowicach około 90% środków przeznaczono na utrzymanie. Pozostałe wzmiuw około 60% posiadanych środków wykorzystywały na budowę, w tym przebudowę i modernizację.

Budowę zbiorników wodnych lub urządzeń piętrzących wzmiuw podejmowały sporadycznie. Spośród 9 wzmiuw objętych kontrolą tylko zarządy: w Katowicach, Łodzi i w Warszawie, realizowały zadania w zakresie zbiorników wodnych, angażując na te zadania od 14% do 42% przyznanych środków ogółem, z czego na budowę przeznaczono ca 90%, a ca 10% na utrzymanie.

Według danych GUS, w 2000 r. oddano do eksploatacji 90 sztucznych zbiorników wodnych o łącznej pojemności 9,2 mln m³ i podpiętrżono 22 jeziora zwiększając pojemność retencyjną łącznie o 4,3 mln m³. W 2001 r. włączono do eksploatacji kolejne 50 sztucznych zbiorników i 14 podpiętrżonych jezior zwiększając pojemność retencyjną odpowiednio o 9,9 mln m³ i 1,8 mln m³. W 2002 r. rozpoczęto eksploatację 53 zbiorników o łącznej pojemności 2,0 mln m³ i podpiętrżono 8 jezior uzyskując dodatkową pojemność retencyjną w wysokości 4,6 mln m³.

Łącznie w badanym okresie zrealizowano 237 ww. budowli piętrzących uzyskując przyrost pojemności retencyjnej w wysokości 31,8 mln m³.

Uwzględniając inne obiekty hydrotechniczne – stawy rybne, budowle piętrzące typu progi, jazy, zastawki, w badanym okresie łącznie z ww. zrealizowano 843 obiekty (w poszczególnych latach odpowiednio: 365, 224, 253) zwiększając pojemność retencyjną o 43,1 mln m³ (w poszczególnych latach odpowiednio: 17,6; 14,2; 11,3 mln m³).⁴⁶

W objętych kontrolą wzmiuw, otrzymane w latach 2000-2002 środki finansowe, angażowano w realizację przyjętych przez nie zadań priorytetowych, m.in. na zwiększenie pojemności retencyjnej. Np.:

- *ZMiUWWP w Gdańsku. Do 2005 r. na terenie woj. pomorskiego planowano wykonać 647 obiektów małej retencji o pojemności 120,5 mln m³ wody. Do końca 2003 r. wybudowano 45 obiektów, z tego 12 w latach 2000-2002 zwiększając pojemność retencjonowania wody o 3,3 mln m³.*
- *ŚZMiUW w Katowicach z otrzymanych środków 11.630 tys. zł, tj. 14,6%, przeznaczył na budowę i utrzymanie zbiorników wodnych, z tego 97,7% na budowę. W latach 2000-2002 wybudowano 3 zbiorniki wodne zwiększając pojemność retencyjną o 0,8 mln m³.*
- *WZMiUW w Łodzi. Z zaplanowanych do 2002 r. realizacji 108 zbiorników o łącznej powierzchni 647 ha i pojemności retencyjnej 9,8 mln m³ wody, wykonano 5 o łącznej powierzchni 136 ha i pojemności retencyjnej 2,1 mln m³ wody, ponadto rozpoczęto realizację zbiornika Drzewica i rozbudowę zbiornika – Czarnocin II z planowanym terminem realizacji do 2004 r.*
- *WZMiUW w Poznaniu. W latach 2000-2003 realizowano budowę 3 zbiorników wodnych o pojemności 5,2 mln m³. Na koniec czerwca 2003 r. stan zaawansowania prac wynosił odpowiednio: 90,7%, 62,7%, 33,3%.*
- *WZMiUW w Warszawie. Oddany do użytku w lipcu 2001 r. zbiornik retencyjny w Domaniowie na rzece Radomce, o pow. 500 ha i pojemności całkowitej 12,9 mln m³, posiadał parametry dwukrotnie niższe od założonych pierwotnie w ZTE (26 mln m³) z uwagi na zmianę sposobu zaopatrzenia w wodę miasta Radomia, czemu pierwotnie miała służyć ta inwestycja.*

---

⁴⁶ GUS – Ochrona Środowiska 2000-2002.

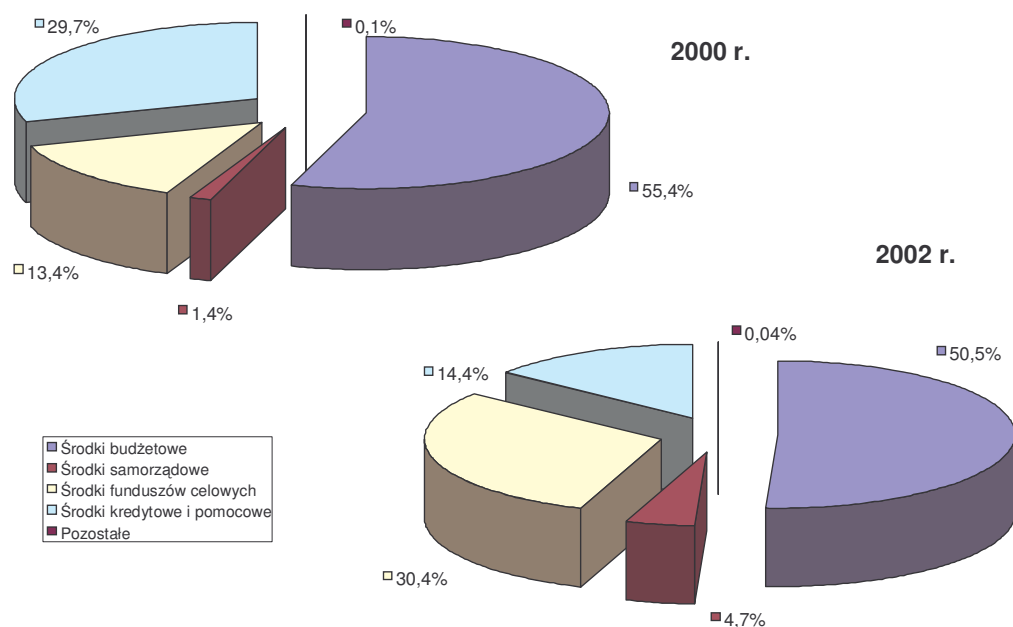
- LZMiUW w Zielonej Górze. W badanym okresie, na terenie woj. lubuskiego wykonano 5 zadań, tj. 15,5% planowanych w „programach małej retencji” dla byłych województw gorzowskiego i zielonogórskiego, uzyskując retencję 690 tys. m³, co stanowiło 16,2% ogółem planowanego wzrostu retencji. Kolejne 2 zadania zwiększające retencję o 850 tys. m³ były w trakcie realizacji.

Zadania w zakresie małej retencji realizowane przez 9 objętych kontrolą wzmiuw finansowane były w 53,0% ze środków budżetu państwa, w 23,1% funduszy celowych, 21,1% ze środków pomocowych oraz 2,7% ze środków samorządowych. W latach 2000-2002 wykorzystano ze środków budżetowych 351.738 tys. zł, z tego w 2000 r. – 137.032 tys. zł, w 2001 r. – 108.531 tys. zł, w 2002 r. – 106.175 tys. zł, co stanowiło odpowiednio: 55,4%, 52,7%, 50,5% ogółem otrzymanych środków przez kontrolowane zarządy. W tym samym okresie wzrastał udział środków Narodowego i Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska w realizacji ww. zadań, które wykorzystano w kwocie 153.163 tys. zł, co stanowiło 23,1%. W poszczególnych latach z ww. funduszy, od 2000 r., uzyskano - 33.229 tys. zł, 56.144 tys. zł, 63.790 tys. zł, co stanowiło odpowiednio: 13,4%, 27,2% i 30,4% środków ogółem przekazanych do kontrolowanych wzmiuw w danym roku. Organy samorządowe, na zadania realizowane przez wzmiuw przeznaczyły w badanym okresie łącznie 17.833 tys. zł, tj. 2,7% kwoty ogółem. Z każdym rokiem wzrastał udział środków samorządowych na te cele - od 3.455 tys. zł w 2000 r., 4.556 tys. zł w 2001 r. do 9.822 tys. zł w 2002 r., co stanowiło odpowiednio 1,4%, 2,2% i 4,7% ogółem otrzymanych przez kontrolowane wzmiuw, w poszczególnych latach.

Znaczący był też udział środków kredytowych i pomocowych (EBI), które w kwocie 140.371 tys. zł stanowiły 21,1% ogółem wydatkowanych środków w tym okresie na zadania związane z retencją. Udział tych środków stopniowo malał, wynosząc w poszczególnych latach odpowiednio: 73.631 tys. zł, 36.577 tys. zł, 30.163 tys. zł, tj. 29,7%, 17,7%, 14,4% ogółem przekazanych środków w tych latach kontrolowanym wzmiuw.

Strukturę środków, według źródeł pochodzenia, przekazanych kontrolowanym wzmiuw na realizację zadań związanych z retencją, w latach 2000-2002, przedstawia rys. 8.

Rys. 8. Struktura środków na finansowanie w 2000 r. i 2002 r. zadań realizowanych w zakresie małej retencji przez wzmiuw

Strukturę udziału środków w latach 2000-2002 według źródeł pochodzenia, wydatkowanych przez poszczególne województwa na realizację zadań związanych z retencją przedstawia Tab. 4.

Tab. 4. Struktura finansowania w latach 2000-2002 przez poszczególne województwa budowy i utrzymania urządzeń wodnych

						tys. zł
WZMiUW	Środki budżetowe	Środki samorządowe	Środki funduszy celowych	Środki kredytowe i pomocowe	Inne	Ogółem
1	2	3	4	5	6	7
Gdańsk	51.474	1.599	8.787	5.604	0	67.464
Katowice	47.005	2.588	30.077	0	0	79.670
Kraków	20.357	3.767	46.336	103.570	0	174.030
Łódź	9.905	182	17.976	0	0	28.063
Poznań	34.483	710	11.368	19.961	0	66.522
Szczecin	36.002	1.155	6.850	4.085	0	48.092
Warszawa	62.295	7.356	20.157	6.862	672	97.342
Wrocław	14.556	100	8.220	89	0	22.965
Zielona Góra	75.661	376	3.392	200	0	79.629
Razem	351.738	17.833	153.163	140.371	672	663.777

3.2.2.3. Gospodarowanie środkami publicznymi przeznaczonymi na realizację zadań w zakresie retencji

W wyniku kontroli ustalono, że zarówno w regionalnych zarządach gospodarki wodnej jak i w wojewódzkich zarządach melioracji i urządzeń wodnych inwestycje oraz remonty realizowano głównie ze środków publicznych, których wykorzystanie wymaga stosowania procedur ustawą o zamówieniach publicznych. Kontrola wykazała przypadki nieprawidłowości w postępowaniu o udzielenie zamówień publicznych oraz nieprzestrzeganie postanowień zawartych umów na realizację ww. zadań.

W regionalnych zarządach gospodarki wodnej nieprawidłowości dotyczyły głównie realizacji umów niezgodnie z przyjętymi harmonogramami. Powodowane było to także opóźnieniami w udostępnianiu przyznanych na dany cel środków, co uniemożliwiało pełne ich wykorzystanie i terminową realizację zadań. Wystąpiły też przypadki rozliczania zadań za dany rok niezgodnie z faktycznie poniesionymi kosztami, z powodu uwzględniania, w rozliczonym roku, środków nie wygasających, przeniesionych na następny rok. Szerzej zagadnienia te zostały omówione w pkt 3.2.5. Informacji.

W badanym okresie NIK w 2002 r. przeprowadziła kontrolę RZGW w Gliwicach w zakresie realizacji inwestycji pn. „Polder Buków”. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły m.in. regulowania płatności na podstawie niekompletnej dokumentacji, a także przed zakończeniem realizacji zadań, tj. niezgodnie z warunkami umowy. Świadczyło to, w ocenie NIK, o braku dostatecznego nadzoru nad służbami inwestycyjnymi RZGW. Sformułowane w wyniku ww. kontroli wnioski o wyeliminowanie powstałych nieprawidłowości, zostały zrealizowane.

W 4 wojewódzkich zarządach melioracji i urządzeń wodnych, spośród 9 objętych kontrolą, stwierdzono nieprawidłowości przy realizacji zadań inwestycyjnych w zakresie

gospodarki wodnej związane z naruszeniem wymagań ustawy o zamówieniach publicznych oraz nierzetelne rozliczanie umów na ich wykonanie. I tak:

- *WZMiUW w Poznaniu – Spośród 12 zbadanych dokumentacji przetargowych w 5 przypadkach w specyfikacjach istotnych warunków zamówienia nie określono zasad przyznawania punktów w ramach poszczególnych kryteriów oceny ofert, w sposób pozwalający na jednoznaczne i obiektywne określenie wartości punktowej kryterium, bowiem nie określono skali według której członkowie komisji oceniali wiarygodność techniczno-ekonomiczną i jakość dotychczas zrealizowanych przez oferenta robót.*
- *RZMiUW we Wrocławiu – Nieprawidłowości w zakresie prowadzonych przez Zarząd postępowań o udzielenie zamówień publicznych w latach 2000-2003, stwierdzone zostały podczas kontroli Urzędu Kontroli Skarbowej we Wrocławiu. Polegały one na naruszeniu postanowień art. 22 ust. 2, 4 i 5, art. 25 ust. 4, art. 35 ust. 1 oraz art. 67 ustawy o zamówieniach publicznych, przy realizacji zadań inwestycyjnych i remontowych urządzeń wodnych, na kwotę 6.108 tys. zł. W wyniku ww. kontroli w dniu 09.10.2003 r. skierowane zostało zawiadomienie do Rzecznika Dyscypliny Finansów Publicznych dla województwa dolnośląskiego o naruszeniu dyscypliny finansów publicznych przez członków byłego kierownictwa Zarządu.*
- *ZZMiUW w Szczecinie – W 2000 r. nie sporządzono protokołu końcowego odbioru robót realizowanych na podstawie umowy dotyczącej „przebudowy jazu na rzece Krępa w Marianowie”. Ponadto w przypadku umowy na zadanie pn. „Rzeka Korytnica – Jaz Polne – zasypanie kanału obiegowego”, na kwotę 10.659 zł, dopiero po 79 dniach od daty ostatecznego terminu zakończenia robót, sporządzono aneks do umowy przedłużając termin i zwiększając kwotę zadania do 11.915 zł. Na fakturze wystawionej przez wykonawcę na kwotę 11.915 zł brak było adnotacji potwierdzającej sprawdzenie jej pod względem rachunkowym, brak było także stosownej klasyfikacji budżetowej.*
- *LZMiUW w Zielonej Górze w sporządzonej specyfikacji istotnych warunków zamówienia dla zadania pn. „Ślubice-Górzycza – III etap” przewidywał pobór gruntu potrzebnego do jego realizacji z odległości 10 km. Jak ustalono w trakcie kontroli, grunt pobierany był faktycznie z odległości 6 km. Obliczone w trakcie kontroli oszczędności z tego tytułu w kwocie 204.170 zł nie miały odzwierciedlenia w stosownym zmniejszeniu kosztu zadania. Dyrektor Zarządu zadeklarował sfinansowanie z tych środków likwidacji zniszczeń stopy wału Odry w km 587+700 do 588+700.*
Ponadto, w ogłoszeniach o przetargach nieograniczonych dotyczących dwóch zadań inwestycyjnych, tj. „Urad-Bieganów” o wartości 12.343.312 zł i „Rapice-Kłopot II etap w km 546,0-552,3 rzeki Odry” o wartości 11.836.790 zł, LZMiUW w Zielonej Górze zamieścił informacje, że postępowanie o zamówienie publiczne będzie prowadzone bez zastosowania preferencji krajowych, nie precyzując czy odstępstwo dotyczyć będzie kryteriów podmiotowych czy przedmiotowych. Przed zamieszczeniem ogłoszeń, oraz w dalszym postępowaniu, nie uzyskano zgody Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych na odstąpienie od obowiązku stosowania preferencji krajowych. Kontrola wykazała, że w toku realizacji zadania „Rapice-Kłopot II etap w km 546,0-552,3 rzeki Odry”, o wartości 11.836.790 zł, naruszono obowiązek określony w § 2 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 1994 r. w sprawie stosowania preferencji krajowych przy

udzielaniu zamówień publicznych⁴⁷, bowiem udział materiałów i surowców pochodzenia zagranicznego wyniósł 51,9% ogółu wartości zużytych surowców i materiałów (a nie powinien przekraczać 50%).

W ocenie NIK niedostateczny był nadzór nad prawidłowością stosowania przepisów ustawy o zamówieniach publicznych w jednostkach realizujących zadania ze znacznym udziałem środków publicznych.

3.2.3. Ocena stanu technicznego i bezpieczeństwa budowli i obiektów piętrzących

Zgodnie z przepisami ustaw Prawo wodne i Prawo budowlane zarządcy eksploatowanych obiektów i budowli hydrotechnicznych, mają obowiązek dokonywania przeglądów i okresowych ocen ich stanu technicznego i bezpieczeństwa w celu utrzymania ich w należytym stanie. W rozumieniu ww. przepisów utrzymanie urządzeń wodnych polega na ich eksploatacji, konserwacji i remontach w celu zachowania ich funkcji.

Kontrola wykazała, że zarządcy obiektów i budowli hydrotechnicznych będących własnością Skarbu Państwa przeprowadzali wymagane kontrole i przeglądy, natomiast nie wykonywali pełnego zakresu remontów i napraw określonych w zaleceniach oraz wnioskach po kontrolach czy przeglądach. Jak ustaliła kontrola główną przyczyną niepełnej realizacji wniosków i zaleceń był brak środków finansowych na utrzymanie zarządzanych obiektów, co w konsekwencji skutkowało zwiększaniem potrzeb dokonywania napraw. Z każdym rokiem wzrastała liczba obiektów hydrotechnicznych wymagających napraw, a także liczba niezbędnych napraw.

W ocenie NIK niedostateczna bieżąca konserwacja i niepełna realizacja wymaganych napraw i remontów budowli hydrotechnicznych stanowi zagrożenie w przypadku wystąpienia powodzi, a wyłączenia budowli z eksploatacji z powodu złego stanu technicznego, powodują obniżanie możliwości retencjonowania wód.

3.2.3.1. Kontrole stanu technicznego i przydatności obiektów wymagane od zarządców

Zgodnie z przepisami art. 61 i 62 Prawa budowlanego właściciele lub zarządcy obiektów budowlanych mają obowiązek utrzymania ich w odpowiednim stanie technicznym i bezpieczeństwa, zgodnie z przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska, a także wykonywania okresowych kontroli co najmniej raz w roku, polegającej na sprawdzeniu stanu technicznego oraz co najmniej raz na 5 lat, polegającej głównie na sprawdzeniu stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu. Kontrole stanu technicznego i

---

⁴⁷ Dz.U. Nr 140, poz. 776 ze zm.

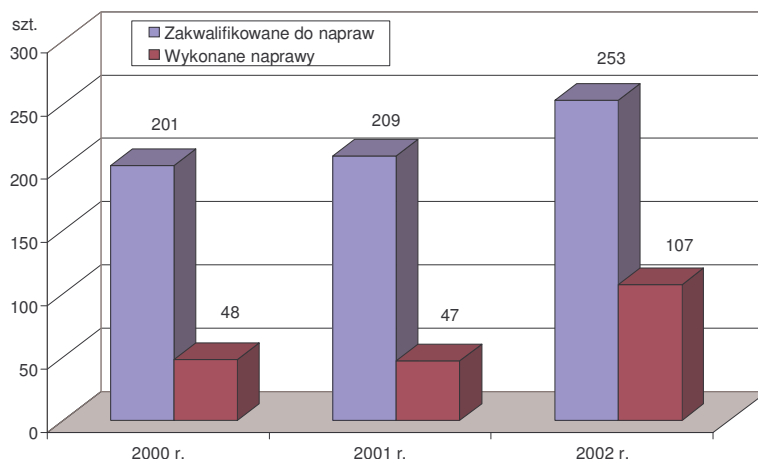
bezpieczeństwa obiektu, roczne lub 5-letnie, dokonywane są przez osoby posiadające uprawnienia budowlane w odpowiedniej specjalności. Osoby te ponoszą odpowiedzialność zawodową za wykonaną ocenę stanu technicznego obiektu oraz za postawione w niej wnioski i zalecenia.

Kontrola wykazała, że regionalne zarządy gospodarki wodnej przeprowadzały wymagane kontrole administrowanych budowli piętrzących. Stwierdzono, że z każdym rokiem zwiększała się liczba wymaganych po przeglądach i ocenach napraw. W przypadku zbiorników wodnych liczba ta wzrosła od 201 napraw w 2000 r. do 253 w 2002 r., a urządzeń piętrzących od 200 w 2000 r. do 383 w 2002 r. W żadnym roku nie zrealizowano nawet 50% wymaganych napraw. Naprawy zbiorników wodnych w latach 2000, 2001, 2002 wykonano odpowiednio: w 24%, 23% i 42,0%. a urządzeń piętrzących: w 44,0%, 24% i 32%.

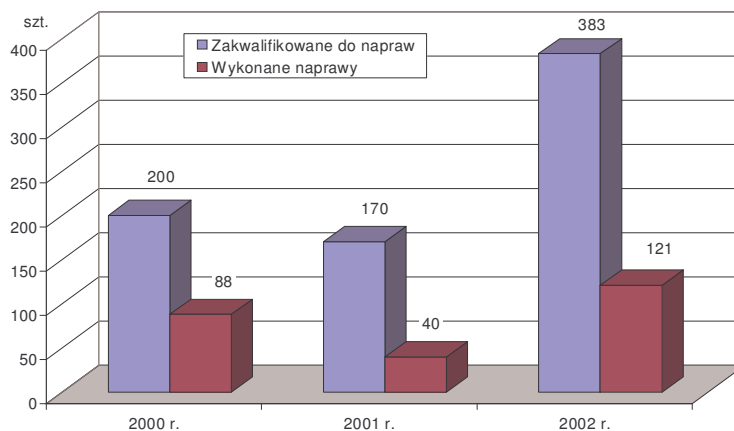
- W 2000 r. na 39 zbiorników wodnych objętych przeglądami 35 wymagało 201 napraw, z czego wykonano 48, tj. 23,9%; na 200 urządzeń piętrzących 71 wymagało 200 napraw, z czego wykonano 88, tj. 44,0%; a na 277,4 km obwałowań 12,5 km zakwalifikowano do napraw, z czego wykonano 7,0 km, tj. 56,0%.
- W 2001 r. 38 zbiorników wymagało 209 napraw, z czego zrealizowano 47, tj. 22,5%; na 201 urządzeń piętrzących objętych przeglądami 70 wymagało 170 napraw, z czego wykonano 40, tj. 23,5%; a na 295,2 km obwałowań 6,5 km zakwalifikowano do napraw, z czego 1,5 km naprawiono, tj. 23,1%.
- W 2002 r. 41 zbiorników wymagało 253 napraw, z czego 107, tj. 42,3% wykonano; na 196 urządzeń piętrzących objętych przeglądami 79 wymagało 383 napraw, z czego wykonano 121, tj. 31,6%; a na 28,8 km obwałowań wymagających napraw po przeglądach 9,3 km, tj. 32,3%, naprawiono.

Stopień realizacji napraw zbiorników wodnych i urządzeń piętrzących, zarządzanych przez regionalne zarządy gospodarki wodnej, w zestawieniu z potrzebami w tym zakresie określonymi na podstawie wyników kontroli i przeglądów ww. obiektów przeprowadzonych w latach 2000-2002, ilustrują rys. 9 i rys. 10.

Rys. 9. Stopień realizacji napraw zbiorników wodnych administrowanych przez rzgw w latach 2000-2002

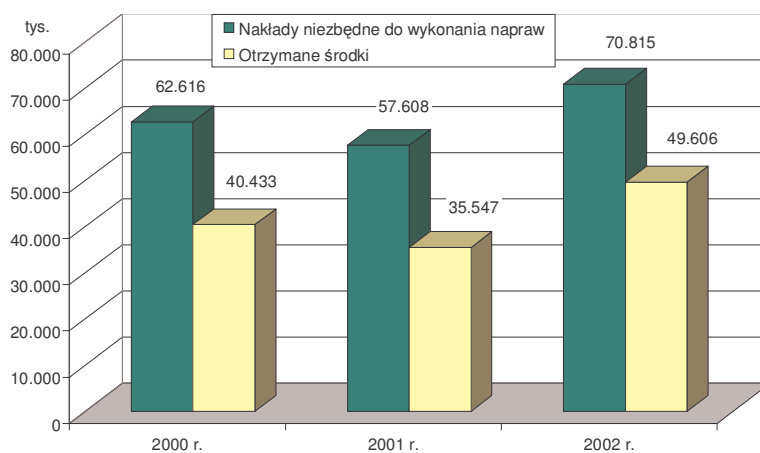

Rys. 10. Stopień realizacji napraw urządzeń piętrzących administrowanych przez rzgw w latach 2000-2002

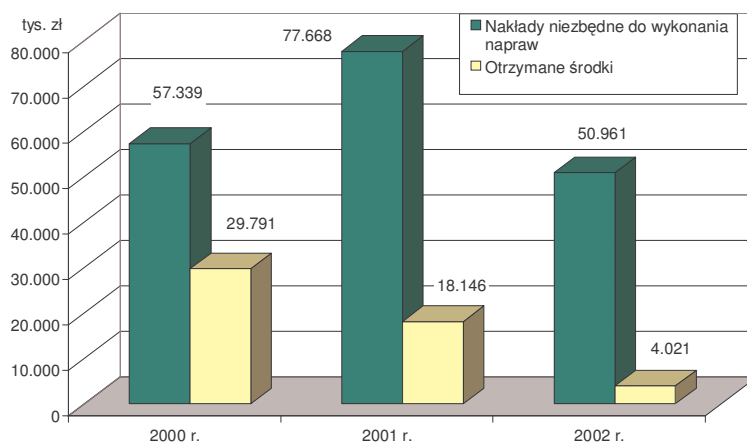

Zestawienie środków otrzymanych przez rzgw w latach 2000-2002 na realizację zalecanych napraw zbiorników wodnych i urządzeń piętrzących oraz środków niezbędnych do ich wykonania przedstawiają rys. 11 i rys 12.

Rys. 11. Środki finansowe potrzebne i otrzymane przez rzgw w latach 2000-2002 na naprawy zbiorników wodnych wynikające z przeprowadzonych przeglądów

Rys. 12. Środki finansowe potrzebne i otrzymane przez rzgw w latach 2000-2002 na naprawy urządzeń piętrzących wynikające z przeprowadzonych przeglądów

Niedostateczne środki finansowe otrzymywane przez rzgw, były powodem braku realizacji części wniosków i zaleceń wynikających z przeglądów i kontroli obiektów hydrotechnicznych. I tak np.:

- W RZGW w Gliwicach w latach 2000 - 2003 (I półrocze) nie podjęto niezbędnych remontów śluzy Rudziniec oraz zabezpieczenia lokalnych wyrw i ubezpieczeń brzegowych śluzy Łabędy, nie wykonano instalacji do automatycznego pomiaru poziomu wody na zbiorniku Przeczycze. Nie przystąpiono również do wykonania bocznego przelewu powierzchniowego zbiornika Łąka, którego brak - według oceny OTKZ IMiGW dokonanej w 1998 r. i powtórzonej w latach 2000-2001 - może stanowić zagrożenie bezpieczeństwa. Prace te rozpoczęto dopiero w IV kwartale 2003 r. z terminem zakończenia w III kwartale 2004 r.
- W RZGW Krakowie - w 2000 r. na 175 wydanych zaleceń – 39 nie zrealizowano, tj. 22%, w 2001 r. na 177 zaleceń nie zrealizowano 56, tj. 32%, w 2002 r. na 396 zaleceń – 165 nie zrealizowano, tj. 45%.
- W RZGW Poznań – w 2000 r. na 23 zalecenia wydane po przeglądach wykonano 14, tj. 61%, w tym m.in. na 11,5 km obwałowań wymagających napraw wykonano 7,0 km, tj. 61%, w 2001 r. na 21 zaleceń wykonano 5, tj. 24%, naprawy obwałowań potrzebne na długości 4,5 km, wykonano 1,5 km, tj. 33%, w 2002 r. na 75 zaleceń wykonano 57, tj. 76,0%, naprawy obwałowań zamiast na 26,8 km wykonano na 9,3 km, tj. 35%.
W wyniku corocznych przeglądów tylko jednego obiektu – zbiornika Poraj – w latach 2000-2002 sformułowano łącznie 59 wniosków określających konieczność wykonania niezbędnych remontów i konserwacji, z których zrealizowano 29, tj. 49%.
- w RZGW w Warszawie w „Okresowej ocenie stanu technicznego i bezpieczeństwa dla stopnia wodnego i zbiornika Włocławek” z grudnia 2001 r. ponowiono wnioski z oceny ww. obiektu z grudnia 2000 r., również w „Okresowej ocenie stanu technicznego i bezpieczeństwa zapory w Smardzewicach” z grudnia 2001 r. ponowiono wnioski z poprzedniej okresowej oceny tego obiektu z grudnia 2000 r. Według „Okresowych ocen stanu technicznego i bezpieczeństwa dla stopnia wodnego i zbiornika Włocławek” z 2000 r. i 2001 r. jego stan określono jako „nie zadawalający i mogący grozić katastrofą”. Również w raporcie GUNB z lipca 2002 r., w części dotyczącej oceny podstawowych zagrożeń bezpieczeństwa budowli piętrzących, w opinii dla stopnia wodnego we Włocławku stwierdzono m.in., iż próg stabilizujący poziom wody dolnej wymaga stałej konserwacji (uzupełnień narzutu kamiennego) oraz zalecono wykonanie stałego podpiętrzenia w postaci budowy następnego stopnia wodnego.
- W RZGW we Wrocławiu - zalecenia wykonania prac antykorozyjnych zbiornika Krzeszów wydane w 2000 r. planowano zrealizować dopiero w 2004 r., a rekonstrukcję ścian budowli żrutowej zbiornika w Otmuchowie zamierzano ująć w planie napraw na 2005 r. W ocenie stanu technicznego budowli piętrzących wykazano częściowe zagrożenie stopnia wodnego w Brzegu Dolnym. Stwierdzono wybój dna poniżej jazu, osuwanie się skarpy, wymywanie gruntu w rejonie śluzy, a wykonanie napraw zaplanowano na lata 2004-2005.

Niekorzystną sytuację stwierdzono również w realizacji wymaganych napraw przez 9 objętych kontrolą wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych. Kontrola

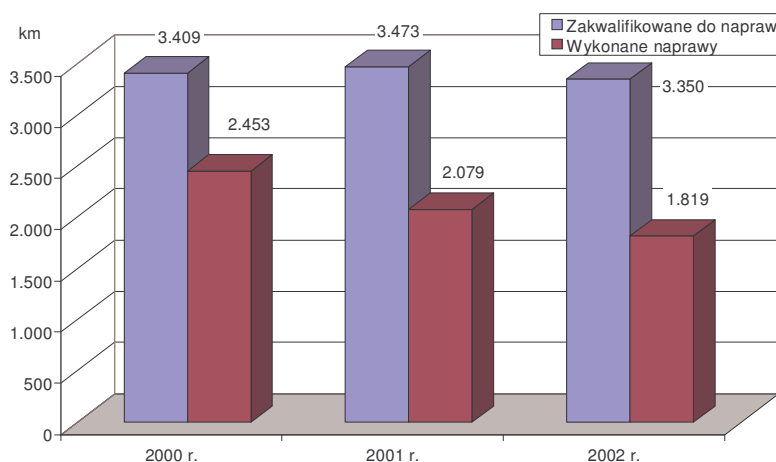
wykazała, że każdego roku w wyniku przeglądów stwierdzano konieczność napraw około 3,5 tys. km obwałowań i około 28 tys. km koryt rzek i kanałów. Coraz więcej napraw wymagały zbiorniki wodne, od 22 zbiorników w 2000 r. do 35 w 2002 r., i urządzenia piętrzące (jazy, śluzy, progi wodne), od 942 do 1.123 urządzeń. Z każdym rokiem dokonywano mniej napraw obwałowań, od 72,0% potrzeb w 2000 r. do 54,3% w 2002 r. Najmniej napraw przeprowadzono w zakresie regulacji koryt rzek i kanałów, w 2002 r. zaledwie 20,0% potrzeb.

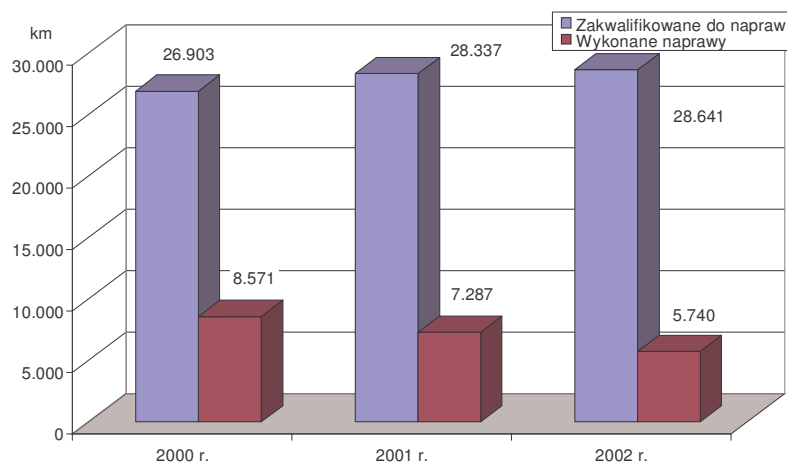
Okresowe przeglądy urządzeń przeprowadzane dwa razy w roku przez wojewódzkie zarządy miuw – wiosną i jesienią - wykazały, że:

- W 2000 r. na 78 zbiorników wodnych, objętych przeglądami, 22 wymagały napraw, z czego 12, tj. 55% zrealizowano, na 7.288 budowli piętrzących, 942 wymagało napraw, z czego 285, tj. 30% wykonano, a na 5.845 km obwałowań na długości 3.409 km zalecono naprawy, które zrealizowano na długości 2.453 km, tj. 72,0%; naprawy zalecone na długości 26.903 km koryt rzek i kanałów wykonano w 32%.
- W 2001 r. na 84 zbiorniki wodne, objęte przeglądami, 32 wymagały napraw, z czego wykonano 15, tj. 47%; po przeglądach 7.324 budowli piętrzących 1.109 wymagało napraw, z czego zrealizowano 395, tj. 36%; a na 5.851 km obwałowań do napraw zakwalifikowano 3.473 km, z czego naprawy wykonano na długości 2.079 km, tj. 60%; naprawy zalecone na długości 28.337 km koryt rzek i kanałów wykonano w 25,7%.
- W 2002 r. na 88 zbiorników wodnych objętych przeglądami 35 wymagało napraw, z czego wykonano 11, tj. 31%, na 7339 obiektów piętrzących 1.123 wymagało napraw, z czego wykonano 337, tj. 30%, na 5.851 km obwałowań do napraw zakwalifikowano 3.351 km, z czego wykonano na długości 1.819 km, tj. 54%; naprawy zalecone na długości 28.641 km koryt rzek i kanałów wykonano w 20,0%.

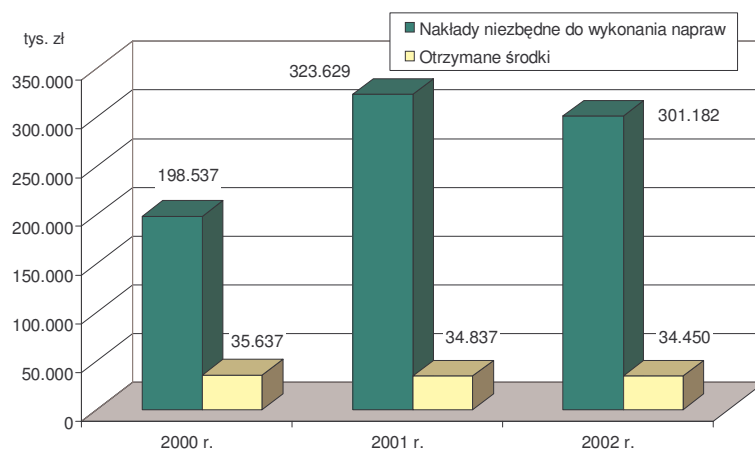
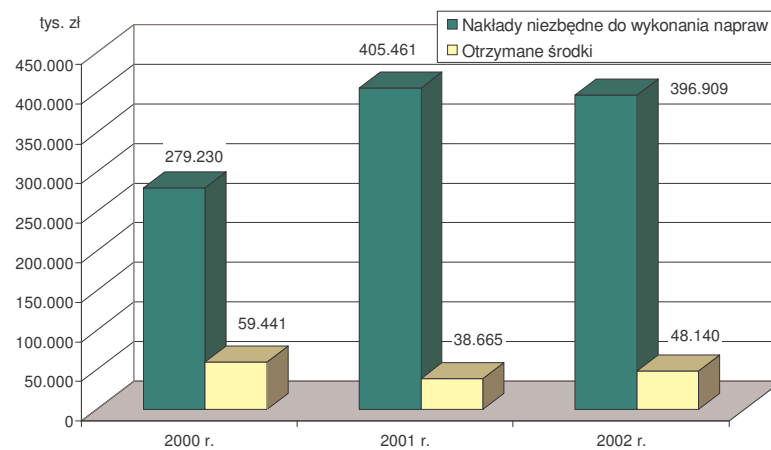
Stopień realizacji napraw w porównaniu do potrzeb, wynikających z przeglądów obwałowań oraz koryt rzek i kanałów zarządzanych przez wojewódzkie zarządy melioracji i urządzeń wodnych w latach 2000-2002 przedstawia ją rys. 13 i rys. 14.

Rys. 13. Stopień realizacji napraw obwałowań administrowanych przez wzmiuw w latach 2000-2002

Rys. 14. Stopień realizacji napraw koryt rzek i kanałów administrowanych przez wzmium w latach 2000-2002

Wielkość środków otrzymanych w latach 2000-2002 na realizację zaleconych w wyniku przeglądów napraw obwałowań, koryt rzek i kanałów oraz środków niezbędnych do ich wykonania przedstawiają rys. 15 i rys. 16.

Rys. 15. Środki finansowe potrzebne i otrzymane przez wzmium w latach 2000-2002 na naprawy obwałowań wynikające z przeprowadzonych przeglądów**Rys. 16. Środki finansowe potrzebne i otrzymane przez wzmium w latach 2000-2002 na naprawy koryt rzek i kanałów wynikające z przeprowadzonych przeglądów**

W ocenie NIK niedofinansowanie potrzeb związanych z utrzymaniem obiektów i budowli wodnych, w tym w szczególności obwałowań, koryt rzek i kanałów, prowadzi do postępującego, stopniowego ich niszczenia i degradacji. Dopuszczanie do dalszego pogarszania stanu technicznego obiektów hydrotechnicznych, pogłębia niekorzystne warunki retencjonowania wód i obniża bezpieczeństwo w przypadku podwyższonych stanów wód.

Kontrola wykazała, że 8 spośród 9 wzmiuw, nie obejmowało przeglądami stanu technicznego obiektów małej retencji administrowanych przez inne podmioty, a znajdujących się w obszarze wód powierzchniowych związanych z eksploatacją urządzeń hydrotechnicznych zarządzanych przez wzmiuw. Tylko Zachodniopomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Szczecinie objął okresowymi przeglądami obiekty małej retencji wód zarządzane przez innych użytkowników. W latach 2000–2003 przeprowadził 15 przeglądów i wykazał 36 szkód o łącznych kosztach ich usunięcia 2.815 tys. zł. W ocenie ZZMiUW w Szczecinie niewykonywanie napraw ww. obiektów spowodowane było brakiem środków finansowych, gdyż wszystkie użytkujące je podmioty, były w stanie upadłości lub likwidacji. ZZMiUW nie podejmował dalszych działań, nie występował w tej sprawie do starostów odpowiedzialnych za egzekwowanie utrzymania obiektów w należyтым stanie technicznym, jak również nie informował o powyższym stanie Wojewódzkiego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Szczecinie.

W ocenie NIK, dla zapewnienia prawidłowego gospodarowania wodami, zarówno w skali regionu jak i województw, niezbędna jest pełna informacja o wszystkich funkcjonujących obiektach i budowlach hydrotechnicznych: ich liczbie, lokalizacji, stanie technicznym oraz bezpieczeństwie.

3.2.3.2. Stan utrzymania wybranych obiektów i budowli stwierdzony podczas kontroli NIK

W toku kontroli NIK przeprowadzono oględziny wybranych obiektów i budowli hydrotechnicznych. Potwierdziły one brak systematycznej konserwacji i realizacji zalecanych i wymaganych napraw, co sprzyjało ich postępującej degradacji. Np.:

- Podczas oględzin zbiornika „Joachimów – Ziemiary”, zarządzanego przez WZMiUW w Łodzi, stwierdzono spękania kilku żelbetowych płyt ubezpieczających groblę czołową i boczną zbiornika oraz ślady korozji na elementach stalowych budowli spustowej.
- LZMiUW w Zielonej Górze nierzetelnie przeprowadził okresowe przeglądy stanu technicznego wałów przeciwpowodziowych, zmodernizowanych w 2000 r. na odcinku rzeki Odry w rejonie Słubice-Górzycy. Przeglądy wiosenny i jesienny w 2003 r. wykazały dobry stan techniczny wałów nie stwierdzając żadnych uszkodzeń. Natomiast oględziny przeprowadzone w dniu 25 listopada 2003 r., w toku kontroli NIK, wykazały

zniszczenie na odcinku 1000 m stopy wału, w tym na 500 m występowało bezpośrednie zagrożenie jego zniszczenia w przypadku wysokiego stanu wody na Odrze.

Ogłędziny wykazały również, że zarządcy eksploatowali niektóre urządzenia hydrotechniczne bez wymaganych przepisami ustawy Prawo wodne pozwoleń wodnoprawnych. Brak pozwoleń wodnoprawnych na korzystanie z wód powierzchniowych za pomocą urządzeń do ich piętrzenia oznacza także brak instrukcji gospodarowania wodą, która jest integralną częścią pozwolenia. W większości brak wymaganych dokumentów zarządcy tłumaczyli brakiem środków finansowych na przeprowadzenie niezbędnych badań, napraw i sporządzenie operatu wodnoprawnego czy przedłużające się procedury związane z uzupełnianiem dokumentów do wniosków. Wystąpiły też przypadki, kiedy ze względu na wiek budowli lub zmianę jej przeznaczenia uznali, że pozwolenie wodnoprawne nie było wymagane. Np.:

- *RZGW w Krakowie – nie posiadał pozwoleń wodnoprawnych dla: drogi wodnej Łączany-Skawina oraz stopni wodnych Przewóz i Smolice. RZGW od 2000 r. nie doprowadziło do uzyskania wymaganych pozwoleń wodnoprawnych. Pozwolenie wodnoprawne dla zbiornika Smolice w czasie zakończenia kontroli było w okresie uprawomocniania się.*
- *RZGW w Poznaniu - nie posiadał pozwolenia wodnoprawnego na piętrzenie rzeki Warty na zbiorniku Poraj. Po przejęciu tego obiektu od Huty Częstochowa w Częstochowie, bez pozwolenia wodnoprawnego, w dniu 13.11.2000 r., do dnia zakończenia kontroli RZGW nie doprowadził do jego uzyskania. Należy nadmienić, że NIK brak ww. pozwolenia wodnoprawnego stwierdziła w 1994 r., podczas kontroli realizacji obowiązków ustawowych dotyczących zapewnienia bezpieczeństwa budowli hydrotechnicznych.*
- *RZGW we Wrocławiu – nie posiadał pozwolenia wodnoprawnego na użytkowanie nowowymusowanego zbiornika wodnego Kozielno.*
- *RZMiUW we Wrocławiu według stanu na dzień 31 grudnia 2001 r. posiadał pozwolenia wodnoprawne na eksploatację 52 jazów na 192 zaewidencjonowanych. Według Dyrektora Zarządu z powodu braku zainteresowania na piętrzenie jazami na cele rolne oraz z powodu braku środków finansowych, Zarząd nie starał się o brakujące pozwolenia wodnoprawne. W trakcie ubiegania się o pozwolenie wodnoprawne dla 6 jazów byli oferenci rozstrzygniętego konkursu na uruchomienie małych elektrowni wodnych.*
- *MZMiUW w Krakowie - nie posiadał pozwoleń wodnoprawnych dla: zbiornika wodnego na rzece Dłubni, 2 przepompowni – Niedary i Wola Rogowska oraz 5 jazów i 1.007 km obwałowań. Według wyjaśnień Dyrektora Zarządu „dla zbiornika wodnego od 2002 r. nie uzyskano pozwolenia wodnoprawnego na użytkowanie z powodu niedopełnienia formalności przy składaniu wniosku, 1007 km obwałowań wybudowano w większości w okresie przedwojennym i w związku z tym brak było pozwoleń, dwie przepompownie wybudowano w latach 60-tych, tj. w okresie kiedy nie były wymagane pozwolenia, a 5 jazów utraciło charakter budowli stale piętrzących wodę; pełnią jedynie funkcje budowli korygujących spadek dna potoku”.*

Kontrola wykazała, że nie wszyscy zarządcy dopełniali obowiązku przeprowadzania raz na 5 lat oceny stanu technicznego obiektów hydrotechnicznych. Np.:

- *MZMiUW w Krakowie nie posiadał wymaganych ocen dla 11 obiektów hydrotechnicznych. Brak działań w tym zakresie spowodowany był, według uzyskanych wyjaśnień, brakiem środków finansowych.*
- *RZMiUW we Wrocławiu także nie posiadał wymaganych ocen stanu technicznego w przypadku 3 jazów.*
- *ZZMiUW w Szczecinie stwierdzono, że opracowania sporządzane w wyniku okresowych przeglądów (wiosenno-jesiennych) obiektów hydrotechnicznych, nie zawierały żadnej adnotacji o stanie technicznym śluz, przepompowni, przepustów i budowli regulujących na rzekach, przy wałach przeciwpowodziowych.*

3.2.3.3. Oceny Ośrodka Technicznej Kontroli Zapór Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej.

Ośrodek Technicznej Kontroli Zapór Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej jest jednostką wykonującą badania kontrolne, pomiary oraz oceny stanu technicznego i bezpieczeństwa obiektów i budowli hydrotechnicznych w oparciu o zawierane stosowne umowy na ich wykonanie z użytkownikami/zarządcami tych obiektów. Oceny obejmowały przeglądy obiektów, przygotowanie danych pomiarowych z wielolecia dotyczących: filtracji, jakości betonu, stanu zagęszczenia nasypów oraz innych pomiarów i badań wykonywanych przez służby eksploatacyjne, bądź inne. W koniecznych przypadkach wykonywano uzupełniające pomiary i badania specjalistyczne.

Przepisy ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne obligują do poddawania okresowym badaniom, wykonywanym przez Ośrodek Technicznej Kontroli Zapór Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej, budowli piętrzących stanowiących własność Skarbu Państwa, zaliczonych na podstawie przepisów ustawy Prawo budowlane do I lub II klasy (art. 64 ust. 4 ww. ustawy).

Kontrola wykazała, że na podstawie ww. przepisów OTKZ przeprowadzał wymagane badania kontrolne obiektów i wchodzących w ich skład budowli piętrzących od I do IV klasy, administrowanych przez regionalne zarządy gospodarki wodnej. Prace te prowadzono na podstawie corocznie zawieranych umów – do 2002 r. z Ministrem Środowiska, od 2003 r. bezpośrednio z poszczególnymi rzgw. Środki finansowe przeznaczone na wykonanie badań i ocen oraz sporządzenie „Raportów o stanie technicznym i bezpieczeństwie budowli piętrzących” z każdym rokiem były mniejsze. Stwierdzono, że liczbę obiektów do oceny planowano zależnie od możliwości finansowych Ministerstwa Środowiska lub zarządcy (rzgw), a nie potrzeb.

W 2000 r. łączna wartość umów na wykonanie ocen przez OTKZ, wynosiła 2.220 tys. zł, w 2001 r. - 1.963 tys. zł, a 1.600 tys. zł w 2002 r. W 2003 r. zawarto umowy na łączną kwotę 1.463 tys. zł, stanowiącą 64% niezbędnych, przewidywanych potrzeb, określonych przez rzgów na kwotę 2.275 tys. zł.

W ocenie NIK dalsze zmniejszanie liczby obiektów i budowli poddawanych przez OTKZ kontroli oraz ocenie stanu technicznego i bezpieczeństwa, uniemożliwia sporządzenie wiarygodnych raportów o stanie technicznym i bezpieczeństwie budowli hydrotechnicznych stanowiących własność Skarbu Państwa, a administrowanych przez jednostki podległe Ministrowi Środowiska.

W „Raporcie o stanie technicznym i bezpieczeństwie budowli piętrzących na dzień 30 września 2002 r.” ujęto 123 obiekty i wchodzące w ich skład 212 budowli, z tego w 2002 r. ocenionych zostało 48 obiektów i 83 budowle. Jako zagrażające bezpieczeństwu oceniono 3 budowle, 38 jako mogące zagrażać bezpieczeństwu, a stan techniczny 171 uznano za zadowalający. W stosunku do 2001 r. o 8 wzrosła liczba budowli mogących zagrozić bezpieczeństwu, natomiast liczba budowli zagrażających bezpieczeństwu pozostała bez zmian. Zaliczono do nich: Śluzę Brdujście, Kanał Łączany-Skawina i Turawa – wały boczne i cofkowe. Zgodnie z ww. Raportem, w ostatnim okresie wyłączonych zostało z eksploatacji 10 budowli, w tym: 3 budowle klasy II, 5 klasy III i 2 klasy IV. Powodem wyłączeń w 4 przypadkach był zły stan techniczny, w 3 - przeprowadzany remont, a w 2 konieczność przebudowy. Jedna budowla – Śluza Północna w Przegalinie (kl. II) została wyłączona jako budowla zabytkowa.

Na powyższą ocenę, zdaniem OTKZ, znaczny wpływ ma niszczące działanie czynników atmosferycznych, a w szczególności przejścia fal powodziowych, postępujący proces starzenia się omawianych obiektów i niski poziom napraw w stosunku do potrzeb ich dokonywania. Ponad 50% budowli stale piętrzących wodę przekroczyło wiek 50 lat, a prawie 70% budowli liczy więcej niż 25 lat.

Jak ustalono w trakcie kontroli stan techniczny i bezpieczeństwa obiektów, administrowanych przez inne - poza regionalnymi zarządami gospodarki wodnej- jednostki organizacyjne, znany był w Ministerstwie Środowiska tylko w przypadkach, kiedy OTKZ był wykonawcą ocen. Badania i oceny obiektów eksploatowanych przez innych użytkowników niż rzgów, podejmowane były przez OTKZ w wyniku przetargów publicznych oraz negocjacji cenowych. W latach 2000-2002 OTKZ wykonał 44 oceny stanu technicznego obiektów i budowli piętrzących, głównie energetyki, z 9 województw (dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego, lubuskiego, łódzkiego, małopolskiego, opolskiego, podkarpackiego, pomorskiego i warmińsko-mazurskiego). Były to obiekty czynne, z których dwa mogły zagrażać bezpieczeństwu, w przypadku nie wykonania koniecznych prac remontowo-zabezpieczających, określonych w wykonanych ocenach, zbiornik I klasy – Pieczyńska na rzece Brdzie oraz związany z nim kanał energetyczny Samociążek.

Oceny OTKZ zawarte w „Raportach o stanie technicznym i bezpieczeństwie obiektów i budowli piętrzących administrowanych przez jednostki podległe Ministrowi Środowiska”, dotyczyły wyłącznie obiektów administrowanych przez regionalne zarządy gospodarki wodnej. Jak ustalono w trakcie kontroli Minister Środowiska, który przejął kompetencje i zadania Prezesa KZGW, nie posiadał informacji co do liczby oraz stanu technicznego i bezpieczeństwa pozostałych obiektów, nie wymienionych w Raporcie OTKZ, nie będących własnością Skarbu Państwa i poddawanych ocenom przez innych wykonawców. Nie miał też rozeznania o wystarczalności badań realizowanych przez innych wykonawców i jakości sporządzanych ocen tych obiektów.

OTKZ prognozuje, że przy istniejących 850 sklasyfikowanych budowlach stale piętrzących wodę, ponad 30% zagraża lub może stwarzać zagrożenie bezpieczeństwa publicznego. Podobnie ocenia stan obwałowań. Przy ogólnej ich długości wynoszącej około 8.450 km, 1.900 km – w ocenie OTKZ - zagraża lub może stwarzać zagrożenie bezpieczeństwa.

W ocenie NIK dokonywanie ocen stanu technicznego i bezpieczeństwa budowli piętrzących wodę wymaga jednolitych zasad co do zakresu badań i dokumentowania oraz realizowania ich przez wykonawców o odpowiednich uprawnieniach budowlanych, dysponujących stosownym certyfikatem akredytacji.

Zdaniem NIK zarówno brak dostatecznych informacji o stanie technicznym i bezpieczeństwie wszystkich obiektów i budowli na obszarze dorzeczy, jak też nie spełnianie wymagań jakościowych badań przy sporządzaniu ocen w ww. zakresie, osłabia bezpieczeństwo, w szczególności w warunkach ekstremalnych, np. powodzi.

3.2.3.4. Przeglądy budowli i obiektów przez organy inspekcji nadzoru budowlanego

W dziedzinie budownictwa hydrotechnicznego, organami administracji architektoniczno - budowlanej i nadzoru budowlanego są: Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego – jako organ centralny oraz wojewodowie działający przy pomocy wojewódzkich inspektorów nadzoru budowlanego – jako organy terenowe. Właściwym organem do wydawania i egzekwowania zaleceń dotyczących stanu technicznego i bezpieczeństwa obiektów hydrotechnicznych jest Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego oraz inspektorzy terenowi - art. 80-84a ustawy Prawo budowlane. W 2002 r. przeprowadzono w skali kraju łącznie 523 kontrole obiektów budownictwa wodnego, z czego 429 przez wojewódzkich inspektorów nadzoru budowlanego, 58 przez Główny Urząd Nadzoru Budowlanego.

Wojewódzcy inspektorzy nadzoru budowlanego (winb) swoje działania w omawianym zakresie ograniczali do kontroli obiektów hydrotechnicznych będących głównie w zarządzie

regionalnych zarządów gospodarki wodnej, wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych oraz innych jednostek samorządu terytorialnego. Obiekty pozostające w gestii przedsiębiorstw lub osób fizycznych kontrolowano w przypadku ich przebudowy lub na skutek interwencji.

Coroczne plany kontroli obiektów hydrotechnicznych sporządzano uwzględniając m.in. znaczenie obiektu, jego wielkość, stan techniczny – o ile był znany, informacje o zagrożeniach jakie mogłyby wystąpić na wypadek katastrofy oraz informacje właścicieli lub użytkowników obiektów o wynikach okresowych kontroli o stanie technicznym, przekazywane najczęściej w odpowiedzi na wystąpienia wojewódzkich inspektorów. Ujmowano także obiekty, o których brak było jakichkolwiek informacji w tym zakresie od zarządców, kierując się w tych przypadkach zgłoszeniami, np. instytucji państwowych, samorządów lub informacjami prasowymi (np. WINB w Gdańsku, Łodzi, Krakowie, Szczecinie, Gorzowie Wlkp.). Niekiedy obiekty hydrotechniczne wybierano do kontroli losowo (WINB Wrocław). Podejmowano także kontrole budowli pomimo trudności w ustaleniu ich zarządców (np. WINB w Gorzowie Wlkp.) lub „braku danych” o klasie budowli poddanej kontroli (np. WINB w Gdańsku).

Tylko nieliczni inspektorzy współdziałali z wojewódzkimi zarządami melioracji i urządzeń wodnych lub z regionalnymi zarządami gospodarki wodnej (WINB w Szczecinie, Krakowie, Gorzowie Wlkp. - zarówno przy planowaniu kontroli jak i dokonywanych przeglądach), a także z OTKZ IMGW przy sporządzaniu ocen (WINB w Gorzowie Wlkp.). Zdaniem niektórych wojewódzkich inspektorów nadzoru budowlanego organ nadzoru budowlanego nie może współtworzyć oceny stanu technicznego, którą następnie ocenia (WINB w Łodzi, Gdańsku). Zdaniem NIK może jednak powinien współdziałać przy określaniu jej zakresu.

Wojewódzkie inspektoraty nadzoru budowlanego prowadziły kontrole omawianych obiektów na podstawie przepisów prawa budowlanego oraz wytycznych Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego pn. „Ramowa tematyka prowadzenia kontroli obiektów gospodarki wodnej i morskiej”. Czynności kontrolne polegały głównie na sprawdzeniu dokumentów przedstawionych przez zarządcę obiektu, ustaleniu ogólnego stanu technicznego na podstawie oględzin obiektu oraz stwierdzeniu ewentualnie stanu zagrożenia bezpieczeństwa obiektu.

W latach 2000-2002 w 9 wojewódzkich inspektoratach nadzoru budowlanego przeprowadzono łącznie 403 kontrole w zakresie budowy, utrzymania i remontów hydrotechnicznych obiektów budowlanych, służących małej oraz dużej retencji, z tego 149 kontroli w 2000 r., 120 w 2001 r., 134 kontrole w 2002 r. Z ogólnej liczby przeprowadzonych kontroli, 47 kontroli, tj. 12%, dotyczyło obiektów zarządzanych przez regionalne zarządy gospodarki wodnej, 222 kontrole, tj. 55%, obiektów zarządzanych przez wojewódzkie zarządy melioracji i urządzeń wodnych, pozostałe 134 kontrole, tj. 33%, dotyczyły obiektów zarządzanych przez samorządy gminne, podmioty prywatne oraz inne (np. energetyka, hutnictwo, kopalnie). Średnio, w okresie lat 2000-2002 jeden wojewódzki inspektorat przeprowadzał rocznie 15 kontroli. W 2000 r. najmniej kontroli przeprowadziły WINB w

Warszawie – 2 kontrole, we Wrocławiu – 3 kontrole i w Szczecinie – 4, a najwięcej w Katowicach – 35 i w Poznaniu – 27. W 2001 r. najmniej kontroli (6-7) przeprowadziły WINB w Łodzi, Szczecinie, Warszawie i we Wrocławiu, najwięcej (18-19) - w Gdańsku i w Poznaniu. W 2003 r. WINB w Warszawie przeprowadził 1 kontrolę, w Szczecinie – 6, we Wrocławiu - 7 kontroli, a najwięcej – 35 WINB w Poznaniu i 23 WINB w Katowicach.

W okresie objętym kontrolą podejmowano także decyzje o wyłączeniach z eksploatacji budowli piętrzących. Np. na podstawie postanowień lub decyzji WINB w Gdańsku w 2001 r. wyłączonych zostało z eksploatacji 7 obiektów, będących w zarządzie Urzędu Miasta lub osób prywatnych. Były to zapory ziemne wraz z budowlami piętrzącymi. Z kolei WINB we Wrocławiu zdecydował o wyłączeniu jazu w Krzeczynie na rz. Oleśnicy. zarządzanego przez RZMiUW we Wrocławiu, z powodu złego stanu technicznego i nie przedłożenia wymaganej raz na 5 lat oceny. Zarządca, z powodu braku środków finansowych na utrzymanie obiektu, nie określił terminu wykonania oceny. Z punktu widzenia potrzeb retencjonowania wód jest to działanie niekorzystne.

Wojewódzkie inspektoraty nadzoru budowlanego sporządzały - na podstawie informacji uzyskiwanych od zarządców obiektów, w pojedynczych przypadkach na podstawie własnych kontroli - roczne analizy i oceny stanu technicznego i bezpieczeństwa obiektów hydrotechnicznych znajdujących się na obszarze województwa, które następnie przekazywały do Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego. Sposób przygotowywania ww. dokumentów przez poszczególne inspektoraty był różny. Np. WINB we Wrocławiu nie dokonywał rocznych analiz i ocen stanu technicznego i bezpieczeństwa, natomiast „aktualizował je” na podstawie otrzymanych od zarządców informacji i przekazywał do GUNB. W WINB w Gorzowie Wlkp. dokonywano ogólnej oceny stanu technicznego i bezpieczeństwa urządzeń wodnych bez przeprowadzania analizy wyników poszczególnych kontroli. Dokonywanie przez winb weryfikacji danych z przeglądów i ocen, uzyskanych od zarządców obiektów, a także liczba przeprowadzonych kontroli, często ograniczone były możliwościami kadrowymi. Np. w Inspektoracie w Łodzi w dziedzinie gospodarki wodnej zatrudnienie wynosiło 1,25 etatu, w Katowicach, gdzie przeprowadzano najwięcej kontroli, - 2/3 etatu.

Należy zaznaczyć, że Wojewódzkie Inspektoraty Nadzoru Budowlanego w Gdańsku i w Łodzi, rozpoczynając swoją działalność od dnia 1 stycznia 1999 r., nie otrzymały od właściwych organów, w okresie poprzedzającym, informacji o stanie technicznym istniejących obiektów hydrotechnicznych jak i informacji o podjętych przez nie działaniach. Nie dysponowały tym samym danymi o stanie ilościowym i rodzajowym obiektów hydrotechnicznych budownictwa wodnego na terenie swojego działania.

Wojewódzkie inspektoraty nadzoru budowlanego nie prowadziły współpracy, w zakresie kontroli obiektów hydrotechnicznych, z innymi organami kontrolnymi poza Głównym Urzędem Nadzoru Budowlanego. W badanym okresie WINB w Gdańsku, Łodzi i w Warszawie przeprowadziły wspólnie z GUNB 17 kontroli.

Główny Urząd Nadzoru Budowlanego (GUNB) na podstawie własnych kontroli oraz analizy materiałów wojewódzkich inspektorów nadzoru budowlanego i ocen dokonywanych przez OTKZ IMiGW, corocznie dokonywał oceny bezpieczeństwa hydrotechnicznych obiektów budowlanych. Wyniki tych prac prezentował w dokumencie pn. „Stan bezpieczeństwa budowli piętrzących wodę w Polsce”.

Według ww. opracowań, z każdym rokiem zwiększała się liczba obiektów hydrotechnicznych objętych oceną – od 1.714 obiektów piętrzących i 1.938 km wałów przeciwpowodziowych w 2000 r. do 2.465 obiektów piętrzących i 2.284 km obwałowań rzek w 2002 r.

Na koniec 2001 r., obiekty hydrotechniczne stale piętrzące wodę zagrażające lub mogące zagrażać bezpieczeństwu stanowiły 3,7% (74 spośród 1.985 poddanych ocenie), a obiekty okresowo piętrzące wodę – wały przeciwpowodziowe stanowiły 23% spośród 1.928 km. Zagrażającymi bezpieczeństwu obiektami budowlanymi stale piętrzącymi wodę było 17 obiektów: 5 w klasie ważności I-III, w tym 2 zbiorniki – Cedzyna (kl.III) - woj. świętokrzyskie, Turawa (kl.I) - woj. opolskie, 1 śluza – Brdyujście (kl.III) - woj. kujawsko-pomorskie (wyłączona z eksploatacji), 1 stopień wodny – Włocławek (kl. I) - woj. kujawsko-pomorskie, 1 kanał Łączany-Skawina (kl. II) – woj. małopolskie oraz 12 obiektów w klasie IV, w tym 2 zbiorniki, 4 zapory 5 jazów, 1 mur oporowy.

Ponadto stwierdzono brak ocen stanu technicznego dla 118,4 km obwałowań oraz ocen stanu bezpieczeństwa dla 119,4 km obwałowań.

Na koniec 2002 r. w przypadku 81 spośród 2.465 obiektów stale piętrzących wodę poddanych ocenie, tj. 3,3%, stwierdzono, że stanowiły lub mogły stanowić zagrożenie bezpieczeństwa ludzi i mienia. Do 20 wzrosła liczba obiektów budowlanych stale piętrzących wodę zagrażających bezpieczeństwu: 3 obiekty w klasie ważności I-III, w tym: śluza Brdyujście (kl. II) – woj. kujawsko-pomorskie, kanał Łączany-Skawina (kl. II) – woj. małopolskie, zbiornik wodny Łosice (kl. III) – woj. mazowieckie oraz 17 obiektów w klasie IV, w tym: 2 zbiorniki wodne, 4 zapory wodne, 8 jazów, kanał oraz mur oporowy. Do grupy tej należy także tzw. samotny stopień wodny Włocławek, którego eksploatacja ze względu na brak dalszej zabudowy rzeki Wisły, powoduje rozmycia jej koryta, poniżej usytuowania stopnia, stwarzając zagrożenie bezpieczeństwa. Na skutek daleko posuniętej erozji dna Wisły poniżej stopnia, nastąpiło znaczne (około 3 m) obniżenie poziomu wody dolnej w stosunku do projektowanej, co spowodowało wzrost ryzyka wystąpienia awarii. Jako mogące stworzyć zagrożenie bezpieczeństwa zakwalifikowano 61 obiektów stale piętrzących wodę, wobec 57 na koniec 2001 r. W ocenie organów nadzoru budowlanego na koniec 2002 r. niedostateczny stan techniczny dotyczył ogółem 2.284 km, tj. 27%, odcinków wałów przeciwpowodziowych na terenie 14 województw – z wyjątkiem woj. kujawsko-pomorskiego i podlaskiego. Najwięcej wałów zagrażających lub mogących zagrażać bezpieczeństwu odnotowano w województwach: lubuskim – 440,2 km, małopolskim – 310,2 km, podkarpacki – 288,5 km, dolnośląskim – 203,6 km i mazowieckim – 201,6 km.

Stwierdzono brak ocen stanu technicznego dla 136,7 km obwałowań.

Główny Urząd Nadzoru Budowlanego w 2002 r. ocenił, że należy dokonać przebudowy i modernizacji istniejących obwałowań o łącznej długości około 2.284 km oraz potrzebę budowy 1.300 km dalszych nowych wałów.

Zdaniem NIK roczne oceny stanu technicznego i bezpieczeństwa sporządzane przez GUNB, wobec braku kompletnej w skali kraju ewidencji obiektów i budowli hydrotechnicznych zawierającej również rejestr zarządców, nie przedstawiały pełnego obrazu stanu faktycznego. Zawarte w nich informacje odnosiły się tylko do budowli i obiektów ocenianych na podstawie kontroli nadzoru budowlanego i informacji uzyskanych od zarządców obiektów.

Kontrola NIK podobnie jak poprzednie kontrole NIK, z 1995 r., 1997 r., potwierdziła brak jednoznaczności przy określaniu klasy obiektów budowlanych. Dotyczyło to niejednorodnej klasyfikacji obiektów hydrotechnicznych - stopni wodnych we Włocławku i w Dębem. Według dokumentacji RZGW w Warszawie dla stopnia wodnego we Włocławku ustalono II kl., zaś dla stopnia w Dębem – III kl., podczas gdy OTKZ IMiGW oraz GUNB sklasyfikowały oba obiekty w kl. I.

Główny Urząd Nadzoru Budowlanego zwrócił również uwagę na występujący problem samowolnego dokonywania przez właścicieli lub zarządców budowli wodnych zmiany klasyfikacji budowli. Klasy budowli wiążą się z koniecznością spełnienia określonych wymagań techniczno - technologicznych oraz z zapewnieniem wyposażenia budowli wodnych w niezbędne urządzenia technicznej kontroli, celem wyeliminowania m.in. zagrożeń bezpieczeństwa ludzi i mienia, a także szkodliwych zmian w środowisku naturalnym. Według GUNB dokonywanie tych zmian wynika głównie z:

- niewłaściwego stosowania rozporządzenia MOŚZNiL z dnia 20.12.1996 r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać obiekty budowlane gospodarki wodnej i ich usytuowanie, wydanego na podstawie art. 7 ustawy Prawo budowlane, które dotyczy wyłącznie nowowyprowadzanych lub odbudowywanych obiektów,
- braku przepisów określających warunki techniczne w zakresie użytkowania obiektów budowlanych-hydrotechnicznych, określających również warunki dopuszczenia zmiany klasyfikacji obiektu, który nie podlega odbudowie lub przebudowie,
- braku w ustawie Prawo wodne przepisu wymagającego potwierdzenia klasyfikacji obiektu w pozwoleniach wodnoprawnych.

W trakcie kontroli stwierdzono, iż opracowane przez GUNB dokumenty pn. „Stan bezpieczeństwa budowli piętrzących wodę w Polsce” za rok: 2001 r., 2002 r., 2003 r. zawierają omyłkowe informacje o jednostkach zarządzających i nadzorujących budowle hydrotechniczne. Dotyczyło to m.in. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, który ww. okresie nie nadzorował „budowli użytkowanych przez RZGW i Lasy Państwowe”.

3.2.3.5. Realizacja wniosków formułowanych w ocenach i po kontrolach.

Ośrodek Technicznej Kontroli Zapor szczegółowe wnioski przekazywał zarządom ocenianych obiektów, a wnioski o charakterze ogólnym, zamieszczał w zbiorczych opracowaniach - „Raportach o stanie technicznym i bezpieczeństwie budowli piętrzących”. W latach 2000-2002 OTKZ zwrócił uwagę m.in. na:

- konieczność zwiększenia środków finansowych na remonty i niezbędne prace modernizacyjne, z uwagi na fakt starzenia się technicznego i technologicznego poszczególnych obiektów;
- potrzebę zapewnienia właściwych warunków do bezpiecznej eksploatacji budowli piętrzących, co wymaga pilnego zatwierdzenia i wprowadzenia w życie przepisów dotyczących warunków utrzymania i eksploatacji obiektów;
- potrzebę rozwijania systemu informatycznego o obiektach i budowlach hydrotechnicznych, który zapewni uzyskiwanie bieżących informacji o ich stanie technicznym;
- potrzebę wyposażenia obiektów w urządzenia kontrolno-pomiarowe (geodezyjne, piezometry) - brak tych urządzeń stwierdzono na 55 budowlach, urządzenia nie dające wiarygodnych odczytów na 9 budowlach oraz niedostateczny ich stan na 21 budowlach.

W efekcie działań kontrolnych w 2002 r., Główny Urząd Nadzoru Budowlanego skierował 206 zaleceń pokontrolnych, z czego 179 dotyczyło eksploatowanych obiektów, a 27 budowanych. W wyniku wspólnych kontroli GUNB i WINB wydanych zostało przez wojewódzkie inspektoraty ogółem 108 decyzji administracyjnych i 29 postanowień, nakazujących wykonanie niezbędnych robót naprawczych i remontowych.

Organy nadzoru budowlanego stwierdziły stosunkowo niski stopień realizacji zaleceń pokontrolnych i wydanych decyzji administracyjnych przez zarządców poszczególnych obiektów. Najczęściej nie wykonywano zadań związanych z doprowadzeniem obiektów do właściwego stanu technicznego. Główną przyczyną braku realizacji decyzji administracyjnych wydanych przez ww. organy był brak środków finansowych na utrzymanie obiektów oraz na badania stanu technicznego a także nieuregulowany stan prawny. Powodem trudności w egzekwowaniu realizacji decyzji był m.in. niewystarczający stan zatrudnienia w organach nadzoru budowlanego.

Główny Urząd Nadzoru Budowlanego ocenił, że podejmowane działania dla zapewnienia skutecznego zahamowania postępującej dekapitalizacji obiektów hydrotechnicznych były niewystarczające w świetle występujących potrzeb. Stan ten spowodowany jest głównie postępującym procesem technicznego starzenia się budowli, niewystarczającym w stosunku do potrzeb zakresem wykonywanych robót remontowych i modernizacyjnych oraz nie zakończeniem robót naprawczych po ostatnich powodziach.

3.2.3.6. Ewidencja obiektów i budowli hydrotechnicznych

Kontrola wykazała, że zarówno organy administracji publicznej, jak i jednostki nadzorowane, nie posiadały pełnej wiedzy o ilości, a tym samym o stanie technicznym wszystkich obiektów i budowli hydrotechnicznych, zlokalizowanych w obszarze swojego działania. Sytuacja ta spowodowana była brakiem systemu ewidencji i baz danych obiektów hydrotechnicznych. Brak wiedzy w tym zakresie, utrudnia, a nawet uniemożliwia – w ocenie NIK - prawidłowe gospodarowanie wodami w zlewniach i dorzeczach, w tym w szczególności w zakresie tworzenia i zachowania retencji.

W wyniku kontroli stwierdzono, że według stanu na koniec 2002 r.:

- w zarządzie wszystkich 7 rzgów znajdowało się 275 obiektów, z tego: 45 zbiorników wodnych oraz 230 urządzeń piętrzących (w tym: 71 stopni wodnych, 124 jazy, 35 śluz), ponadto - 2 przepompownie, 294,5 km obwałowań, 22.231,4 km koryt rzek i kanałów;
- w zarządzie 9 objętych kontrolą wzmiuw znajdowało się 8.618 urządzeń wodnych, z tego: 91 zbiorników wodnych, 8.527 urządzeń piętrzących (w tym: 1.680 stopni wodnych, 3.755 jazów, 3.092 innych urządzeń piętrzących), ponadto - 3.328 budowli pozostałych – progów, przepustów itp., 401 stacji pomp oraz 5.875,7 km obwałowań i 43.675,6 km koryt rzek i kanałów.

Według dokumentów Ministerstwa Środowiska⁴⁸:

- w administracji 7 regionalnych zarządów gospodarki wodnej znajduje się:
  - ponad 8000 km rzek o podstawowym znaczeniu dla gospodarki wodnej, w tym rzeki i jeziora żeglowne na długości 632 km oraz kanały żeglowne 348 km,
  - potoki górskie o długości 13.500 km,
  - 28 dużych wielofunkcyjnych zbiorników wodnych,
  - 11 suchych zbiorników przeciwpowodziowych,
  - 54 podpiętrzone jeziora,
  - 150 jazów i 130 śluz
  - ok. 100 innych urządzeń wodnych (wrota przeciwpowodziowe, pompownie, pochylnie, porty, zimowiska).
- 16 wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych administruje:
  - rzekami i kanałami o długości 74,5 tys. zł km, w tym 49,7 tys. km uregulowanymi,
  - wałami przeciwpowodziowymi o długości ponad 8.463 km,
  - 588 stacjami pomp odwadniających zawala i poldery,
  - 174 zbiornikami wodnymi o łącznej pojemności 251 mln m³.

---

⁴⁸ Informacja dla Kierownictwa Ministerstwa Środowiska na temat „Ocena bezpieczeństwa urządzeń wodnych spełniających funkcje ochrony przeciwpowodziowej oraz mogących stanowić zagrożenie dla sąsiednich terenów” – Ministerstwo Środowiska, Departament Zasobów Wodnych, Warszawa, marzec 2003 r.

W badanym okresie Ośrodek Technicznej Kontroli Zapór IMiGW prowadził wyłącznie bazę danych obiektów hydrotechnicznych eksploatowanych przez rzgw oraz przez podmioty, dla których wykonywał oceny stanu technicznego. Zgodnie z danymi opracowanego przez OTKZ IMiGW „Raportu o stanie technicznym i bezpieczeństwie budowli piętrzących - na dzień 30 września 2002 r.”, w Polsce sklasyfikowane zostały 174 obiekty piętrzące wodę - klasy I, II i III oraz 650 obiektów zaliczanych do klasy IV. Z kolei w informacji przekazanej do NIK, OTKZ IMiGW przywołał liczbę 850 obiektów piętrzących oraz 8.450 km wałów przeciwpowodziowych, określoną na podstawie danych: Departamentu Zasobów Wodnych Ministerstwa Środowiska uzyskanych z Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej, Wojewódzkich Zarządów Melioracji i Urzędzeń Wodnych, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, byłego Głównego Komitetu Przeciwpowodziowego oraz własnych ocen stanu technicznego i bezpieczeństwa budowli.

W Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, prowadzącym sprawozdawczość z wykonania obiektów małej retencji (RRW-13), brak było informacji pozwalających na dokonanie oceny stanu małej retencji w skali kraju. Ministerstwo nie podejmowało też odpowiednich działań dla rozwiązania przedmiotowego problemu. Brak wiedzy w tym zakresie uniemożliwiał określenie liczby obiektów, ustalenie hierarchii potrzeb w zakresie małej retencji, realizacji odbudowy zniszczonych obiektów, poprawnej eksploatacji, konserwacji i napraw obiektów czynnych oraz budowy kolejnych urzędzeń.

Marszałkowie województw również nie mieli pełnego rozeznania co do stanu liczbowego i technicznego urzędzeń wodnych. Marszałkowie województw z mocy art. 70 ust. 3 ustawy Prawo wodne objęli ewidencją obiekty małej retencji tylko w części dotyczącej urzędzeń melioracyjnych. Kontrola wykazała, że marszałkowie województw nie prowadzili pełnej wymaganej ewidencji, ponieważ Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie wydał rozporządzenia w sprawie sposobu prowadzenia ewidencji śródlądowych wód powierzchniowych lub ich części stanowiących własność publiczną, istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa, urzędzeń melioracji wodnych oraz zmeliorowanych gruntów, do czego zobowiązany został w art. 78 ust. 3 pkt 1 ww. ustawy Prawo wodne. Przedmiotowe rozporządzenie miało uwzględniać potrzeby stworzenia bazy do planowania odbudowy, modernizacji oraz utrzymania ww. wód. Zdaniem Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, sposób prowadzenia ewidencji określa obowiązujące pismo okólna Ministerstwa Rolnictwa – Departamentu Gospodarki Wodnej i Melioracji z dnia 22 stycznia 1979 r. (Nr GWM-sw-513-1/79) w sprawie zaktualizowanych zasad prowadzenia ewidencji urzędzeń melioracyjnych – stanowiące realizację sformułowanych wówczas wniosków pokontrolnych NIK. Przygotowywane rozporządzenie, zdaniem Ministerstwa, będzie nawiązywało do rozwiązań przyjętych w ww. instrukcji.

W ocenie NIK posługiwanie się w przedmiotowej sprawie ww. pismem okólnym Ministerstwa Rolnictwa z dnia 22 stycznia 1979 r., było sprzeczne z przepisami ustawy Prawo wodne.

GUNB w opracowaniu pn. „Stan bezpieczeństwa budowli piętrzących wodę w Polsce” – 30 czerwca 2003 r., określił następujące ilości i parametry budowli okresowo piętrzących wodę i służących głównie ochronie przeciwpowodziowej: wały przeciwpowodziowe o łącznej długości ponad 8,8 tys. km, wysokości piętrzenia od 1-8 m, 25 dużych wielofunkcyjnych zbiorników wodnych, 11 suchych zbiorników przeciwpowodziowych, 590 stacji pomp odwadniających zawała i poldery, 180 małych zbiorników wodnych i około 100 innych obiektów hydrotechnicznych (jak np. wrota, przeciwpowodziowe, pompownie). Ponadto według informacji GUNB w 2002 r. ocenie stanu technicznego i bezpieczeństwa poddano 2.465 obiektów z czego 310 to obiekty zaliczane do kl. I-III. Brak jest natomiast danych dotyczących sumarycznej liczby omawianych obiektów w skali kraju, w tym wymagających przeprowadzenia kontroli i oceny stanu technicznego.

W ocenie NIK właściwa i rzetelna realizacja zadań przez administrację publiczną nie jest możliwa bez stworzenia informatycznego systemu ewidencji obiektów retencji. Wyniki kontroli wskazują na konieczność prowadzenia baz ewidencyjnych obiektów i budowli hydrotechnicznych, niezależnie od przynależności resortowej czy administracyjnej ich zarządców, zawierających informacje o terminach i wynikach przeprowadzanych kontroli, ocenach ich stanu technicznego i bezpieczeństwa oraz o wnioskach pokontrolnych i efektach podjętych działań. Jak wykazała kontrola Minister Środowiska, odpowiedzialny za gospodarowanie wodami, nie ma obecnie możliwości ustalenia liczby obiektów i budowli hydrotechnicznych, ich stanu technicznego i bezpieczeństwa a także sposobu użytkowania i eksploatacji. Ma to szczególne znaczenie w związku z planowaniem w gospodarowaniu wodami, które ma służyć programowaniu i koordynowaniu działań w celu poprawy stanu zasobów wodnych i ochrony przeciwpowodziowej. Działania te mają też ścisły związek z ochroną przed suszą. Według przepisów ustawy Prawo wodne ochronę tą należy realizować m.in., przez zachowanie i tworzenie wszelkich systemów retencji wód, budowę i rozbudowę zbiorników retencyjnych, suchych zbiorników przeciwpowodziowych oraz polderów przeciwpowodziowych, a także racjonalne retencjonowanie wód oraz użytkowanie budowli przeciwpowodziowych.

3.2.4. Usuwanie uszkodzeń w urządzeniach wodnych po powodziach

Według oceny Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego dokonanej na koniec 2002 r., w podsumowaniu 5-letniego okresu usuwania skutków katastrofalnej powodzi w 1997 r., w oparciu o dokumenty uzyskane z 7 województw (dolnośląskiego, lubelskiego, lubuskiego, małopolskiego, opolskiego, podkarpackiego, śląskiego), spośród 144 uszkodzonych lub zniszczonych obiektów hydrotechnicznych nie zakończono robót naprawczych 42 obiektów: 9 stale piętrzących wodę oraz 33 okresowo piętrzących wodę, zlokalizowanych na terenie 4 województw: dolnośląskiego, lubuskiego, opolskiego, śląskiego. Terminowe zakończenie napraw uszkodzeń uniemożliwiał brak środków finansowych.

Na koniec 2002 r. GUNB dokonał również oceny usuwania skutków powodzi opadowej w lipcu i sierpniu 2001 r., która wystąpiła na terenie 5 województw: pomorskiego, świętokrzyskiego, lubelskiego, małopolskiego i podkarpackiego. Spowodowała ona katastrofy budowlane budowli wodnych: 1 zapory, 1 kanału wodnego i 16 odcinków obwałowań. Największe szkody powstały w Gdańsku oraz w woj. świętokrzyskim i lubelskim. W wyniku realizacji decyzji inspektorów nadzoru budowlanego, nakazujących likwidację zniszczeń powstałych podczas powodzi, wszyscy właściciele i zarządcy zakończyli prace naprawcze i remontowe.

Z analizy danych IMiGW wynika, że podczas powodzi w 2001 r. w 5 województwach nastąpiło 14 katastrof budowlanych obiektów hydrotechnicznych (1 w woj. lubelskim, 4 w małopolskim, 1 w podkarpackim, 3 w pomorskim i 5 w świętokrzyskim), które dotyczyły: 3 zbiorników wodnych, zapory, obwałowania kanału i 9 obwałowań rzek. Dotychczas jeszcze dwa obiekty są w trakcie odbudowy. Według Ośrodka Technicznej Kontroli Zapór IMGW (OTKZ) ostatnie katastrofy, które wydarzyły się na Kanale Raduni w Gdańsku oraz pęknięcia obwałowań na rz. Odrze i Wiśle i ich dopływach dotknęły obiekty nie utrzymywane w należytym stanie technicznym oraz nie objęte kontrolą stanu technicznego, co do których nie ustalono zarządców.

Kontrola wykazała, że spośród 9 objętych kontrolą wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych wszystkie szkody po powodzi w 2001 r. usunął WZMiUW w Łodzi. Na realizację tego celu Zarząd wydatkował 1,1 mln zł, z tego 70% środków otrzymał z WFOŚiGW w Łodzi i 30% ze środków budżetu państwa. Usuwanie skutków po powodzi w 1997 r. i w 2001 r. zakończył także ZZMiUW w Szczecinie, ponosząc nakłady w kwocie 6,5 mln zł ze środków budżetu państwa. Zarząd ten nie otrzymał natomiast środków na likwidację zniszczeń po powodzi w I kwartale 2002 r., oszacowanych na kwotę 0,3 mln zł. Pozostałe wojewódzkie zarządy melioracji nie w pełni zakończyły prace związane z likwidacją szkód powodziowych z 2001 r. i 2002 r., głównie z powodu braku środków finansowych. Np.:

- *MZMiUW w Krakowie na usunięcie szkód po powodziach w latach 2001-2002, powstałych na rzekach, potokach, wałach przeciwpowodziowych, śluzach i stacjach pomp, oszacował na łączną kwotę 258,4 mln zł, otrzymał 43,7 mln zł, tj. 16,9%.*
- *WZMiUW w Warszawie na usuwanie skutków powodzi z 1997 r. i z 2001 r. wydatkował otrzymane środki w wysokości 6,4 mln zł, przy łącznej wartości szkód wynoszącej 31 mln zł. Działania naprawcze skoncentrowano na budowłach regulacyjnych, naprawiając jedynie niewielką część wałów przeciwpowodziowych.*
- *WZMiUW w Poznaniu na likwidację skutków powodzi otrzymał i wydatkował środki pochodzące wyłącznie z budżetu państwa. W 2001 r. stanowiły one około 10% potrzeb, a w 2002 r. - 43% potrzeb.*

3.2.5. Nadzór nad działalnością statutową i gospodarką finansową jednostek organizacyjnych realizujących zadania związane z budową i utrzymaniem urządzeń wodnych będących własnością Skarbu Państwa

W kontrolowanym okresie Minister Środowiska nadzór nad działalnością regionalnych zarządów gospodarki wodnej i Biura Gospodarki Wodnej, powierzył Departamentowi Zasobów Wodnych Ministerstwa Środowiska zarządzeniami z dnia 31.07.2000 r. i 06.02.2002 r., 11.12.2002 r. w sprawie ustalenia regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Środowiska. Natomiast Zarządzeniem Nr 17 z dnia 08.04.2003 r., zmieniającym zarządzenie w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego z dnia 11.12.2002 r., Minister Środowiska wprowadził zmianę tym razem powierzając sprawowanie nadzoru nad działalnością Biura Gospodarki Wodnej przez Departament Ekonomiczny, a Departamentowi Zasobów Wodnych prowadzenie spraw z zakresu nadzoru nad regionalnymi zarządami gospodarki wodnej. Taki sposób prowadzenia nadzoru utrzymany został w kolejnym regulaminie organizacyjnym Ministerstwa Środowiska ustalonym Zarządzeniem Nr 36 z dnia 20.08.2003 r.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne nadzór nad działalnością dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej sprawuje Prezes Krajowego Zarządu, który w szczególności kontroluje ich działanie, zatwierdza plany działalności oraz sprawozdania z ich wykonania, a także poleca przeprowadzenie doraźnej kontroli gospodarowania wodami w regionie wodnym (art. 90 ust. 1 pkt 5 ustawy). Prezes Krajowego Zarządu wykonuje swoje zadania przy pomocy Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej (art. 90 ust. 2 ww. ustawy).

Kontrola NIK wykazała brak szerszej działalności kontrolnej Ministerstwa Środowiska nad podległymi regionalnymi zarządami gospodarki wodnej. Biuro Kontroli i

Audytu Wewnętrznego MŚ przeprowadziło w badanym okresie po jednej kontroli każdego rzgw, obejmującej sprawy organizacyjne, przestrzegania przepisów prawnych oraz związane z realizacją wybranych zadań statutowych, dotyczących m.in. inwestycji, utrzymania i eksploatacji urządzeń hydrotechnicznych oraz działań w zakresie ochrony przeciwpowodziowej. Nieprawidłowości i uchybienia w działalności statutowej stwierdzono w dwóch RZGW - we Wrocławiu i w Gliwicach, do których skierowano wnioski pokontrolne o charakterze porządkowym.

Departament Zasobów Wodnych Ministerstwa Środowiska przeprowadził natomiast, w dniach 5-7 sierpnia 2003 r., jedną wizytację robót realizowanych w ramach „Projektu Usuwania Skutków Powodzi II” przez RZGW Kraków. Komisja w 4-osobowym składzie wizytowała realizację 15 zadań, sporządzając 3-stronicową notatkę bez uwag do wykonanych robót.

Kontrola wykazała, że nadzór Ministerstwa Środowiska nad gospodarką finansową **regionalnych zarządów gospodarki wodnej** był niewłaściwy i nie zapewniał prawidłowego wykorzystania wciąż brakujących środków budżetowych. W Ministerstwie Środowiska nie dokonywano analiz prawidłowości wykorzystania przez rzgw środków, otrzymanych z rezerw celowych budżetu państwa na wskazane obiekty inwestycyjne. W wyniku nieprawidłowego nadzoru doprowadzono do braku wiedzy o finansowaniu poszczególnych zadań - faktycznie wydatkowanych środkach, prawidłowości gospodarowania nimi, kwotach zobowiązań wymagalnych, przyczynach powstania zaległości w regulowaniu zobowiązań i kwotach odsetek od nieterminowego ich regulowania.

Stwierdzono:

- zaniebdania w ujmowaniu niewykorzystanych środków w wydatkach niewygasających. Nie zawsze wnioskowano o ujęcie niewykorzystanych kwot pochodzących z rezerw celowych na usuwanie skutków powodzi, inwestycje i remonty, w wydatkach nie wygasających.
W ocenie NIK niewykorzystanie środków świadczy o nieprawidłowym ustalaniu kosztów zadań lub złym planowaniu wydatków. Przy ciągłym braku środków na inwestycje i utrzymanie obiektów gospodarki wodnej, są to działania prowadzące do niegospodarności w zarządzaniu przyznanymi środkami.
- brak znajomości przyczyn powstania wykazywanych przez rzgw zobowiązań wymagalnych, brak rozeznania do których obiektów odnosiły się, z którego roku pochodziły, jakich kwot odsetek z tytułu nieterminowego regulowania zobowiązań wobec wykonawców inwestycji dotyczyły. Np. zobowiązania wymagalne na dzień 31 grudnia 2000 r. w RZGW Wrocław wyniosły ogółem 18,0 mln zł, w tym z tytułu wydatków inwestycyjnych – 15,9 mln zł.

Ponadto kontrola wykazała, że, roczne rozliczenia wydatków ponoszonych ze środków budżetu państwa na poszczególne zadania inwestycyjne, przekazywane właściwym organom, sporządzane były w sposób niejednolity. W efekcie nie wszystkie sprawozdania odzwierciedlały wydatki faktycznie poniesione w danym roku (RZGW w Gliwicach, Krakowie, we Wrocławiu).

Regionalne zarządy gospodarki wodnej w badanym okresie nie w pełni wykorzystywały środki pochodzące z rezerw celowych m.in. na usuwanie skutków powodzi, inwestycje i remonty obiektów hydrotechnicznych. Jak ustalono w trakcie kontroli niewykorzystane środki przenoszone były corocznie do wydatków, które nie wygasają wraz z upływem roku budżetowego: 4.147 tys. zł w 2000 r., 13.803 tys. zł w 2001 r. oraz 46.739 tys. zł w 2002 r. Kwoty te stanowiły odpowiednio: 1,0%, 2,9% i 10,7% planu wydatków po zmianach. Działania takie należy ocenić jako nierzetelne i niegospodarne, tym bardziej, że niewykorzystane środki pochodziły w większości z kredytów zaciągniętych przez Rząd RP w bankach zagranicznych (Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Banku Rozwoju Rady Europy i Banku Światowego).

Stwierdzono także przypadki nie ujmowania niewykorzystanych środków z rezerw celowych w wydatkach niewygasających⁴⁹. W 2002 r. łącznie nie wykorzystano, i z końcem roku nie ujęto w wydatkach niewygasających, kwoty 5.574,1 tys. zł, tj. 1,3% planu wydatków po zmianach. Nie wykorzystane środki zostały zwrócone do budżetu państwa.

NIK na podstawie wyników kontroli wykonania budżetu państwa cz. 22 – gospodarka wodna wskazuje od kilku lat na problem niepełnego wykorzystywania środków przeznaczonych na realizację zadań gospodarki wodnej. W ocenie NIK były to działania nierzetelne i niegospodarne w sytuacji ogromnego niedoboru środków a zarazem ogromnych potrzeb na realizację zadań w omawianym zakresie.

W Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, wyodrębniony w strukturze organizacyjnej, Departament Gospodarki Ziemią i Infrastruktury Wsi realizował m.in. zadania związane z międzyresortowym programem małej retencji wodnej oraz z ochroną przed powodzią. Zakres ten w marcu 2002 r. został uszczegółowiony i do zadań Wydziału Inżynierii Środowiska i Melioracji Wodnych ww. Departamentu m.in. należało „pilotowanie międzyresortowego programu rozwoju małej retencji wodnej, opracowywanie rocznych analiz i sprawozdań z budowy obiektów małej retencji”. Faktycznie działalność ta ograniczała się do gromadzenia sprawozdań wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych: RRW-13 - z wykonania obiektów małej retencji wodnej i RRW-10 – ze stanu ilościowego i utrzymania urządzeń melioracyjnych na dzień 31 grudnia roku sprawozdawczego, sporządzania krajowego sprawozdania na bazie otrzymywanych materiałów i przekazywania ich do GUS. Sprawozdania RRW-13 dotyczyły ilości wykonanych i oddanych do użytku w roku sprawozdawczym obiektów małej retencji - o pojemności do 5 mln m³, niezależnie od tego kto był inwestorem i kto nimi zarządzał. Sprawozdania te zawierały dane z określonego roku, natomiast nie odzwierciedlały stanu faktycznego w sposób narastający. W rzeczywistości Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi poprzez sporządzanie ww.

---

⁴⁹ Informacje o wynikach kontroli wykonania budżetu państwa - w 2000 r. i w 2001 r. – przez Ministerstwo Środowiska w części: 22 - gospodarka wodna , 41 - środowisko

sprawozdań dysponowało informacją o wykonaniu obiektów małej retencji w roku sprawozdawczym, przy braku bieżącej wiedzy o faktycznej ilości tych obiektów i potrzebach związanych z utrzymaniem i modernizacją. Kontrola wykazała, że nie przeprowadzono rzetelnych analiz ww. dokumentów. W rezultacie Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie dysponowało porównywalnymi danymi co do liczby i pojemności zbiorników wykonanych w latach 2000-2002. Błędy w określeniu przyrostu wody zgromadzonej w stawach rybnych i sztucznych zbiornikach, sprostowano dopiero w toku kontroli NIK. W efekcie takich działań przyrost pojemności retencyjnej w badanym okresie wynosił wg sprawozdań MRiRW 43 mln m³, natomiast wg. GUS ca 38 mln m³.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi jako strona Porozumień zawartych w dniu 11 kwietnia 2002 r. i w dniu 21 grudnia 1995 r. w sprawie współpracy na rzecz rozwoju małej retencji wodnej, przyjął na siebie obowiązki związane z realizacją wspólnych przedsięwzięć związanych z rozwojem małej retencji wodnej, która ma wpływ na powiększenie zasobów wodnych kraju, poprawę stanu środowiska, ekosystemów i warunków dla rolnictwa. W latach 1997-1998 Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowało opinie dla 39 „Programów wojewódzkich małej retencji do 2015 r.”, ale nie spowodowało ich weryfikacji i kontynuacji prac po wprowadzeniu reformy ustrojowej państwa. Podczas kontroli ustalono, że według Ministerstwa opracowania programów małej retencji w układzie nowego podziału administracyjnego kraju dokonano w 6 województwach (mazowieckim, podkarpackim, pomorskim, śląskim, świętokrzyskim, wielkopolskim), a 5 (lubelskie, lubuskie, łódzkie, małopolskie, podlaskie) poinformowało o planowanym zakończeniu prac w 2004 r. Z kolejnych 5 województw (opolskiego, warmińsko-mazurskiego, zachodniopomorskiego, dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego) brak było w Ministerstwie informacji o stanie zaawansowania prac i kontynuacji działań programowych małej retencji w dostosowaniu do nowego podziału administracyjnego. Jak wyjaśniono, powodem nie dość czynnej współpracy MRiRW z marszałkami województw było przyjęcie przez Ministerstwo założenia, że „cały wysiłek inwestycyjny w ramach zadań melioracji wodnych należy kierować na ochronę przeciwpowodziową, uznając, że jednoczesna realizacja obydwu działań (mała i duża retencja) jest niemożliwa”.

W ocenie NIK powyższe podejście i ograniczanie działań świadczy o nienależytej dbałości o racjonalny rozwój gospodarki wodnej.

Kontrola wykazała, że w większości **urzędów marszałkowskich** niewystarczający był także nadzór nad działalnością wojewódzkich zarządów melioracji i urzędzeń wodnych. Z wyjątkiem Zarządu Województwa Łódzkiego, pozostałe zarządy objęte kontrolą nie prowadziły prac planistycznych związanych z małą retencją. Nie nadzorowano prac nad wojewódzkimi programami małej retencji sporządzanymi przez wojewódzkie zarządy melioracji i urzędzeń wodnych. Żaden spośród 9 skontrolowanych zarządów wojewódzkich nie analizował i nie rozpatrywał programów małej retencji, którymi dysponowały wzmiuw. Żaden też zarząd wojewódzki nie doprowadził do uchwalenia tych dokumentów przez sejmiki wojewódzkie. Działalność wzmiuw w badanym okresie praktycznie nie była kontrolowana.

Środki finansowe na realizację zadań wzmiuw przyznawane były bez uchwalonych przez sejmiki programów, na podstawie bieżących sprawozdań i zgłoszeń potrzeb. Bieżący nadzór ograniczał się przeważnie do kontrolowania terminowej i zaplanowanej realizacji zadań w celu pełnego wykorzystania przyznanych środków finansowych (Urząd Marszałkowski w Katowicach, w Krakowie) lub spowodowania zagospodarowania niewykorzystanych środków na inny cel. Np. Zarząd Urzędu Marszałkowskiego w Warszawie zdecydował o „przesunięciu” na budowę dróg, środków przeznaczonych na budowę zbiornika wodnego, z powodu braku możliwości finansowych prowadzenia prac budowlanych przez inwestora budowli hydrotechnicznej.

Jak ustaliła NIK, kontrole urzędów marszałkowskich w wojewódzkich zarządach melioracji i urzędzeń wodnych były nieliczne i nie dotyczyły zadań związanych z małą retencją. Najczęściej ograniczano się do sprawdzania prawidłowości sprawozdań finansowych. Np.:

- *Urząd Marszałkowski w Katowicach kontrole ograniczył do sprawdzenia prawidłowości sporządzanych sprawozdań z realizacji wybranych inwestycji i zgodności z ewidencją księgową.*
- *Urząd Marszałkowski w Poznaniu przeprowadził kontrolę WZMiUW w Poznaniu polegającą na analizie sprawozdań finansowych, które dotyczyły 5% wydatków poniesionych w 2001 r. i w 2002 r.*
- *Urząd Marszałkowski we Wrocławiu, w latach 2002 – 2003 I poł., nie przeprowadził żadnej kontroli RZMiUW we Wrocławiu.*
- *Urząd Marszałkowski w Szczecinie w latach 2000-2003 I-poł. przeprowadził w ZZMiUW w Szczecinie „kontrolną ocenę” realizacji budżetu w ujęciu finansowo-rzeczowym, ale nie dotyczyła ona realizacji i finansowania zadań w zakresie małej retencji.*

3.2.6. Zaawansowanie prac nad dokumentami wymaganymi przepisami ustawy Prawo wodne a także wynikającymi z zobowiązań negocjacyjnych z Unią Europejską.

Ministerstwo Środowiska zainicjowało i w badanym okresie doprowadziło do zmian regulacji prawnych zawartych w ustawie z dnia 24 października 1974 r. Prawo wodne⁵⁰, a następnie do przyjęcia od dnia 1 stycznia 2002 r. ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne⁵¹ normując problematykę wodną, uwzględniając aktualne potrzeby i stosunki wodne.

---

⁵⁰ Dz.U. Nr 38, poz. 230 z późn. zm.

⁵¹ Dz.U. Nr 115, poz. 1229 z późn. zm.

Ustawa uwzględnia ramową dyrektywę wodną Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z dnia 23 października 2000 r. (2000/60 UE Official Journal 327/1). Dyrektywa ta zawiera zalecenia w zakresie planowania działań w dziedzinie gospodarki wodnej na terenie krajów członkowskich Unii Europejskiej. Stąd do ww. ustawy Prawo wodne wprowadzono nowe bądź zmodyfikowane dotychczas obowiązujące rozwiązania prawne.

Ustawa zawiera m.in. nowe instytucje prawne dotyczące planowania w dziedzinie gospodarowania wodami. Przewiduje powołanie wyspecjalizowanych, jednolitych dla całego kraju organów do zarządzania zasobami wodnymi w regionach i dorzeczach wodnych z określeniem ich kompetencji. Gospodarka wodna oparta została na planowej działalności w celu pozyskania lepszego stanu ekologicznego wód oraz poprawy ekosystemów od wód zależnych. Wzmoczoną ochroną objęte zostały wszystkie wody: powierzchniowe, podziemne i morskie. Ochronę wód oparto m.in. na daleko idących ograniczeniach wprowadzania zanieczyszczeń do wód, by chronić w maksymalnym stopniu zdrowie i życie ludzi. Dla zapewnienia racjonalnej gospodarki wodami, zgodnie ze standardami europejskimi, korzystanie z wód regulowane jest środkami prawnymi i ekonomicznymi.

Przepisy ustawy Prawo wodne, zobowiązują do wykonania wyszczególnionych w niej dokumentów. W Ministerstwie Środowiska oraz w jednostkach nadzorowanych, podległych i współpracujących, podjęte zostały działania m.in. koncentrujące się na ich wykonaniu.

W zakresie tematyki objętej kontrolą Minister Środowiska doprowadził do wydania przez Radę Ministrów następujących aktów wykonawczych do ww. ustawy, na podstawie:

- art. 3 ust. 3 - rozporządzenia w sprawie przebiegu granic obszarów dorzeczy, przyporządkowania zbiorników wód podziemnych do właściwych obszarów dorzeczy, utworzenia regionalnych zarządów gospodarki wodnej oraz podziału obszarów dorzeczy na regiony wodne⁵²,
- art. 66 ust. 1 - rozporządzenia w sprawie śródlądowych dróg wodnych⁵³.

Ponadto Minister Środowiska wydał następujące rozporządzenia⁵⁴ wymagane ww. ustawą, na podstawie:

- art. 49 ust. 4 pkt 1 i 2 lit. a-c i lit. e-g oraz pkt 3 – w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód⁵⁵,
- art. 121 (dopiero w dniu 28 kwietnia 2004 r.) - w sprawie zakresu i trybu opracowywania planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy oraz warunków korzystania z wód regionu wodnego⁵⁶,
- art. 150 ust. 1 – w sprawie należności za korzystanie ze śródlądowych dróg wodnych oraz urządzeń wodnych⁵⁷.

---

⁵² z dnia 10 grudnia 2002 r. Dz.U. z 2002 r. Nr 232, poz. 1953

⁵³ z dnia 10 grudnia 2002 r. - Dz.U. Nr 210, poz. 1786

⁵⁴ uwzględniono wydanie aktów prawnych na dzień 15.06.2004 r.

⁵⁵ z dnia 11 lutego 2004 r. – Dz.U. Nr 32, poz. 284

⁵⁶ z dnia 28 kwietnia 2004 r. – Dz.U. Nr 126, poz. 1318

⁵⁷ z dnia 29 marca 2002 r. – Dz.U. Nr 55, poz. 494 z późn. zm.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi doprowadził do uchwalenia przez Radę Ministrów rozporządzeń wymaganych przepisami ww. ustawy Prawo wodne na podstawie:

- art. 11 ust. 2 i 3 - w sprawie śródlądowych wód powierzchniowych lub ich części stanowiących własność publiczną⁵⁸,
- art. 78 ust. 1 - w sprawie warunków i trybu ustalania wysokości oraz poboru opłaty melioracyjnej⁵⁹.

Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie szczegółowego zakresu i trybu opracowywania planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy oraz warunków korzystania z wód regionu wodnego – wymagane przepisem art. 121 ww. ustawy Prawo wodne, wydane zostało dopiero w dniu 28 kwietnia 2004 r. Brak tych przepisów ograniczał prace regionalnych zarządów gospodarki wodnej nad planami gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, o których mowa w art. 113 ust. 1 pkt 1 ustawy Prawo wodne. Regionalne zarządy gospodarki wodnej przystępując do opracowania ww. planów (których termin określony został do dnia 31 grudnia 2006 r.) realizowały prace przygotowawcze, a także dokumentacyjne wybranych elementów.

Do czasu zakończenia kontroli Minister Środowiska nie podjął współpracy z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministrem Infrastruktury oraz Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi w związku z przygotowaniem projektu rozporządzenia dotyczącego określenia obszarów potencjalnego zagrożenia powodzią, obejmujących tereny narażone na zalanie, do czego fakultatywnie został upoważniony przepisem - art. 82 ust. 3 ustawy Prawo wodne. Wydanie ww. rozporządzenia wiąże się m.in. z obowiązkiem uwzględnienia obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych, określonych w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w planie miejscowym. Obowiązek ten wynika z przepisów art. 10 i 15 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym⁶⁰.

Minister Środowiska nie doprowadził również w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi do wydania aktu wykonawczego dotyczącego zakresu instrukcji gospodarowania wodą i instrukcji utrzymania systemów melioracyjnych, do czego fakultatywnie został upoważniony w art. 132 ust. 10 ustawy Prawo wodne. Jak ustalono, obecnie istnieją jedynie materiały informacyjno - instruktażowe do opracowania instrukcji gospodarki wodnej, sporządzone przed 30 laty, opracowane przez „Hydroprojekt” Warszawa, w 1972 r. Prace nad projektem rozporządzenia w sprawie instrukcji gospodarowania wodą Ministerstwo podjęło dopiero w 2003 r.

---

⁵⁸ z dnia 17 grudnia 2002 r. – Dz.U. z 2003 r. Nr 16, poz. 149

⁵⁹ z dnia 11 lutego 2003 r. – Dz.U. Nr 41, poz. 345

⁶⁰ Dz.U. Nr 80, poz. 717

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie wydał rozporządzenia określającego sposobu prowadzenia ewidencji śródlądowych wód powierzchniowych lub ich części stanowiących własność publiczną, istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa, urządzeń melioracji wodnych oraz zmeliorowanych gruntów, do czego zobowiązany został w art. 78 ust. 3 pkt 1 ww. ustawy Prawo wodne.

W lutym 2003 r. projekt ww. rozporządzenia, który ma uwzględniać także potrzeby stworzenia bazy informatycznej do planowania odbudowy, modernizacji oraz utrzymania ww. wód, przekazany został do Instytutu Melioracji i Użytków Zielonych do uzgodnień. Liczne uwagi i często wykluczające się propozycje zmian, spowodowały podjęcie dalszych prac nad projektem, przed skierowaniem go do uzgodnień międzyresortowych.

Jak zaznaczono już wcześniej, zdaniem Ministerstwa, „brak rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie prowadzenia ewidencji wód i urządzeń melioracji wodnych nie uniemożliwia marszałkom województw prowadzenia tej ewidencji /.../, w imieniu marszałków województw obowiązki te wykonują wojewódzkie zarządy melioracji i urządzeń wodnych. Sposób prowadzenia ewidencji określa pismo okólne Ministerstwa Rolnictwa – Departamentu Gospodarki Wodnej i Melioracji z dnia 22 stycznia 1979 r. (Nr GWM-sw-513-1/79) w sprawie zasad oraz sposobu prowadzenia ewidencji urządzeń melioracyjnych”. Pismo to zostało sporządzone w odpowiedzi na sformułowane wówczas wnioski pokontrolne NIK. Przygotowywane rozporządzenie będzie nawiązywało do rozwiązań przyjętych w ww. instrukcji.

Zdaniem NIK, niezbędne jest doprowadzenie do pilnego wydania ww. rozporządzenia MRiRW, a posługiwanie się, w przedmiotowej sprawie, ww. pismem okólnym Ministra Rolnictwa, stoi w sprzeczności z przepisami ustawy Prawo wodne.

Minister Rolnictwa nie doprowadził także do wydania rozporządzenia dotyczącego sposobu ustalenia obszaru, na który wywierają korzystny wpływ urządzenia melioracji wodnych szczegółowych, do czego zobowiązany został w art. 78 ust. 3 pkt 2 ww. ustawy Prawo wodne. Kontrola wykazała, że prowadzono prace nad jego projektem.

Kontrola wykazała, że regionalne zarządy gospodarki wodnej zakończyły prace nad wymaganymi w art. 211 ust. 2 wykazami wód wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć. Ich wykonanie związane było ze zobowiązaniami negocjacyjnymi wynikającymi ze Wspólnego Stanowiska Unii Europejskiej z dnia 24.10.2001 r. Do końca października 2003 r., w fazie końcowej były prace prowadzone m.in. nad wykazami wód powierzchniowych i podziemnych, które są lub mogą być w przyszłości wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz wykazami wód powierzchniowych wykorzystywanych do celów rekreacyjnych, a w szczególności do kąpieli. Mianowicie:

- zakończono prace nad sporządzaniem wykazów wód powierzchniowych, które są lub mogą być w przyszłości wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia,

- wykonano około 25% wykazów wód podziemnych, które są lub mogą być w przyszłości wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia,
- wykonano około 50% wykazów wód powierzchniowych wykorzystywanych do celów rekreacyjnych, a w szczególności do kąpeli,
- sporządzono około 50% wykazów wód powierzchniowych przeznaczonych do bytowania ryb łososiowatych w warunkach naturalnych oraz umożliwiających migrację ryb oraz około 50% wykazów wód morskich wewnętrznych i przybrzeżnych przeznaczonych do bytowania skorupiaków i mięczaków.

Termin wykonania ww. wykazów, określony został w art. 211 ust. 2 ustawy Prawo wodne, do dnia 31 grudnia 2003 r.⁶¹

Zaawansowane były prace dotyczące analiz stanu zasobów wodnych w regionach wodnych. Regionalne zarządy gospodarki wodnej oceniły, iż wykonanych zostało około 50% prac, jednak dotrzymanie terminu określonego w art. 211 ust. 3 ustawy Prawo wodne – do dnia 31 grudnia 2004 r., uzależnione jest od zapewnienia środków zaplanowanych z budżetu państwa na 2004/2005 r. Do projektu budżetu na 2004 r. Ministerstwo Środowiska wnioskowało o przyznanie na ten cel środków w kwocie 6.474 tys. zł.

Regionalne zarządy gospodarki wodnej w różnym stopniu zaangażowane były także w pracach, o których mowa w art. 113. ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo wodne, tj. nad planami ochrony przeciwpowodziowej oraz przeciwdziałania skutkom suszy na obszarze państwa z uwzględnieniem podziału na obszary dorzeczy, których termin realizacji określony został - w art. 211 ust. 1 ustawy Prawo wodne – do dnia 31 grudnia 2006 r. oraz w art. 113. ust. 1 pkt 3 ustawy Prawo wodne, tj. nad planami ochrony przeciwpowodziowej regionu wodnego. Np. RZGW w Gliwicach i w Warszawie były dopiero na etapie zlecenia lub przygotowywania opracowań do wykorzystania przy ich opracowywaniu. Wszystkie rzgw realizowały prace poprzedzające, m.in. w zakresie określenia obszarów bezpośredniego i potencjalnego zagrożenia powodzią, o których mowa w art. 82 ust. 1 oraz opracowania studium dla obszarów nieobwałowanych narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, o których mowa w art. 82 ust. 2 ustawy Prawo wodne. Np. w RZGW we Wrocławiu wykonano 60% prac, w RZGW w Poznaniu 20%, a kolejne 20% było w trakcie opracowywania. W projekcie planów finansowych rzgw na 2004 r. uwzględniono potrzeby finansowe na kontynuację tych opracowań. Kontrola wykazała, że w rzgw stan zaawansowania prac nad elementami wymaganych dokumentów, był zróżnicowany. Np.:

---

⁶¹ Już po zakończeniu kontroli w MŚ Dep. Zasobów Wodnych MŚ przekazał NIK „Informację na temat wyznaczania w Polsce obszarów szczególnie narażonych na azotany pochodzenia rolniczego i niezbędnych działań z tym związanych”, w której m.in. przedstawiono szerokie współdziałania jednostek MŚ, MRiRW oraz Zdrowia na rzecz ochrony wód przed zanieczyszczeniem azotanami.

- RZGW w Gliwicach dopiero w II półroczu 2003 r. zlecił Oddziałom IMiGW we Wrocławiu i Krakowie opracowanie, w terminie do końca 2003 r., studiów określających w szczególności granice obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią dla obszarów nieobwałowanych. Opracowania te stanowiąc będą podstawę do sporządzenia przez RZGW planów ochrony przeciwpowodziowej dla administrowanego regionu wodnego.
- RZGW w Poznaniu posiadał studia granic bezpośredniego zagrożenia powodzią jedynie dla 20% obszaru wodnego regionu Warty, dalsze 20% było w trakcie opracowywania. Brak pozostałych 60% opracowań uniemożliwił opracowanie przez RZGW projektu planu ochrony przeciwpowodziowej.
- RZGW w Szczecinie posiadał opracowaną tematykę w tym zakresie zawierającą 21 zadań specjalistycznych, które na dzień zakończenia kontroli zrealizowane były w ca 40%. W 2003 r. podjęto również działania w celu opracowania studium określającego granice obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią w regionie wodnym, zawierając z IMiGW umowę na opracowanie tego studium do końca III kwartału 2003 r. oraz zawierając z WZMiUW w Szczecinie umowę na sfinansowanie kosztów tego opracowania.
- RZGW w Warszawie do dnia zakończenia kontroli, tj. do grudnia 2002 r. nie przystąpił do opracowania projektu planu ochrony przeciwpowodziowej jak również wymaganego przez art. 82 ust. 2 Prawa wodnego – studium określającego granice obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią. Ze względu na szczupłość posiadanych środków, planowano przystąpić do realizacji tych zadań w 2003 r. z uzyskanego kredytu EBI.
- RZGW we Wrocławiu opracował wymagane przez art. 92 ust. 3 Prawa wodnego studium dotyczące dostosowania systemu zarządzania gospodarką wodną w zakresie ochrony przeciwpowodziowej umożliwiające w dalszej kolejności wykonanie opracowań w zakresie ochrony przeciwpowodziowej. Do 2005 r. zaplanowano wykonanie opracowania obejmującego 27,5% obszaru działania RZGW, w latach 2005-2011 kolejne 40,4%, co zdaniem RZGW obejmie wszystkie tereny zagrożone powodzią.

Według informacji Ministerstwa Środowiska elementami niezbędnymi do opracowania planu ochrony przeciwpowodziowej na obszarze kraju, są opracowania pt.: „Ośrodki Koordynacyjno-Informacyjne systemów ochrony przeciwpowodziowej”, „Numeryczny model rzeźby terenu i numeryczna mapa topograficzna” i „Przekroje poprzeczne dolin rzecznych”. Ich sfinansowanie Ministerstwo przewiduje z kredytu Banku Światowego.

4. Informacje dodatkowe o przeprowadzonej kontroli

4.1. Przygotowanie kontroli

W ostatnim dziesięcioleciu Najwyższa Izba Kontroli nie podejmowała kompleksowej kontroli w zakresie retencjonowania wód i gospodarki zasobami wodnymi. Przeprowadziła natomiast kontrole obejmujące problematykę związaną z obiektami hydrotechnicznymi, urządzeniami melioracyjnymi, ich utrzymaniem, stanem technicznym oraz ich funkcjonowaniem podczas powodzi. Trzy kontrole dotyczyły m.in. stanu zabezpieczenia przeciwpowodziowego kraju w związku z powodzią, które miały miejsce przed 1994 r.⁶², w 1997 r.⁶³ i w 1998 r.⁶⁴ W 1995 r.⁶⁵ przeprowadzona została kontrola dotycząca bezpieczeństwa budowli hydrotechnicznych, a w 2002 r. - obejmująca m.in. problemy finansowania i stanu zaawansowania realizacji inwestycji wieloletnich gospodarki wodnej⁶⁶.

O problemach braku dostatecznego zabezpieczenia i ochrony przed ekstremalnymi opadami, zarówno w dorzeczu Odry jak i górnej Wisły, Najwyższa Izba Kontroli sygnalizowała już w styczniu 1994 r. w informacji po kontroli realizacji zadań związanych z ochroną przeciwpowodziową oraz usuwaniem skutków powodzi. Stwierdzono wtedy m.in. brak nadzoru nad stanem technicznym urządzeń i obiektów przeciwpowodziowych oraz brak okresowych ocen zabezpieczenia przed powodzią. Wyniki kontroli wskazały pilne potrzeby ochrony przeciwpowodziowej, w tym podjęcia przez rząd niezbędnych działań umożliwiających przynajmniej:

- zahamowanie procesu dekapitalizacji budowli i urządzeń przeciwpowodziowych, w tym przywrócenia pierwotnych funkcji naturalnym polderom w dolinach rzek,
- terminowe usuwanie szkód powodziowych,
- poprawę stopnia bezpieczeństwa najbardziej zagrożonych powodzią obszarów.

Kontrola stanu bezpieczeństwa budowli hydrotechnicznych przeprowadzona w 1995 r. potwierdziła, że stan ten pogarszał się, a działania organów administracji państwowej (Ministra OŚZNiL i wojewodów) oraz użytkowników były wciąż niewystarczające i nie zapewniały odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa ludzi i mienia. Wówczas NIK wniosowała m.in. o:

---

⁶² Informacja NIK o wynikach kontroli realizacji zadań związanych z ochroną przeciwpowodziową oraz usuwaniem skutków powodzi – styczeń 1994r.

⁶³ Informacja NIK o wynikach kontroli stanu zabezpieczenia przeciwpowodziowego kraju oraz przebiegu działań ratowniczych w czasie powodzi na terenach południowej i zachodniej Polski w lipcu 1997 r. – maj 1998 r.

⁶⁴ Informacja o wynikach kontroli doraźnej stanu zabezpieczenia przeciwpowodziowego oraz przebiegu działań ratowniczych w czasie powodzi w dorzeczu Wisły w kwietniu 1998 r. – sierpień 1998 r.

⁶⁵ Informacja NIK o wynikach kontroli realizacji obowiązków ustawowych dotyczących zapewnienia bezpieczeństwa budowli hydrotechnicznych – czerwiec 1995 r.

⁶⁶ Kontrola NIK w Ministerstwie Środowiska w zakresie realizacji kontraktów wojewódzkich – IV kw. 2002 r.

- dokonywanie okresowych ocen stanu technicznego i bezpieczeństwa budowli hydrotechnicznych oraz terminową realizację zaleceń zawartych w tych ocenach,
- podjęcie skoordynowanych działań na szczeblu rządowym w celu powstrzymania dekapitalizacji i narastającego zagrożenia bezpieczeństwa budowli hydrotechnicznych o szczególnym znaczeniu (m.in. budowle piętrzące, wały przeciwpowodziowe).

Kontrola po powodzi w 1997 r. wykazała, że sytuacja w dalszym ciągu nie uległa poprawie. Stwierdzono zaniedbania w likwidacji skutków powodzi z lat 1993-1996 i z lat wcześniejszych na rzekach i potokach oraz budowlach wodnych. Rząd nie opracował i nie przyjął koncepcji ochrony przeciwpowodziowej i wieloletniego – na okres 20-30 lat – kompleksowego programu zabezpieczenia przeciwpowodziowego kraju, który miał obejmować współdziałanie organów rządowych i samorządowych w zadaniach obejmujących m.in. budowę zbiorników wodnych, obwałowań, modernizację istniejących urządzeń wodnych. Wykonane w tym czasie opracowania nie miały charakteru realizacyjnego i nie zapewniały kompleksowego ujęcia problemów dotyczących zabezpieczenia przeciwpowodziowego kraju. Zarówno budowa zbiorników jak i obwałowań były niewystarczające w stosunku do określonych potrzeb. Stwierdzono również, że zbiorniki wodne budowane są przewlekłe. Wykazano także dalsze pogarszanie stanu technicznego obiektów hydrotechnicznych, w tym wałów przeciwpowodziowych. Wyniki kontroli wskazały kolejny raz na potrzebę pilnego podjęcia działań o charakterze generalnym, w tym przez Radę Ministrów m.in. dotyczących:

- opracowania i przedstawienia Sejmowi wieloletniego programu ochrony przeciwpowodziowej kraju – na okres 20-30 lat – z uwzględnieniem polityki państwa w zakresie wielofunkcyjnych zbiorników wodnych,
- podjęcia działań mających na celu poprawę stanu ochrony przeciwpowodziowej, a w szczególności:
  - zahamowanie procesu dekapitalizacji istniejących budowli i urządzeń przeciwpowodziowych,
  - usuwanie szkód w budowlach i urządzeniach służących zabezpieczeniu przeciwpowodziowemu,
  - stopniową poprawę bezpieczeństwa najbardziej zagrożonych powodzią obszarów.
- rozważenia utworzenia jednostki wiodącej nad regionalnymi i okręgowymi dyrekcjami gospodarki wodnej.

oraz przez Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, dotyczących weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych, będących w administracji różnych jednostek organizacyjnych, pod kątem zwiększenia pojemności przeciwpowodziowej.

W wyniku **kontroli realizacji kontraktów wojewódzkich**, przeprowadzonej w **2002 r.**, ustalono m.in. że w kontraktach dla ujętych w nich 5 inwestycji wieloletnich gospodarki wodnej, budowanych do 2000 r. ze środków budżetu państwa, brak było w zabezpieczenia ich finansowania w 2002 r., określonego na 204,5 mln zł. (w tym: stopień wodny Smolice – 12,2 mln zł, zbiornik wodny Świnna-Poręba – 90,0 mln zł, zbiornik wodny Wióry – 35,0 mln zł, jaz Lipki – 7,3 mln zł, stopień wodny Malczyce – 60,0 mln zł).

Minister Środowiska polecił właściwym regionalnym zarządom gospodarki wodnej wystąpić do NFOŚiGW o powyższe środki. W maju 2002 r. zarządy zawarły z NFOŚiGW umowy dotacji na łączną kwotę 64,6 mln zł, co stanowiło 31,6% środków wpisanych do kontraktów wojewódzkich w 2002 r. Zaawansowanie finansowe w stosunku do wartości kosztorysowej w okresie od 31.12.2000 r. do 30.06.2002 r. wzrosło w przypadku zbiornika wodnego Świnna Poręba o 0,4 pkt procentowego, stopnia wodnego Malczyce o 2,6 pkt procentowego a zbiornika wodnego Wióry o 6,4 pkt procentowego. W wyniku ww. kontroli, NIK wniosowała m.in. o rozważenie podjęcia działań w celu pozyskania innych źródeł finansowania, poza NFOŚiGW, dla przyspieszenia realizacji zadań Ministra Środowiska.

Dla potrzeb realizacji celu niniejszej kontroli, do objęcia nią wytypowano 27 jednostek, w tym:

- 2 urzędy centralne, odpowiedzialne m.in.za⁶⁷:
  - utrzymanie śródlądowych wód powierzchniowych stanowiących własność Skarbu Państwa wraz z infrastrukturą techniczną związaną z tymi wodami, obejmującą budowle oraz urządzenia wodne, ochronę przeciwpowodziową, w tym budowę, modernizację oraz utrzymanie urządzeń wodnych zabezpieczających przed powodzią oraz koordynację przedsięwzięć służących osłonie i ochronie przeciwpowodziowej,
  - ochronę gruntów rolnych przeznaczonych na cele rolne, melioracje w zakresie spraw nieobjętych gospodarką wodną;
- 7 regionalnych zarządów gospodarki wodnej, realizujących w imieniu Ministra Środowiska zadania związane z utrzymaniem wód lub urządzeń wodnych oraz pełniących funkcję inwestora w zakresie gospodarki wodnej w regionie wodnym, a także m.in. koordynujących działania związane z ochroną przed powodzią, oraz suszą w regionie wodnym;
- 9 urzędów marszałkowskich, odpowiedzialnych za rozwój województwa m.in. w zakresie racjonalnego korzystania z zasobów przyrody oraz kształtowania środowiska naturalnego zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju;
- 9 wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych realizujących zadania w zakresie programowania i planowania zamierzeń w gospodarce wodnej, ochrony przeciwpowodziowej, małej retencji, melioracji, wykonywania, utrzymania i eksploatacji urządzeń melioracji wodnych, współdziałania w prowadzeniu spraw związanych z ochroną przed powodzią, prowadzenia ewidencji urządzeń wodno-melioracyjnych.

Ponadto w trybie art. 29 pkt. 2 lit. f ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli, NIK wystąpiła do:

- Dyrektora Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej o udzielenie informacji dotyczących ocen bezpieczeństwa urządzeń wodnych, administrowanych przez jednostki organizacyjne niepodległe Ministrowi Środowiska, sporządzanych przez Ośrodek Technicznej Kontroli Zapór w latach 2000 - I półr. 2003,

---

⁶⁷ ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej – Dz.U. 2003 r., Nr 159 poz. 1548

- Prezesa Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej o przekazanie informacji dotyczącej przedsięwzięć realizowanych z udziałem środków NFOŚiGW w zakresie budowy, utrzymania i remontów urządzeń małej i dużej retencji w latach 2000 - I półr. 2003 oraz usuwania skutków po powodzi w 2001 r.,
- Prezesów 9 Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Łodzi, Poznaniu, Szczecinie, Warszawie, we Wrocławiu i w Zielonej Górze, o udzielenie informacji dotyczącej przedsięwzięć realizowanych z udziałem środków WFOŚiGW w zakresie budowy, utrzymania i remontów urządzeń małej i dużej retencji w latach 2000 - I półr. 2003 oraz usuwania skutków po powodzi w 2001 r.
- Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego o udzielenie informacji dotyczącej kontroli przeprowadzanej przez Główny Urząd Nadzoru Budowlanego w zakresie budowy, utrzymania i remontów urządzeń wodnych małej i dużej retencji w latach 2000 - I półr. 2003 oraz kontroli tych urządzeń przeprowadzonych w związku z usuwaniem skutków powodzi w 2001 r.,
- 9 Wojewódzkich Inspektorów Nadzoru Budowlanego w: Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Łodzi, Poznaniu, Szczecinie, Warszawie, we Wrocławiu i w Zielonej Górze, o udzielenie informacji dotyczącej kontroli budowy, utrzymania i remontów urządzeń wodnych małej i dużej retencji w latach 2000 - I półr. 2003 oraz kontroli tych urządzeń przeprowadzonych w związku z usuwaniem skutków powodzi w 2001 r.,
- Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie o udzielenie informacji dotyczącej budowy, utrzymania i remontów oraz przeglądów urządzeń wodnych dużej retencji w latach 2000 - I półr. 2003 na administrowanych rzekach

Kontrola poprzedzona była 2 kontrolami doraźnymi-rozpoznawczymi, przeprowadzonymi w IV kwartale 2002 r. w: Wojewódzkim Zarządzie Melioracji i Urządzeń Wodnych w Warszawie oraz w Regionalnym Zarządzie Gospodarki Wodnej w Warszawie, w zakresie przygotowania i realizacji programów małej i dużej retencji, a także utrzymania i eksploatacji obiektów małej i dużej retencji oraz zabezpieczenia przeciwpowodziowego. Wyniki tych kontroli zostały uwzględnione w niniejszej informacji.

4.2. Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli

W prowadzeniu kontroli nie podejmowano współpracy z innymi organami kontroli, rewizji czy inspekcji. Nie korzystano z pomocy biegłych ani specjalistów.

Wszystkie protokoły kontroli zostały podpisane przez kierowników kontrolowanych jednostek bez zastrzeżeń.

W 2 jednostkach przeprowadzono narady w toku kontroli. Po zakończeniu kontroli w 3 jednostkach odbyły się narady pokontrolne.

Do jednego wystąpienia pokontrolnego wpłynęły zastrzeżenia. Skierował je Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 12 lutego 2004 r., w związku z wystąpieniem pokontrolnym

NIK z dnia 4 lutego 2004 r. Kolegium Najwyższej Izby Kontroli, uchwałą Nr 11/2004 z dnia 24 marca 2004 r.:

- uwzględniło w części dotyczącej określenia w regulaminie organizacyjnym Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi zadań związanych z pilotowaniem międzyresortowego programu rozwoju małej retencji wodnej oraz zadań związanych z opracowywaniem rocznych analiz i sprawozdań z budowy obiektów małej retencji - i dokonało stosownych zmian w treści pkt 3 wystąpienia pokontrolnego,
- oddaliło w pozostałym zakresie.

Kontrola wykazała nieprawidłowości w gospodarowaniu środkami publicznymi przez Lubuski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Zielonej Górze:

- niegospodarne działania na kwotę 204.170 zł podczas realizacji zadania „Słubice Górzycza – III etap”. Z kwoty tej, według stanu na dzień 24.02.2004 r., w wyniku działań podjętych na podstawie art. 51 ust. 4 ustawy o NIK odzyskano 181.776 zł;
- niezgodne z przepisami⁶⁸ wydatkowanie środków na realizację zadania „Rapice–Kłopot II etap w km 546,0-552,3 rzeki Odry” o wartości 11.836.790 zł, ponieważ bez zgody Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych przekroczony został udział materiałów i surowców pochodzenia zagranicznego - wynosił 51,9% ogółu wartości zużytych surowców i materiałów.

Wystąpienia pokontrolne skierowano do kierowników wszystkich skontrolowanych jednostek oraz dodatkowo do dwóch organów administracji rządowej - do Wojewody Łódzkiego i do Dolnośląskiego Wojewódzkiego Inspektora Nadzoru Budowlanego. Wszyscy kierownicy jednostek udzielili odpowiedzi na wystąpienia pokontrolne i poinformowali o sposobie wykorzystania zawartych w nich uwag i wniosków.

1. W wystąpieniu do Ministra Środowiska wnioskowano o:

- Uwzględnienie w opracowywanej „Ogólnej Strategii Gospodarowania Wodami w Polsce” problematyki wielofunkcyjnych zbiorników wodnych.
- Rozważenie zwrócenia się do NFOŚiGW o zapewnienie środków finansowych na kontynuowanie zadań inwestycji gospodarki wodnej gwarantujących dotrzymanie planowanych terminów ich zakończenia.
- Zapewnienie pełnego wykorzystania otrzymanych środków finansowych na utrzymanie budowli hydrotechnicznych ze względu na ich dekapitalizację, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów ocenionych jako mogące zagrażać bezpieczeństwu.
- Uporządkowanie kompetencji i odpowiedzialności w zakresie nadzoru nad działalnością rzgw, bieżącego monitorowania: przebiegu realizacji poszczególnych zadań merytorycznych i inwestycyjnych, finansowania, rozliczania zadań i sprawozdawczości.
- Zobowiązanie podległych rzgw do przestrzegania obowiązujących zasad gospodarki finansowej, określonych w art. 91 ustawy o finansach publicznych oraz zaniechania

---

⁶⁸ rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 1994 r. w sprawie stosowania preferencji krajowych przy udzielaniu zamówień publicznych - Dz.U. Nr 140, poz. 776 ze zm.

zaciągania zobowiązań wymagalnych; spowodowanie nadzoru i kontroli działalności finansowej rzgw.

- Zapewnienie przez Ministerstwo Środowiska pełnego rozeznania o stanie technicznym i bezpieczeństwie obiektów piętrzących administrowanych przez jednostki niepodległe Ministrowi Środowiska.

2. W wystąpieniu do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o:

- Spowodowanie i doprowadzenie do przeprowadzenia inwentaryzacji obiektów małej retencji i określenia potrzeb w zakresie jej utrzymania i modernizacji.
- Podjęcie działań dla stworzenia systemu prowadzenia ewidencji stanu ilościowego i utrzymania obiektów małej retencji dla racjonalnego planowania inwestycji i utrzymania urządzeń wodnych.
- Rozważenie spowodowania sporządzenia w województwach, w których dotychczas tego nie dokonano, programów małej retencji zawierających pełną informację o aktualnym stanie tych obiektów.
- Rozważenie zaangażowania się w większym stopniu w wskazywaniu źródeł finansowania prac związanych z utrzymaniem, modernizacją i budową urządzeń małej retencji szczególnie związanych ze środkami pomocowymi UE.
- Wydanie brakującego rozporządzenia, wynikającego z ustawy Prawo wodne, dotyczącego sposobu prowadzenia ewidencji śródlądowych wód powierzchniowych lub ich części stanowiących własność publiczną, istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa, urządzeń melioracji wodnych oraz zmeliorowanych gruntów.
- Spowodowanie rzetelnego sporządzania sprawozdań RRW-13 i przeprowadzania ich analiz.

3. W wystąpieniach do Dyrektorów Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej wnioskowano m.in. o:

- Podjęcie działań w celu zapewnienia środków finansowych na przeprowadzenie wymaganych napraw i remontów oraz likwidację zagrożeń urządzeń piętrzących.
- Bieżącą realizację zaleceń i wniosków wynikających z zasadniczych i okresowych przeglądów oraz ocen OTKZ IMGW administrowanych obiektów hydrotechnicznych.
- Wystąpienie do zainteresowanych organów oraz jednostek organizacyjnych o stosowanie jednolitej klasyfikacji obiektów hydrotechnicznych administrowanych przez rzgw.
- Doprowadzenie do uzyskania wymaganych pozwoleń wodnoprawnych na eksploatację obiektów piętrzących.
- Kontynuowanie działań celem terminowej realizacji projektów planów ochrony przeciwpowodziowej w regionie wodnym, zgodnie z art. 92 ust. 3 pkt 7 ustawy Prawo wodne.
- Wystąpienie do właściwych wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych o przedłożenie do uzgodnienia zaktualizowanych programów małej retencji.

4. W wystąpieniu do Wojewody Łódzkiego wnioskowano o szczegółowe przeanalizowanie okoliczności wydania pozwolenia na budowę obiektu pn. „Czarnocin –

rozbudowa zbiornika wodnego” pod kątem zgodności z przepisami prawa, w tym ustawy Prawo budowlane.

5. W wystąpieniu do Dolnośląskiego Wojewódzkiego Inspektora Nadzoru Budowlanego wnioskowano o podjęcie działań celem wyegzekwowania 5-letnich ocen stanu technicznego jazów „Potasznia”, Sułów” i „Graniczny” i zapewnienia bezpieczeństwa dla osób przebywających na jazie „Graniczny”.

6. W wystąpieniach do Marszałków Województw wnioskowano m.in. o:

- spowodowanie przygotowania programów małej retencji wód dla województwa, uzgodnienia ich z właściwymi regionalnymi zarządami gospodarki wodnej i przedłożenia Sejmikom Województw w celu uchwalenia,
- zapewnienie właściwego nadzoru nad działalnością wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych,
- zintensyfikowanie działań w celu zapewnienia niezbędnych środków finansowych, w tym także pozabudżetowych, na przeprowadzenie wymaganych napraw urządzeń piętrzących, uszkodzonych koryt rzek oraz wałów przeciwpowodziowych,
- zobligowanie wzmiau, realizujących zadania związane z retencją wód, do bezwzględnego przestrzegania przepisów ustawy o zamówieniach publicznych,
- o uzyskanie wymaganych pozwoleń wodnoprawnych na użytkowanie urządzeń melioracji podstawowych,
- uwzględnienie w planach inwestycyjnych i remontowych w pierwszej kolejności obiektów zagrażających bezpieczeństwu i o niedostatecznym stanie technicznym, ze szczególnym uwzględnieniem obwałowań.

7. W wystąpieniach do Dyrektorów Wojewódzkich Zarządów Melioracji i Urządzeń Wodnych wnioskowano m.in. o:

- opracowanie programów małej retencji wód dla województw, uzgodnienie ich z właściwym regionalnymi zarządami gospodarki wodnej, m.in. pod kątem zasadności i kolejności realizacji obiektów małej retencji oraz przedłożenie do uchwalenia sejmikom województw,
- realizację zadań związanych z małą retencją wodną według programów uzgodnionych z właściwymi regionalnymi zarządami gospodarki wodnej,
- uwzględnienie w planach inwestycyjnych i remontowych w pierwszej kolejności obiektów zagrażających bezpieczeństwu i o niedostatecznym stanie technicznym ze szczególnym uwzględnieniem obwałowań,
- podjęcie skutecznych działań w celu zapewnienia niezbędnych środków finansowych na usunięcie w pełni skutków powodzi z lat 2001-2002 - dokonanie napraw obiektów i budowli piętrzących, także zniszczonych obwałowań,
- zapewnienie niezbędnych środków finansowych (w tym pozabudżetowych) na utrzymanie i wymagane naprawy urządzeń budowli piętrzących, uszkodzonych koryt rzek oraz wałów przeciwpowodziowych,

- przeprowadzanie okresowych przeglądów wszystkich obiektów hydrotechnicznych znajdujących się w ewidencji wzmuiw, dokonywanie wymaganych ocen stanu technicznego,
- uzyskanie wymaganych pozwoleń wodnoprawnych na użytkowanie administrowanych obiektów,
- przestrzegania przepisów ustawy o zamówieniach publicznych przy wydatkowaniu środków na inwestycje i remonty urządzeń melioracji wodnych; rzetelne prowadzenie dokumentacji rozliczeń, sporządzanie protokółów odbioru robót.

W odpowiedzi na wystąpienia pokontrolne, NIK została poinformowana o podjętych działaniach w celu realizacji wniosków. I tak:

Minister Środowiska poinformował, m.in. że problematyka wielofunkcyjnych zbiorników wodnych została już uwzględniona w przygotowanych w styczniu 2004 r. założeniach do „Strategii gospodarki wodnej w Polsce”. W 2003 r. przygotowano opracowanie studialne pt. „Rozkład przestrzenny i ocena zjawiska suszy hydrologicznej na podstawie krzywych opadania przepływu”, które przyczyni się do ukierunkowania działań w zakresie zarówno dużej, jak i małej retencji. Podejmowane będą starania w celu dotrzymania planowanych terminów zakończenia poszczególnych zadań. Ze względu na niemożność pełnego finansowania utrzymania budowli hydrotechnicznych, środki kierowane są w pierwszej kolejności na remonty obiektów ocenionych przez OTKZ IMiGW jako mogące zagrażać bezpieczeństwu. Na wykonanie remontów obiektów, znajdujących się w złym stanie technicznym, pozwolą planowane dla resortu środki z kredytu Europejskiego Banku Inwestycyjnego, przeznaczone na usuwanie skutków powodzi 2001 r. i poprawę zabezpieczenia przeciwpowodziowego. Wystąpiono do Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego o przekazanie stosownych informacji niezbędnych dla zapewnienia pełnego rozeznania co do stanu technicznego i bezpieczeństwa budowli piętrzących, administrowanych przez jednostki niepodległe Ministrowi Środowiska.

Uwzględniając ww. uchwałę Kolegium NIK, **Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi** w odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne poinformował m.in., iż:

- dotychczasowa sprawozdawczość z zakresu małej retencji wodnej, objęta sprawozdaniem RRW-13 zostanie, począwszy od 2006 r., uzupełniona z uwzględnieniem zaleceń NIK,
- zobowiązał departament, odpowiedzialny za sporządzanie sprawozdań RRW-13, do rzetelnego ich opracowywania, jak również analiz wykorzystujących dane z tych sprawozdań,
- wystąpiono do Marszałków Województw o spowodowanie uzupełnienia programów małej retencji o informacje dotyczące aktualnego stanu obiektów małej retencji,
- zadania z zakresu małej retencji w najbliższych latach będą mogły być współfinansowane z funduszy strukturalnych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, co powinno skutkować wzrostem środków na finansowanie inwestycji z tego zakresu,
- projekt rozporządzenia dotyczącego sposobu prowadzenia ewidencji śródlądowych wód powierzchniowych lub ich części stanowiących własność publiczną, istotnych dla

regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa, urządzeń melioracji wodnych oraz zmeliorowanych gruntów został przekazany do uzgodnień międzyresortowych.

Wojewoda Łódzki poinformował, m.in. że po przeanalizowaniu okoliczności wydania decyzji dotyczącej pozwolenia na budowę obiektów pn. „Czarnocin – rozbudowa zbiornika wodnego”, nie znalazł nieprawidłowości w tym zakresie.

Dolnośląski Wojewódzki Inspektor Nadzoru Budowlanego poinformował, m.in. o pisemnym zobowiązaniu zarządcy jazów: „Sułów”, „Potasznia” i „Graniczny” do przedłożenia protokołów kontroli okresowych wykonywanych co najmniej raz na 5 lat oraz o rozważenie przez ww. zarządcę wykonania dodatkowej bariery ochronnej na przyczółku jazu „Graniczny”.

Marszałkowie województw poinformowali m.in., że programy małej retencji dla województw są w różnym stadium opracowania i konsultacji z innymi jednostkami przez wzmium, a po ich zakończeniu zostaną przedłożone sejmikom województw w celu podjęcia stosownych uchwał. Zwiększona zostanie częstotliwość kontroli dotyczących wykonywania zadań statutowych wzmium, w celu zapewnienia właściwego nadzoru nad ich działalnością.

Dokonane zostaną również oceny aktualnej przydatności i stanu technicznego budowli piętrzących nie posiadających stosownych pozwoleń wodnoprawnych, sporządzone zostaną harmonogramy i określone koszty opracowania brakujących operatów wodnoprawnych, wymaganych do uzyskania pozwoleń na użytkowanie budowli piętrzących wodę i sukcesywnie precyzowane będą wnioski o udzielenie tych pozwoleń. Sporządzone zostaną wykazy obiektów (wały przeciwpowodziowe, budowle hydrotechniczne itp.), które zagrażają bezpieczeństwu i posiadają niedostateczny stan techniczny. Po sprecyzowaniu wniosków co do sposobu likwidacji stwierdzonych zagrożeń, obiekty te ujmowane będą w pierwszej kolejności w planach inwestycyjnych i remontowych.

Dla zapewnienia niezbędnych środków finansowych na przeprowadzanie wymaganych napraw urządzeń piętrzących, uszkodzonych koryt rzek oraz wałów przeciwpowodziowych, a także partycypacji w kosztach niektórych przedsięwzięć, którymi zainteresowane są samorządy lokalne lub zarządcy terenów, na których będą one prowadzone, zaplanowano pozyskiwanie środków z różnych źródeł, w tym m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Opracowane zostaną stosowne regulaminy (instrukcje) postępowania o zamówienia publiczne oraz zasady nadzoru nad prawidłowym wykorzystaniem środków finansowych w trybie zamówień publicznych, zgodnie z obowiązującym stanem prawnym.

Dyrektorzy regionalnych zarządów gospodarki wodnej poinformowali m.in., o podjęciu niezbędnych prac w celu opracowania planów ochrony przeciwpowodziowej w regionach wodnych, w tym wyznaczenia obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią terenów nieobwałowanych oraz sporządzenia analiz stanu zagrożeń wodnych. Zintensyfikowane zostaną starania o środki finansowe na przeprowadzenie wymaganych napraw i remontów urządzeń piętrzących, w tym głównie z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz środków pomocowych. Niezależnie od podejmowanych działań dla zapewnienia środków finansowych, zadania wynikające z zaleceń oraz ocen dokonywanych przez OTKZ

IMiGW i nadzór budowlany będą traktowane priorytetowo. Wystąpiono do wojewódzkich zarządów melioracji i urzędów wodnych działających w regionach o przekazanie do uzgodnienia wojewódzkich programów małej retencji, o ile programy takie zostały opracowane. Opracowana zostanie baza danych obiektów zabudowy hydrotechnicznej. Ponadto, w miarę posiadanych środków finansowych, opracowana zostanie cyfrowa ewidencja budowli wodnych wraz z ich prezentacją graficzną.

Dyrektorzy wojewódzkich zarządów melioracji i urzędów wodnych poinformowali m.in., że prace nad programami małej retencji są w różnych stadium zaawansowania i po ich zakończeniu przedłożone zostaną sejmikom województwa do uchwalenia. Zadeklarowali podjęcie działań dla pozyskania środków, na zadania w zakresie napraw budowli hydrotechnicznych, z funduszy środowiska i gospodarki wodnej oraz funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Zobowiązali się wystąpić do marszałków województw o zawarcie umów z jednostkami samorządowymi i podmiotami korzystającymi z wody publicznej na partycypację w kosztach naprawy i utrzymania tych urządzeń. Zaktualizowane zostaną wykazy obiektów o niezadowalającym stanie technicznym i zagrażających bezpieczeństwu. Poinformowali także o podjęciu działań dokonania pięcioletnich ocen, zabezpieczenia i naprawy wałów przeciwpowodziowych. Wobec obwałowań i jazów, budowanych w okresie przedwojennym, działania w celu uzyskania brakujących pozwoleń wodnoprawnych podejmowane będą w momencie ich przebudowy lub rozbudowy. Zobowiązali się do opracowania wytycznych, regulujących sprawy dotyczące dokonywania przeglądów urządzeń nie będących w ich administracji oraz dotyczących powiadamiania właściwych terenowych inspektorów nadzoru budowlanego o terminach przeprowadzanych przeglądów obiektów, dla których wymagane jest prowadzenie książki obiektu budowlanego. Opracowane lub zaktualizowane zostaną regulaminy udzielania zamówień publicznych i sporządzania specyfikacji istotnych warunków zamówienia.

Stwierdzone w trakcie kontroli Lubuskiego Zarządu Melioracji i Urzędów Wodnych uszkodzenie stopy wału na rz. Odrze zostało zabezpieczone, przy wykorzystaniu środków pochodzących z oszczędności wykazanych w wyniku kontroli NIK.